

LUCEMBURSKÁ ZAHRADA

MICHAL
AJVAZ

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Lucemburská zahrada

Michal Ajvaz

Znění tohoto textu vychází z díla [Lucemburská zahrada](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Druhé město v Brně v roce 2011. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Michal Ajvaz: Lucemburská zahrada), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 24. 1. 2020.

OBSAH

I Winnifred	7
1	8
2	12
3	17
II Surr	21
1	22
2	31
3	37
4	41
5	45
6	47
III Claire	55
1	56
2	62
3	65
4	69
5	74
6	78
7	82
IV Simone	89
1	90
2	94
3	100
4	103
V Irina	110
1	111
2	116
3	123
4	128
5	131

6	144
7	149
Epilog	151
Dodatek	160

I
Winnifred

(Paříž, Albany, Ghent)

1

Paul je profesorem filosofie na pařížském lyceu, na které nastoupil hned po skončení univerzity a kde letos učí už sedmým rokem; teď je právě doma, protože je první den prázdnin, půl desáté dopoledne. Před čtvrthodinou se rozloučil se svou ženou Simone, která odešla do práce, a zůstal sám ve velkém bytě v rue Vaugirard, sedí před obrazovkou počítače a začíná se připravovat na podzimní kurs. Má v něm učit řeckou filosofii, ve které se necítí moc jistý, proto nechce promarnit ani den. V ty dny v Paříži začíná být horko už po ránu, a tak je oblečený jen do lehkých lněných kalhot a bílého tílka. Obrazovka stojí na těžkém psacím stole ve stylu druhého rokoka, který Paul dostal k třicátým narozeninám od tchána, ředitele francouzské odbočky mezinárodní firmy zabývající se výrobou vysavačů; stůl je umístěný u zdi mezi dvěma vysokými okny, jež jsou otevřena dokořán a v nichž jsou vidět vrcholky stromů v Lucemburské zahradě. Aby trochu rozhýbal těžký teplý vzduch, otevřel Paul i všechny dveře v bytě, a tak když otočí hlavu, vidí sluneční lesk na navoskovaných parketách, které vypadají jako světlá hladina rozlévajících se do všech pokojů. Okny sice doléhají zvuky automobilů z ulice, kde je už docela živý provoz (byť se nachází v prvním patře), ale Paul usoudil, že poslouchat monotónní hluk je lepší než sedět zpocený v horku, které se zvolna stávalo nesnesitelným.

Ode dneška mu začíná obvyklý letní režim, to znamená, že v jednu hodinu přerušit práci a půjde na malý oběd, nejspíš do Café Cassette na rohu rue de Rennes a rue Cassette, anebo si koupí v krámku v rue Madame bagetu a sní jí na lavičce v Lucemburské zahradě, pak se vrátí domů a bude pokračovat v práci až do šesti, kdy se Simone vrátí ze zaměstnání. Právě teď si chce zjistit na internetu jméno knihy o Plótinovi, kterou před časem držel v ruce v antikvariátu

v rue Saint-Severin a na jejíhož autora si nemůže vzpomenout, a tak položí prsty na klávesy, aby do vyhledavače napsal filosofovo jméno, chvíli se rozmýšlí, jestli má použít francouzský, řecký nebo latinský tvar, nakonec se rozhodne pro řecký, ale než začne psát, uslyší zvonění telefonu. Trhne sebou a napřímí se na židli, naslouchá, zvonění se ozve znovu, ale teď už je zřejmé, že přichází zezdola z ulice, vzápětí Paul dokonce uslyší nepříjemný ostrý hlas majitelky mobilu. A tak konečně napíše do okénka „plotinos“ a klikne na ikonku vyhledávání.

Když se na obrazovce objeví stránka s googlovskými odkazy, Paul na ni chvíli nechápavě zírá. Očekával, že mu vyhledavač oznámí, že našel tisíce stránek, ale namísto toho se dívá na jediný odkaz na jinak prázdném monitoru. A ještě ke všemu vůbec není jasné, co má odkaz společného s Plótinem. Stránky, jež mu odkaz nabízí, se jmenují *Návrat z Druhé strany*; pod tímto názvem Paul čte prapodivná slova „...uta ygorel okitubis ali byrraru nalagaddaru ollade uvimisirr...“ Jeho zmatek však trvá jen chvíli; Paulovi brzy dojde, co se přihodilo. Je zvyklý psát deseti prsty na francouzské klávesnici, která se označuje – podle pořadí kláves vlevo nahoře – „AZERTY“, a tak položil jako obvykle prsty levé ruky od malíčku po ukazováček na klávesy QSDF a prsty druhé ruky o dvě místa dále napravo, na klávesy JKLM; když ho vyrušilo zvonění mobilu pod oknem, bezděčně trochu zvedl pravou ruku a pak položil její čtyři prsty o jednu klávesu nalevo, tedy na klávesy HJKL. V důsledku toho nepatrného pohybu ze slova, které chtěl napsat, zbyla jen písmena t a s, napsaná ukazováčkem a prsteníkem levé ruky, které zůstaly na svých místech, pravá ruka psala něco jiného, a tak se místo *plotinos* objevilo v okénku slovo *okitubis*. Podivná věta na obrazovce je patrně jediný text v celém webu, kde se slovo, jež Paul vytvořil, nachází. Paul chvíli zkoumá těch osm písmen, ale vůbec neví, co si se slovem, které zepředu vypadá jako Japonec a zezadu jako Egyptán, má počít.

A tak to nechá být, klávesou *Delete* vymaže *okitubise* z googlovského okénka, znovu položí ruce na klávesy, tentokrát pro jistotu zkontroluje, jestli jsou všechny prsty na správném místě, a chystá se napravit svou chybu. Ale než začne psát, pohled mu ještě jednou padne na odkaz na obrazovce a Paul si říká: co, proboha, může být „uta ygorel okitubis ali byrraru nalagaddaru ollade uvimisirr“? Chvilí váhá; naučil se odolávat svodům internetu a nenechat se rozptylovat při práci, nepouštět se do labyrintů nekonečných odboček bez konce, ale nakonec si řekne, že se přece nic nestane, když se na minutu podívá, jestli je Okitubis japonský ostrov nebo egyptské božstvo a co je to za podivná slova, v jejichž sousedství se objevil, a klikne na odkaz. Tak to začíná.

Za několik okamžiků se po třech stranách obrazovky objeví pás vytvořený z obrázků draků s propletenými ocasy a rozeklanými jazyky; dva draci, kteří se nacházejí uprostřed horního pásu, drží v tlamách nápis *SF&F International Magazine*; písmena nápisu jsou zakončena ostrými, lehce prohnutými špicemi, jež mají zřejmě připomínat zuby a drápy oblud anebo ostří barbarských zbraní. Dračí spleť rámuje prózu, která se jmenuje *Návrat z Druhé strany*, jako její autor je uvedený jakýsi Donald Ross. Paul si přečte začátek: „Palácem procházel rychlým krokem muž v dlouhém černém plášti, který vlál v průvanu světlých prázdných chodeb; mnohokrát mu zastoupily cestu stráže, ale pokaždé vysoko zvedl ruku, ve které držel odznak s Gryfem, stráže se hned rozestoupily a uvolnily mu cestu, i poslední stráž, stojící před sálem Státní rady. Když muž vešel do místnosti, všichni ztichli, pak se ozvalo pobouřené hučení. Muž v plášti si ministrů nevšímal, nestáli mu ani za to, aby jim ukazoval odznak; šel po starodávných dlaždicích sněmovní síně rovnou k Regentovi sedícímu v čele stolu.“ Paul několikrát zmáčkne klávesu *Page Down* a namátkou si přečte pár dalších vět. Je zřejmé, že jde o nějakou povídku nebo část románu ve stylu *fantasy*. To Paulovi stačí; tenhle žánr jej nikdy nebavil, literární díla, v nichž se

psalo o tajemných mužích v dlouhých vlajících pláštích, o pečetích a Gryfech, ho nudila, a tak se chce rychle vrátit k Plótinovi (stejně by se nakonec nejspíš dozvěděl, že Okitubis je jméno buďto mimozemského kapitána vesmírné lodi, nebo královny barbarského království). Když ale cestou k ikonce Close přejíždí kurzorem přes jméno autora, písmena změňi barvu a šipka se změňi v ručičku. Paul se zastaví, chvíli váhá a pak znovu pohne myší, sjede zpátky ke jménu a zmáčkne ukazováčkem levé tlačítko, sám vlastně neví proč.

2

Na obrazovce se objeví článek o Donaldu Rossovi, pořád ve stejném dračím rámu. Hned v prvním odstavci se Paul dozví, že próza *Návrat z Druhé strany* je jedinou beletristickou prací tohoto amerického autora. Našla se po jeho smrti a nejspíš šlo o nedokončenou první kapitolu zamýšleného románu. Ross byl uznávaným matematikem a logikem a také odborníkem v kognitivních vědách, kybernetice a informatice; vyučoval všechny tyto obory na University of Albany ve státě New York a napsal desítky odborných článků a několik knih a učebnic. Od pondělí do čtvrtka bydlel v univerzitním bytě v Albany, zbytek týdne trávil ve svém dřevěném domku ve vesničce Ghent, jejíž stavení byla do daleka roztroušená podél silnice uprostřed Hudsonske pahorkatiny. Ross žil dlouho sám; společenského života na univerzitě se neúčastnil a obyvatelé Ghentu vídali po celý den jeho vysokou hubenou postavu na zasklené verandě, kde buďto psal na počítači, anebo zamyšleně chodil z jednoho konce verandy na druhý, často s šálkem kávy v ruce (Paul se dozvěděl, že Ross nepil americkou překapávanou břečku, měl v obou svých bytech drahé italské přístroje na espresso, zřejmě jediný luxus, který si dopřával). Ross neměl žádné skutečné přátele; na univerzitě ho však měli docela rádi pro jeho suchý humor a kvůli tomu, že se vždy stranil bojů, jež čas od času na škole propukaly. Nikdo nebyl s to uhodnout, co si Ross myslí a co cítí; kdykoliv se ho někdo zeptal na něco jiného než na teoretický problém, který jej zajímal, odpověděl nějakým absurdním vtipem; zdálo se, že jeho jediným pocitem ve světě mimo vědu je pocit mírně pobavené shovívavosti se vším, co se kolem něho dělo.

Když mu bylo dvaadváct let, překvapil kolegy na univerzitě i sousedy ve vesnici tím, že se oženil s jednou ze svých studentek.

Dívka se jmenovala Winnifred; novomanželé podnikli svatební cestu do Evropy, pak si Ross odvezl ženu do dřevěného domku a věci se téměř vrátily do starých kolejí. Jediný rozdíl proti dřívějšku byl ten, že obyvatelé vesnice teď viděli na terase sedět u počítače jen paní Rossovou; Ross chodil s šálkem kávy v ruce po délce terasy sem a tam a zřejmě ženě diktoval své články a knihy. Na univerzitě byl Ross známý tím, že každou maličkost mu musela napsat jeho sekretářka (potřeboval při přemýšlení chodit, a tak když psal sám, vyskakoval neustále od klávesnice, aby si promyslel pokračování za chůze); teď o něm kolegové říkali, že se oženil proto, aby si opatřil písárku i v Ghentu, a nebyli si sami jisti, jestli to myslí jako vtip, nebo ne.

Ani tohle nebylo pro Paula zrovna zajímavé čtení, a tak už se chystal stránku zavřít a vrátit se konečně k Plótinovi, ale na začátku dalšího odstavce zahlédl něco, co přece jen upoutalo jeho pozornost. Psalo se tu, že Ross pracoval s několika kolegy z univerzity na zakázce pro Disneyland: šlo o vytvoření dokonalejšího typu *audioanimatronických figurín* pro novou atrakci, která měla představovat scénu ze saloonu na Divokém západě. Pro Paula byl výraz „audioanimatronická figurína“ stejně nesrozumitelný jako „okitubis“, ale hned v další větě se mu dostalo poučení, že se tak říká robotickým figurínám, které jsou pokryté elastickou látkou, obvykle silikonovou pryží, a které pomocí vnitřního zařízení, ovládaného počítačovým programem, provádějí sled předepsaných pohybů; pohyby jsou synchronizovány se záznamem zvukového projevu. Paul se také dozvěděl, že prvním takovým audioanimatronickým zařízením byl umělý pták, kterého vytvořil v šedesátých letech Lee Adams, inženýr zaměstnaný u Walta Disneyho; audioanimatronické figuríny byly kupříkladu také součástí atrakce *Piráti z Karibiku*, podle které pak byly natočeny známé filmy s Johnnym Deppem. (A Paul si nakonec vzpomněl, že hýbající se a zpívající figuríny před časem viděl sám v hudebním muzeu v Londýně.)

V článku se psalo, že Ross vymyslel novou technologii, která umožňovala zachytit podobu určitého člověka a jeho pohyby tím způsobem, že byl simultánně snímán z několika stran speciálními čidly, pracujícími na podobném principu jako radar; na základě dat z čidel pak další část přístroje, který vynalezl, zformovala ze silikonové pryže přesnou kopii tváře i těla snímané osoby, zatímco počítač vytvořil program, který řídil mechanismus, ukrytý uvnitř figuríny, takovým způsobem, aby umělá postava přesně opakovala pohyby zaznamenané snímačem. Společnost Walta Disneyho učinila univerzitě skvělou nabídku; vedení školy se jen obávalo, že Ross prohlásí, že je pod jeho úroveň pracovat pro Disneyland. Když se však před ním rektor o figurínách nesměle zmínil, Ross bez váhání úkol přijal – už dříve se v přestávkách mezi seriózním výzkumem bavil vymýšlením počítačových her a všelijakých nesmyslných aparátů a robůtků, kteří popojížděli po podlaze jeho kanceláře, otírali se o nohy návštěvníků jako štěňata a pištěli a vrněli v různých tóních, a zakázku asi bral jako pokračování této své zábavy. Rossova záliba v absurdním humoru se pak často projevovala i během práce na figurínách, navrhl například, aby se předlohami pro postavy v saloonu stali sami příslušníci týmu, který vedl, a členové jejich rodin. A tak barman měl nejen podobu samotného Donalda Rosse, ale i jeho gesta; číšnice dostala podobu, hlas a pohyby Winnifred Rossové.

Když skončila práce na audioanimatronických figurínách, začal zrovna Rossův *sabbatical*; takřka teď neopouštěl svůj venkovský dům a spolu s ním zůstala na vesnici i jeho žena. A tak Winnifred seděla celé dny na terase a psala, co jí Ross diktoval; přitom patrně přemýšlela o svém osudu a nejspíš pak přišla na různé věci, třeba na to, že trávit čas jako písarka na verandě dřevěného domku ve vesnici, kde třikrát denně někdo přejde pod okny a kde jediným společenským podnikem je Dairy Queen na návsi, neodpovídá zcela předstávám o manželství, jaké měla v době, kdy se zamilovala, jak

se to studentkám někdy stává, do obdivovaného profesora. A tak jednoho listopadového dne po dvou letech života s Donaldem Rossem Winnifred zmizela z Ghentu a utekla přes celé Spojené státy k příbuzným do Louisiany; zřejmě měla pocit, že další zimu ve vesnici zapadané sněhem by už nevydržela. Ross pak zase střídavě psal na počítači a chodil po verandě s šálkem kávy v ruce. Jeho chování na vesnici ani při občasných návštěvách na univerzitě se nijak nezměnilo, jeho suchý humor byl pořád stejný. Nikdo nedokázal uhodnout, co si o útěku své ženy myslí; možná mu byl lhostejný, možná si oddechl, možná neskutečně trpěl.

Toho roku napadlo před Vánoce ještě více sněhu než jindy. Když jednoho rána místní šerif projížděl kolem Rossova domu, podíval se k osvětleným oknům verandy, k jejichž římsě už dosahovaly závěse sněhu. Na sněhu leželo kalné růžové světlo slunce, které právě vystupovalo nad černý pás lesa za sněhovou plání; šerif za sklem s úžasem rozpoznal dvě postavy: Rosse přecházejícího sem a tam a Winnifred sedící na svém starém místě před rozsvícenou obrazovkou počítače. Zastavil, stáhl okénko a několik minut na dvojici zíral. Pak šlápl na plyn a dojel na náves k Dairy Queen; odpoledne už věděla celá vesnice, že k Donaldu Rossovi se vrátila jeho žena.

Od té doby sousedé opět každý den viděli za sklem, odrážejícím zimní nebe, profesora, který chodil mechanicky jako nějaký automat z jednoho kouta do druhého, a jeho ženu, skloněnou nad klávesnicí. Po dvou týdnech k Rossovi přišel pro výplatu soused, který shazoval sníh ze střechy jeho domu a prohrabával cestičku od domovních dveří k silnici. Ross s ním jednal na verandě, jak měl ve zvyku. Soused byl zmaten tím, že paní Rossová se na něj ani nepodívala a neodpověděla mu na pozdrav; seděla takřka bez hnutí, s prsty na klávesnici, jen občas si pravou rukou uhladila vlasy, napila se ze sklenice vody nebo otočila hlavu k oknu a dívala se zamyšleně přes zasněžené pole k lesu. Ještě více ho udivilo, že kdykoliv někdo v místnosti něco řekl, její prsty se začaly s neuvě-

řitelnou hbitostí pohybovat po klávesách. Nenápadně se během rozhovoru k Winnifred přibližoval, aby se podíval, co vlastně píše: jeho zmatek ještě vzrostl, když zjistil, že zapisuje všechno, co na terase on a profesor řekli, a napadlo ho, že se pomátla. Ross zahlédl jeho udivený výraz, obrátil se ke své ženě a řekl: „Winnie, škrtni prosím všechno od ‚Dobrý den, Jacku.‘“ Winnifred dala zápis rozmluvy na terase do bloku a zmáčkla tlačítko *Delete*. Soused teď měl pocit, že s jejíma rukama je něco v nepořádku; zapomněl na slušné vychování a skláněl se k prstům na klávesnici pořád níž, až se jich skoro dotýkal čelem, pak prudce zvedl hlavu, podíval se z těsné blízkosti na Winnifredinu tvář – a vykřikl, protože mu došlo, že u stolu nesedí živá paní Rossová, ale figurína, která se profesorově ženě podobá do nejmenších detailů.

Soused se nezmohl na to, aby se Rosse na něco zeptal, a profesor, který vypadal, že se dobře baví, nepokládal za nutné mu něco vysvětlovat. Ukázalo se, že Ross si upravil jeden ze zkušebních prototypů figuríny vytvořené podle jeho ženy pro disneyovský saloon, odvezl si figurínu domů a oblékl její tělo ze silikonové pryže do prádla a šatů, které v domě Winnifred při svém útěku nechala. Seřadit program, který by přiměl figurínu psát na klávesnici počítače podle diktátu, pro Rosse nebyl žádný velký problém, bylo jen třeba napsat poměrně jednoduchý algoritmus, který by analyzoval zvuky a na jejich základě dával pokyny k odpovídajícím pohybům rukou a prstů. Kromě toho figurína uměla už z dřívějšíka provádět některé drobné, polovědomé Winnifrediny pohyby. Figurína také mluvila hlasem Winnifred, promlouvala však patrně jen tehdy, když ji její manžel či majitel požádal, aby mu přečetla napsaný text. Zpráva o Rossově umělé ženě se brzy roznesla po celém kraji, takže pak po nějaký čas postával denně na silnici před Rossovým domem hlouček zvědavců, kteří zírali přes skleněnou stěnu na profesora a audioanimatronickou Winnifred. Ross si jich nevšímal, zdálo se, že mu jejich přítomnost nijak nevádí.

3

Na univerzitě v Albany i v Dairy Queen v Ghentu se hodně debatovalo o tom, co vedlo Rosse k tomu, že vstoupil do podivného manželství s figurínou. Podle jedněch bylo Rossovo chování svědectvím o tom, že svou ženu miloval, i když to nedával najevo, a poté co ji ztratil, chtěl mít nablízku alespoň její pohyblivý a mluvící trojrozměrný obraz, podle jiných bizarní způsob, jakým si zařídil novou domácnost, svědčil o tom, že Winnifred nenáviděl a chtěl ji pokořit. Byl jeho čin výkřikem zoufalství a nenaplněné touhy, výstředním manifestem misogynství, nebo úsměvnou parodií na vlastní manželství? To se nikdo nikdy nedozvěděl. Někteří tvrdili, že nemá smysl hledat v tom, co Ross dělal, nějaký hlubší význam, podle nich nešlo o nic víc než o jeden z profesorových vtipů, kterými byl známý a které obvykle vyrůstaly z okamžitých nápadů. Ty důvody se ovšem navzájem nevyklučovaly, a je možné, že byly pravdivé všechny. A možná že nejhlubší důvod své pygmalionské hry neznal ani Ross.

Zvěst o figuríně se po čase donesla ke skutečné Winnifred Rossové do Louisiany; poslala manželovi výhružný dopis, ve kterém ho žádala o její odstranění. Nebylo zcela jasné, jak si to představovala (měl Ross figurínu zničit, nebo by stačilo, kdyby ji vypnul a uložil do sklepa?). Ross se jí na to nezeptal; na její psaní vůbec neodpověděl. Winnifred uvažovala o tom, že proti svému muži podá žalobu, ale její právník jí vysvětlil, že by se těžko našel paragraf, podle kterého muž nesmí mít doma figurínu své manželky, i když ta figurína musí psát od rána do večera na počítači.

Rossovo soužití s figurínou trvalo přes rok. Byl v něm spokojenější než v době, kdy žil se skutečnou Winnifred? Bylo to možné; podle všech svědectví Ross neměl rád spory a umělá žena je zcela jistě nevyvolávala, kromě toho uměla psát deseti prsty, kdežto živá

Winnifred ťukala do kláves jen dvěma ukazováčky. Ale s určitostí na tuto otázku nikdo neuměl odpovědět. Jednoho dubnového dne před šesti lety, když se na slehlé žluté trávě před domky v Ghentu ještě tyčily hromádky špinavého sněhu, lidé procházející kolem Rossova domu viděli na terase samotnou figurínu. Ross se neobjevil celý den, a tak figura zahálela, seděla nehybně u počítače, jen čas od času na chvíli otočila bledou tvář k silnici.

To bylo něco neobvyklého, a tak delegace znepokojených obyvatel vesnice zazvonila večer u profesorových dveří. Nikdo neotvíral; když zjistili, že je otevřeno, vešli dovnitř. Ross ležel v ložnici na posteli; byl v pyžamu, tvářil se velmi spokojeně a nedýchal. Lékař, kterého zavolali, prohlédl tělo a řekl, že podle všeho profesor v noci dostal infarkt; z verandy se ozývalo tiché chřestění kláves, jak Winnifred zapisovala lékařova slova. Také Rossova smrt vyvolala mnoho otázek, na které asi nikdy nebudeme znát odpověď: zemřel, protože se trápil láskou, anebo protože se užíral nenávistí? Nebo snad proto, že vypil nejvíc silné černé kávy ze všech lidí v celém státě New York? Brzy se také začaly šířit fámy, že byl Ross zavražděn, anebo že spáchal sebevraždu. A zrodila se místní legenda, že někdo přeprogramoval figurínu, aby Rosse v noci zabila; lidé v kraji si tuhle historku ještě dlouho vyprávěli a vylepšovali ji stále novými detaily, i když členové audioanimatronického týmu z Albany říkali, že nic takového není možné, a lékařská zpráva násilnou smrt vyloučila.

Rossovi kolegové se svolením živé Winnifred, která se stala jedinou dědičkou Rossova majetku, odnesli z domku počítač a umělé Winnifred nechali na verandě jen klávesnici a osleplý monitor, v němž teď byl vidět jen odraz oblohy. Na univerzitě prozkoumali, co všechno figurína napsala; našli v paměti počítače okolo dvaceti odborných textů z matematiky a teorie informace a s překvapením zjistili, že posledním dílem, které Ross figuríně nadiktoval, byla próza, která se dala nejspíš zařadit do žánru *fantasy*. Přitom nebylo

pravděpodobné, že by se Ross někdy dříve pokoušel o psaní krásné literatury, nebylo o něm dokonce ani známo, že by nějaké romány nebo povídky četl; na policích jeho knihoven v Albany a v Ghentu se našly jen odborné knihy. Děj prózy se odehrával ve fiktivní zemi, nebo snad na cizí planetě; Ross ve své próze uplatnil podivný nápad, totiž že všechny rozmluvy postav ponechal v originále, tedy v jazyce fantastické země, v níž se děj odehrával – v jazyce, který si Ross pravděpodobně sám vymyslel a kterému nikdo nerozuměl. Je možné, že zamýšlel uvést v knize překlad těchto pasáží, například ve vysvětlivkách, tak jako bývají v poznámkách k *Vojně a míru* uváděny překlady rozhovorů ruských aristokratů, které Tolstoj v textu ponechal ve francouzštině. Většina lidí ale soudila, že spíše šlo o poslední z Rossovy žertů a že profesor chtěl nejspíš nechat čtenáře, ať si s nesrozumitelnými promluvami postav poradí, jak umí.

Ještě několik měsíců bylo vidět umělou Winnifred na verandě; pak skutečná Winnifred dům prodala a figurína zmizela bůhví kam. Paul se v článku ještě dočetl, že v době, kdy se o Rossově případu hodně mluvilo a lidé se zdaleka jezdili dívat na opuštěnou figurínu za sklem verandy, dostal majitel velkého hračkářství v blízkém městě Hudson nápad, jak by mohl na posmrtné slávě svého krajanu vydělat. Vymyslel zvláštní suvenýr a odfaxoval jeho náčrt do Hongkongu jednomu ze svých dodavatelů spolu s textem Rossovy prózy a podrobnými instrukcemi; zakrátko mu přišlo několik beden obsahujících kartonové krabičky, ve kterých byla jednoduchá mechanická hračka na baterky. Představovala Rossovu verandu, na ní přecházel sem a tam dvanácticentimetrový Ross z umělé hmoty (figurka se pohybovala v drážce ve spodní části hračky), u stolu, na němž stál počítač, seděla plastová figurína a hýbala rukama nad klávesnicí, z reproduktoru, který byl umístěn po straně, se ozýval mužský hlas diktující úryvek z posledního Rossova díla ve fiktivní řeči. Úryvek byl zaznamenán ve smyčce, a tak se nesmyslná slova neznámého jazyka opakovala stále dokola, plastový Ross chodil

a diktoval a figurína pohybovala rukama, dokud se nevybily baterky. Figurky se prodávaly v Hudsonu, v Ghentu a v okolních vesnicích, často u benzinových pump a nějaký čas šly dobře na odbyt. Jak se na Rosse a jeho umělou ženu zapomínalo, figurky postupně zlevňovaly, až nakonec zmizely z regálů; nebyly také příliš kvalitní, takže ty, které měli lidé doma, se brzy porouchaly a skončily v popelnici.

II

Surr

(Paříž, Lara)

1

I když Paul neměl rád fantasy, byl přece jen zvědavý na text, který zapsala na počítači audioanimatronická figurína, a také na jazyk, který Ross vymyslel, a tak se pustil do čtení Rossovy prózy znovu.

Návrat z Druhé strany

Palácem procházel rychlým krokem muž v dlouhém černém plášti, který vlál v průvanu světlých prázdných chodeb; mnohokrát mu zastoupily cestu stráže, ale pokaždé vysoko zvedl ruku, ve které držel odznak s Gryfem, stráže se hned rozestoupily a uvolnily mu cestu, i poslední stráž, stojící před sálem Státní rady. Když muž vešel do místnosti, všichni ztichli, pak se ozvalo pobouřené hučení. Muž v plášti si ministrů nešímal, nestáli mu ani za to, aby jim ukazoval odznak; šel po starodávných dlaždicích sněmovní síně rovnou k Regentovi sedícímu v čele stolu. To byla neslýchaná věc, někteří z ministrů vstávali, aby vetřelce zadrželi, ale Regent jim mlčky pokynul, aby se posadili. Muž se k vládci sklonil a zašeptal mu do ucha několik slov. Regent ihned vstal, řekl jen „Byrullu pyggaden vynnen“, nechal na stole ležet všechny písemnosti a spolu s mužem v plášti rychlým krokem vyšel ze sálu, kde zanechal užaslé ministry.

Šli rychle, zvuk jejich kroků se rozléhal po vysokých klenutých chodbách, na jejichž bílých zdech leželo sluneční světlo, které sem proudilo velkými okny vedoucími do vnitřních zahrad paláce. Přece jen se tedy vrátili, říkal si Regent a v jeho mysli se radost a úleva mísila s úzkostí. Těch několik lidí, kteří o výpravě na Druhou stranu věděli, ji už pokládali za ztracenou, a on sám v posledních týdnech přestával doufat, že se ještě někdy v paláci objeví posel se zprávou o návratu. Chtěl se zeptat na Surr, ale nakonec se jen otázel, jestli se

vrátili všichni členové výpravy. Muž přikývl, pak už vládce a posel jen mlčeli; nejhorší Regentova obava byla zažehnána, ale důvodů k úzkosti zbylo ještě dost.

Regent teď vzpomínal na chvíle, které předcházely odjezdu výpravy, jako bledé fresky na bílých zdech chodeb mu před očima vyvstávaly scény, které se před rokem v paláci odehrávaly. Tehdy dlouho nechtěl dát k takovému podniku souhlas, na schůzkách Tajné rady vždy namítal, že je příliš riskantní. Členové Tajné rady ovšem věděli, že jeho zdráhání souvisí také s tím, že členkou jednotky, která měla být na misi vyslána, byla i Surr... Zástupce generality v Radě na schůzkách stále naléhavěji opakoval důvody, proč je vyslání elitní jednotky do týlu nepřítel za současné situace nezbytné, mluvil pořád uctivě, ale v jeho hlase se stále více ozývaly tóny netrpělivosti. Generál četl zpravodajská hlášení, podle nichž lze invazi z Druhé strany očekávat nejpozději do dvou let, a zdůrazňoval, že je bezpodmínečně nutné pokusit se zjistit, jaké má nepřítel plány, jaké nové zbraně vyvinul a jakým směrem pravděpodobně povede útok... To byla jistě pravda a Regent to věděl ze všech nejlépe. K poznání, že se blíží nebezpečí, nebylo ani třeba zpráv agentů, kteří pracovali na druhé straně hranice; hrozba přicházející z Druhé strany byla cítit v životě říše jako výpary, které každý den zamořovaly ovzduší...

Regent namítal, že odhalení komanda by vedlo nejen k jeho nelítostné likvidaci, ale pravděpodobně by i posloužilo jako záminka k útoku na říši, která v té době ještě nebyla připravena k boji. Nebyl to však jen pocit odpovědnosti za jednotku, nebyla to jen obava z útoku Druhé strany a nebyl to jen strach o Surr, co bylo tenkrát příčinou jeho váhání. Úkolem generálů je starat se o dobrou válku, a tak to s největší svědomitostí dělali, ale Regent, jehož ústy podle slov starého eposu, vtělených do ústavy říše, promlouvalo tisíc tisíců viditelných a tisíc tisíců neviditelných úst, věděl, že válka nemusí být tím nejohrožnějším, co by mohlo říši potkat, dokonce

ani prohraná válka... Patřil k těm nemnohým, kteří věděli, že pronikání jedovatých výparů skulinami z Druhé strany může znamenat jistější zkázu než válka, protože proti němu prozatím nebylo možné bojovat žádnými zbraněmi. A zdálo se, že skulin a škvír vedoucích na Druhou stranu stále přibývá, a neobjevovaly se jen na hranicích říše, nýbrž přímo v hlavním městě Laře. Jako zlá nákaza se tyto výpary vpíjely do myšlenek a snů obyvatel, a dokonce i do jejich pohybů a gest, často bylo možné jejich působení rozeznat v melodii řeči a třeba i tehdy, když obsahem slov byly plamenné výzvy k obraně země proti nepřátelům z Druhé strany.

Regent se bezmocně díval, jak říše mává zbraněmi, které proti těmto jedům nic nezmůžou, připadala mu jako opilý voják, který seká šavlí do všech stran, ale nemá před sebou žádné tělo, jímž by ostří mohlo proniknout – a ještě ke všemu je tu podezření, že alkohol, který jeho vystoupení podnítil, mu z dobrých důvodů koupil nepřítel. Válka by konečně mohla postavit před zbraně říše nepřítele, s kterým je možné vést boj a kterého je možné zabít. Ale Regent se v době studií v umurských horských klášterech naučil od mnichů zvažovat každou věc z mnoha stran, a zvažovat ji znovu a znovu. Někteří tomu říkali moudrost; je pravda, že bylo také stále více těch, kdo jeho zdrženlivost nazývali veřejně nerozhodností a v soukromí zbabělostí; opoziční tisk – a nebyl už skoro žádný jiný – si stěžoval, že tradiční výchova budoucích vládců v klášterech sídlících v oblasti věčného sněhu, ve vysokých horách, které se tyčily nad Larou, je přežitek z jiných dob a pro říši přítomnosti je neštěstím; v regentském paláci prý je třeba rychlých a rázných rozhodnutí, nemohou se tu vést dlouhé disputace jako v poklidných klášterních celách tam nahoře atd. Ať tomu bylo jakkoliv, dialektika mnichů Regentovi natolik vrostla do mysli, že když začal promýšlet přednosti války, ozval se v něm hned druhý hlas, který namítal: Opravdu by válka konečně dodala říši nepřítele, s nímž je možné bojovat a kterého je možné porazit? Nebojovala by říše jen s přízrakem a nezabila by

jen slaměného panáka? Neznamenaloby pak takové vítězství, že by polevila ta poslední trocha ostražitosti, která dnes ještě působí jako ochrana? Nebylo by počátkem konečné porážky?

Boj a vítězství ve válce by také znamenaly nebezpečnou *blížkost*; v boji by nutně došlo k prolnutí těl obou království a nákaza by se šířila ještě rychleji než teď, kdy je přece jen tlumena dálkou. Blížkost je mnohdy důležitější než vítězství nebo prohra. A kdyby válka skončila porážkou Druhé strany, z rozkládajícího se těla nepřítelaby stoupal jedovatý dech ještě mnohem pronikavěji, než je tomu nyní, jako nákaza z těl mrtvých zvířat. Kromě toho se hlášení agentů a přeběhlíků shodují v tom, že život na Druhé straně se vyznačuje podivuhodnou tvárností, dovede na sebe brát nejroztodivnější podoby, i takové, které všude jinde bývají chápány jako podoby nemoci a smrti, a dokonce se zdá, že se mu právě v takových stavech obzvláště dobře daří; a tak stav, který by v říši všichni považovali za své skvělé vítězství, by na Druhé straně mohl být pokládán za něco úplně jiného, a vyrostly by z něho asi podivuhodné plody, jaké si ani nedovedeme představit.

Tak Regent pokládal současnou situaci za neudržitelnou, jako už skoro všichni v říši, ale stále častěji přicházely chvíle, kdy se ptal sám sebe, zda tento stav není ještě tou nejlepší z možností, protože všudypřítomná úzkost, která ovládla život v říši, alespoň udržovala ostražitost a bdělost, i když nikdo vlastně nevěděl, k jakým temným koutům by se ostražitost měla obracet a vůči čemu by říše vlastně měla být bdělá – výsledkem této nejistoty byla atmosféra nesoustředěného, neurotického těkání, jež rychle měnilo předmět obav a nadějí. Takové otázky, na něž Regent neznal odpověď, se stávaly den ode dne tíživější. V tuto chvíli však bylo nejdůležitější ze všeho, že se výprava vrátila, že se vrátila i Surr. Když se blížili k Malachitovému sálu, stráž před nimi rozevřela obě křídla vysokých dveří.

Všichni seděli uvnitř, rozvalovali se, špinaví a unavení, v roztrhaných a zmaštěných oblecích a v těžkých šněrovacích botách, na

drahocenných potazích starodávných křesel a pohovek, zbraně se povalovaly na koberci a zanechávaly na jeho ornamentech olejové skvrny. Okny proudilo do sálu jasné světlo ze zahrady a lesklo se na sloupech z malachitu pocházejícího z nalezišť na jihu říše, koruny stromů byly v tuto roční dobu obsypány velkými bílými květy, pod nimiž si na nízkém trávníku hráli ochočení panteři. Regentův pohled nejdřív hledal Surr; oddechl si, když ji uviděl, její plášť ležel na polstrovaném opěradle křesla, kde seděla v khaki triku a vojenských kalhotách, takže bylo vidět pouzdro s pistolí; dívala se do zahrady a jedním prstem zamyšleně otáčela starým zažloutlým globusem.

Když zahlédli Regenta, všichni povstali; dal jim hned rukou znamení, aby se zase posadili.

„Sigesti,“ řekl jen, „edymu na edeluggu umudezen.“

Zůstal stát jen Tyr, přistoupil k Regentovi, aby podal hlášení o akci. Ale než začal mluvit, Regent mu položil ruku na rameno a znovu mu pokynul, aby se posadil. Sám si přinesl obyčejnou židli a sedl si mezi své vojáky.

Chvíli trvalo, než Tyr začal mluvit, Regent trpělivě čekal v tichu, v němž bylo slyšet jen hlas starých hodin. „Bullisudelu gemmeb yl ellori oll umuzu,“ promluvil konečně Tyr. „Nedumudelu igg ulamarun ali edeluggudelu dundydelorin gulorin ed lugimorin yzillorin, egirran og nyd-mutyrravin girran om obitemi, nomyregudorin og nedd lugudelorin ed ymiramaguderu og ogirra, nysudelu lynorin og monedd ulym omigedd om usume, bazelori rysadul sin durr og lomm ali latta om bet-lurrera igama...“

Regent si hned uvědomil, jak se za půl roku změnil velitelův hlas. Slyšel v něm únavu a ozvěnu jakýchsi temných událostí, o kterých zatím nic nevěděl, které možná nikdy úplně nepozná a kterým snad nikdy neporozumí, událostí, jež budou patrně Tyra a všechny členy výpravy provázet ve vzpomínkách a ve snech až do konce života. Napadlo ho, jakým hlasem asi promluví Surr, a opět pocítil úzkost.

„Edeluggudelu gameddan uzen,“ pokračoval Tyr, „bazela dunada loggedda tan madde ed lugimenori yvinori bygori, edeluggudelu udyrorin begorin om megaru om bazelori muzuryd ogirr og kumituna girra dammada, edeluggudelu udyrarun ali lugimarun ollizimavimarun mavidarun ali umuzugo ivizemorin keggorin lugudelorin bet goggula dumma tan nuvidaru tubemi, ed gemmunaru tanadaru tavabbudelu nyraru og tygaru lattaru ed bademi om byge og usume lumedda og girravim ogirr og nyddum nyd-mutyr-ra, nyssirudelu valladelorin beggorin byggadeddorin tan ilit om megaru (oddudelu umuzugo vidan glome ed mannan yllaran, ita ubitumudelu val duggyb og lomm-tener mu otunaru, san dunuledu bete riva gemmato ed laggura og umur, na du-nalygada vatunirr). Edeluggudelu tuddan sennan om kamabaru megaru ed lugim byg byrull-vallimer om byrull og linavata, ubitumudelu gallidan, byda kitorin og gallida mu ilyparu, yllaramarun ubitemin og lomm-tenerori ali lullyben og dynaru...“

Velitel se ted' na chvíli odmlčel. Regent jeho slovům naslouchal se stále rostoucí úzkostí. To, co říkal Tyr, bylo zlověstné, horší, než čekal. „Yllaramarun ubitemin og lomm-tenerori ali lullyben og dynaru...“ opakoval si pro sebe – jaké zbraně bude moci proti všem těm temným nástrahám a pastem postavit říše? Ještě před chvílí si říkal, že válka nemusí znamenat pro říši ten nejhorší osud; ted' se vynořovala nová otázka, otázka, jestli nenastává doba, kdy už o rozdílu mezi válkou a mírem nebude možné mluvit.

Zvedl hlavu a zadíval se na Tyra. Řekl: „Ali gemmeb? Da dunada gemmeb?“

„Gemmeb dunadul ogirrori og bagganori bazelori lugudade mu ilypa og yllaravima dyna, doddegelori ali ziggelori girromebori beggori udd sennela yzilida ed girrabadogg, duggyb og kuppun ed yllavimaru otunaru...“ Přes všechnu únavu a přes ozvěny děsu, které se ozývaly v každém slově, zněl Tyrův hlas tvrdě; byl to hlas vojáka, ale nebylo nesnadné v něm rozpoznat, jak už je narušen jedy Druhé strany.

„Ullu,“ ozval se náhle hlas Surr, všichni se k ní otočili. Surr nechala být globus, který se stále ještě pomalu otáčel, ale její pohled minul Regenta, dívala se na kvetoucí stromy a na pantery v zahradě. „Da Tyr tabbada,“ řekla, „dunad monyla, umuz ellori edeluggudelu ali ubitumudelu, ali kanneto ollude yzita dun-omigirr. Ali edeluggudelu mir bydaneb, udyrorin begorin om ollemegar, ogireddorin tan mullamela girra, ogirriman duggelan om kavelleb kalab og baggan ed yllara, tubemin og vanedyneddan megadan, umuzus vidan umuzego odd-beget du-muggada tabirr...“

Odmělčela se na chvíli a pak dodala zamyšleně: „Dunad vug tam dunada umuzego yda...“

Tak jako v Tyrově hlase, i v hlase Surr slyšel Regent únavu a odhodlanost, nesmírnou odvahu, která jí stejně jako ostatním členům výpravy umožnila, aby se vypravili na tak nebezpečné území; i nyní připadalo Regentovi, že hlas, který slyší, naleptalo ovzduší Druhé strany; napadlo ho, že tím obnažilo jakousi materii, která byla starší než slova a která patřila nějakému starému Ráji nebo starému Peklu. Ale to pořád ještě nebylo vše, co slyšel v hlase Surr. Mniši v horách mu často opakovali, že v jednom hlase zní tisíc hlasů, lidských a zvířecích, a dokonce hlasů věcí, učili ho tyto hlasy slyšet a rozpoznávat, trpělivě je třídit, říkali mu, že ten, kdo to nedokáže, nikdy neporozumí smyslu vět, které slyší. Někdy jim to pak měl za zlé, protože se to naučil tak dokonale, že všechny hlasy, kterým naslouchal, se ztisícínásobily, slyšel v hlase velvyslance cizího státu při audienci v paláci vřestivý hlas jeho manželky, předení jeho kočky i cinkání příborů v jeho jídelně, musel se zabývat v každém okamžiku tisícem zpráv, žil v každém okamžiku na tržišti (naštěstí tu bylo ještě jiné úsloví mnichů, které říkalo, že tisíc hlasů vytváří jediný hukot řeky). A tak teď slyšel v hlase ženy, kterou miloval, ještě další hlas, hlas, který v něm probouzel ještě větší úzkost než ostatní hlasy. Snažil se jej sám pro sebe pojmenovat, slova kroužila kolem pocitu, který unikal, pak se najednou jedno slovo vynořilo:

„Olunara,“ zašeptal překvapeně. A to, co Surr říkala dále, jeho neklid a zmátek ještě zvýšilo.

„Tam elle dunad mutum-budder,“ pokračovala Surr a stále mluvila monotónním hlasem, jako by v místnosti nikdo nebyl a jako by hovořila sama k sobě, „du-vugude mutumelan egirran og girra... San vanat girravim ogir og nyd-mutyrraru bete damad om umuzego nyrabaggaru, tyrumada ed umuzu senori sin torrerru linavateru ed salla, uta mutumavinaru ymaddaru guddumade, ali umuzego nyrabaggaru salade da dunadul ed syrumaru og linavateru ed salla – vugude talubirr na ollade yzita mir summuneto sumir? Na du-ollade kiramydirr umuzego bagg ed ulyryd sotumel og ludunnaru yrunorin umunorin ed nalagaddavimeru milatemi ed ludunna-nylaru baggeddaru og torr og mulludaru linavataru ed salla?“

Regent viděl, že Tyr chce Surr zastavit. Byl přece jen pořád velitelem a vojákem a musel dbát na pravidla a předpisy; a je dokonce možné, že ho prostory, kterými po několik měsíců procházel a jejichž šťávy rozleptávaly pevný řád věcí, ještě více nutily přilnout k formálním pravidlům jako k jediné jistotě, která zbývá, kterou nelze vyvrátit, protože se nikdo neptá po jejich smyslu. Surr říkala, s pohledem stále upřeným do zahrady: „Dunade pammunori, bazelori bete tunn kylade vad yrunori umunori ali bazelori viggumade mynnydorin viggorin sat umuzugo naddumyrb ed kumitunavimaru ulamaru, ed bazelaru dura girra abudysad ed millyran?“

Regenta zamrazilo, když si představil Surr tančící tyto podivné posvátné tance, o kterých se v Laře šeptalo; připadalo mu, že Surr o nich mluví jako o něčem, co dobře zná. Co ještě uslyší? „Sat-da talubude na maggumaru bazelaru,“ řekla, „gulludadul og lombyggadori dunade val du-vidaru, lome umutude na kymina tabba oddanumad ali na koma lavanaru og vad-danumelori umunori agabanade tan umuzu? Sat-da banavude na du-ubitumude ballaru bazelaru vanateto nulubade og umuzugo gunori, ballaru bazelaru

ballamade sin madanemi ed bazelaru ikunaru lattaru tan yreto-
bymileddaru lunaru lysade tan egirrunavimori varanori?“

Všude jinde než v tomto důvěrném okruhu by taková slova měla nejvážnější následky. Regent ovšem prošel výchovou u mnichů, kteří v podobenstvích říkali vlastně totéž, o čem teď mluvila Surr, a tak ho její promluva nepohoršovala. Surr však nebyla mnich a nemluvila v podobenstvích, a v případě, že by se to, co tu řekla, dostalo na veřejnost, i on by musel konat a přinejmenším zahájit kárné řízení; věděl, že kdyby nijak nezakročil, jeho nečinnost by působila jako lhostejnost, slabost nebo projev korupce a měla by za následek další postup nemoci, která zasáhla tělo říše. Naštěstí možnost, že by se to, co říkala Surr, dostalo mimo Malachitový sál, byla nepatrná.

Paul na chvíli přestal číst. Dlouhé promluvy v neznámé řeči ho mátly, a přesto se nedokázal přinutit, aby je přeskakoval, dokonce měl pocit, že při jejich čtení slyší unavený tón řeči ženy, která je pronášela, věděl, kde dělala pauzy, viděl její nepřítomný pohled upřený do oken. A také si představil Donalda Rosse, jak přechází sem a tam po verandě svého venkovského domu a diktuje nesrozumitelná slova audioanimatronické figuríně. Pak pokračoval ve čtení.

2

Surr zmlkla a v sále nastalo na dlouhou dobu ticho. Regent se díval na profil Surr, která pořád hleděla do zahrady. Je pravda, že to, co řekla, by se asi neodvážil vyslovit nikdo jiný. Neodvážil by se to vyslovit především kvůli tomu, že v říši v posledních měsících a letech atmosféra úzkosti přecházela v atmosféru nedůvěry a všeobecného podezírání, a Regentovi dalo hodně práce, když chtěl zabránit, aby toto ovzduší vyústilo v násilné činy proti podezřelým. Takový vývoj by vedl k větší katastrofě než válka, už jen proto, že věci teď došly tak daleko, že podezřelým byl vlastně každý. Na druhé straně se nedalo říci, že tato podezření se rodí jen tak z ničeho; nebylo pochyb, že z Druhé strany pronikali do říše vyzvědači, často to byly ženy, které tu žily, studovaly a vdávaly se za občany říše. Příliš často se stávalo, že muž našel hluboko na dně zásuvky v nočním stolku své ženy a matky svých dětí *Traktát o malátném bohu*, hlavní náboženskou knihu Druhé strany. O tom, co takový objev znamenal pro další život rodiny, by se daly napsat dlouhé romány – kdyby se o tom někdo v říši odvážil psát.

Bylo mnoho těch, kteří byli pokládáni za nejloajálnější služebníky státu, a nakonec zmizeli a odnesli s sebou vojenské mapy a recepty posvátných nápojů... Bozi Druhé strany se začali spojovat s démony stínů a koutů, se starými božstvy říše, které světlý bůh v dávnověku vyhnal do temných okrajů prostoru. Nyní se odtud tiše ozývá jejich tichý zpěv; je mnoho těch, kteří mu naslouchají, kteří se ho děsí, ale přitom cítí neznámou slast; navečer zvedají hlavu od knihy, kterou ve svém pokoji čtou, a poslouchají vzdálenou hudbu připomínající šum mnoha hlasů ve snu. A zpěv přicházející z temnoty přitom zřejmě není tím nejnebezpečnějším; to, co dnes slyšel od Tyra a Surr, Regentovi potvrdilo, co sám tušil, totiž že

hrozivější než tma koutů začínají být nové zlé tóny světla, které si lehá na věci a prosakuje je svými jedy, v říši se rozmáhají omamné lesky hladkých povrchů, které strhávají mysl do snění plného znepokojivých a slastných obrazů a v těle probouzejí zapomenuté tance, které tu dřímají z dávných dob. Kdyby lidé z města slyšeli, co Surr říkala o nových bozích, byli by jistě pohoršeni, ale její slova by je nepřekvapila. Všichni v říši tušili, že noví bozi přicházejí, ale nikdo neznal jejich tvář a nikdo kromě Surr neměl odvahu o nich nahlas hovořit.

Schyluje se k rozhodné bitvě? Proč mlčí bůh, který vždy ochraňoval říši? Proč se kněží nezmůžou na nic jiného než na opakování formulí z dávných dob, z nichž už vyprchala někdejší síla a jež už nejsou s to přivolat žádnou odpověď? Proč bůh nedá znamení v době, kdy se zdá, že je bezmocný nejen vůči starým divokým božstvům, které kdysi slavně porazil a od nichž očistil zemi, ale i vůči novým bohům bez tváře? A jaký je vztah nových bohů zlého lesku k starým božstvům temnoty? Jsou to dočasní spojenci, anebo pocházejí z jednoho rodu, jehož větve se mají opět spojit? A jaký vztah mají k bohu malátnosti, vládnoucímu na Druhé straně, k bohu, jenž se zjevuje v deštivém městě a jež obyvatelé oslavují hleděním z okna na fasády protějšího domu za proudy vody, padajícími z šedého nebe? Regent nebyl jediný, kdo si v říši kladl takové otázky; a nebyl tu nikdo, kdo by na ně znal odpověď.

V paláci se vědělo o zvláštním vztahu mezi Regentem a Surr, vědělo se, že je něčím více než jen poutem, jaká obvykle spojují členy starých rodin a jaká se utvářela po staletí. (Mnozí posměšně poukazovali na to, že dějiny těchto spojenectví se skládaly jen z bojů a intrik; nechápali přitom, že právě z takového spletitého kořání vyrůstala nejpevnější pouta v říši, pouta, jež jako poslední přetrvávala ještě v současné době rozkladu, kdy každý buďto zůstal sám, anebo se uchyloval do stran a spolků, kterých se teď objevilo nesmírné množství a jež držely pohromadě jen nenávistí vůči všem ostatním

stranám a spolkům.) Surr přitom zůstávala bílou hvězdou na nebi říše, i když se v poslední době ukazovala v těžkých vojenských botách, v maskáčích a s pouzdrém na pistoli za pasem, zůstávala jí i teď, kdy tu seděla ve starodávném křesle v propoceném triku a s dlaněmi špinavými od vazelíny; dokonce sny mnoha mužů říše, tryskající z hloubek, jež nebyli s to prozkoumat, mířily k mlčenlivé a odhodlané ženě držící samopal ještě zoufaleji než kdysi ke křehké dívce v bleděmodrých šatíčkách.

Regent znal Surr od jejího dětství a v době, kdy studoval v horských klášterech, při návštěvách hlavního města nikdy nezapomněl zajít do paláce, který patřil její rodině. Vzpomínal často na dívku, která si hrála v kolonádě vnitřního křídla obráceného do zahrady... Byl pak její proměnou překvapen méně než jiní; Surr byla v dětství snílek; snivost byla rysem, který se projevoval v jejím rodu od dávných dob; nebránila tomu, aby předkové byli tvrdí válečníci, proslulí v říši i za hranicemi svou krutostí. Při četbě starých kronik se zdálo, že snem pro ně byla bitva stejně jako láska, obojí se u nich vyznačovalo výstředností a fantaskností snu; a to, že obojí bylo vnímáno jako pouhý sen, také mělo za následek lhostejnost k vlastnímu životu i k životu druhých. A jedním z projevů toho, že její předkové chodili životem napůl ponořeni do snu, byla divoká zahrada rodinného paláce, jejíž větve a popínavé rostliny vytvářely fantastické příbytky a kterou Regent, zvyklý na keře sestříhané do pravidelných koulí a kuželů, obdivoval při svých návštěvách. Surr znala zahradu nejlépe z celé rodiny a jako dítě jej provázela jejími zákoutími.

V době po odchodu výpravy by Regent nedokázal odpovědět na otázku, jaká je jeho největší úzkost. Byl to strach z války, strach z toho, že k válce nedojde, strach, že se Surr nevrátí? Teď se musel ptát, jestli to nebyl strach z toho, že Surr na Druhé straně podlehne malátným slastem, z kterých prý byl život za hranicí utkán, že se stane tajnou ctitelkou tamějších bohů – její zasněnost, v níž se

proměňovala v mnoho různých figur, ji mohla k takové proměně přivést; Regent si náhle uvědomil, že Surr by nedělalo žádné potíže rozumět si s bohy a démony deště, které pro něj samého zůstávali vzdálení a nesrozumitelní, zatímco už přestal chápat i boha, k němuž se modlili jeho předkové. Úzkost, kterou cítil před rokem, se nyní ozvala znovu, mnohem silněji a bolestněji. Samozřejmě byl dalek toho, aby pochybnost o principech, která se v něm samém probouzela častěji než ve většině ostatních obyvatel říše a které ho naučili mniši, hned ztotožňoval se zradou. Ale mniši mu také řekli, že zdánlivá zrada může být dobrou maskou skutečné zrady. Znal Surr, znal ji vůbec někdo?

Bylo tu ale ještě něco jiného. Už dříve si uvědomil, že její zasněnost má často více důvtipnosti a logiky než zdravý rozum ostatních, a tak pokud opravdu přešla na druhý břeh, její odchod nemusel být nepřátelským činem – sám přece před chvílí přemýšlel o tom, že porážka by mohla být pro říši tím nejlepším, a věděl, že to z něj ještě nedělá zrádce; Surr jako by říkala něco ještě radikálnějšího: kladla otázku, jestli by se říše nemohla zachránit tím, že se sama dobrovolně promění v Druhou stranu.

A nebylo by to jen stvrzením daného stavu? Regent se v nočních chvílích zoufalství ptal, jestli říše není už teď ve skutečnosti kolonií Druhé strany – není to tak, že je jí už odedávna, od počátků, ale až teď si to začíná uvědomovat? Surr jako by říkala, že je jen jediná říše, a že proto mluvit o kolonizátorech a kolonizovaných je jen zmatením slov, v němž říše odedávna žije; jako by říkala, že je konečně třeba vrátit slovům jejich pravé významy. Možná potom byly všechny obavy z útoku Druhé strany pošetilé, Druhá strana nemá důvod vyčerpávat se bojem o něco, co už dávno vlastní.

Regent si uvědomoval, že kdyby obyvatelé říše dovedli číst jeho myšlenky, zhrozili by se. Studoval však v horském klášteře, kde byl na jedné zdi meditační sítě nápis *Nejpevnější řád se rodí z vln dýmu* a na protější zdi nápis *Dřevo miluje oheň*. Byl však žákem mnichů

i v tom, že při svých úvahách procházel všemi možnostmi, jako by to byly sály paláce – a tak se musel ptát, jestli slova Surr nesvědčí o skutečné zradě, zda Surr na Druhé straně nepřistoupila na to, že bude nepříteli posílat zprávy o dění v říši, tak jak to podle všeho dělá mnoho jiných žen a mužů. A pomyslel na to, že bude-li se Surr žít, tak jak o tom snil, pravděpodobně nikdy nepozná, jestli jeho žena v noci nepíše tajné zprávy nepříteli. Věděl, že Surr by se uměla postarat, aby k takovému odhalení nikdy nedošlo.

Vytrhl se z těchto myšlenek, vstal a řekl: „Dunedet munutori, vugedet danumirr ed umudezego otunan, vad-danumesti lorin ali ollude tabumirr sin elle.“

Odcházeli, Surr šla se sklopenou hlavou, jako by studovala spleť ornamentů na koberci. Regent ji dohnal, řekl: „Sigest, Surr.“

„Sigest ili umi,“ řekla.

„Bunyded malirr ed millyran?“ zeptal se. Přikývla, a tak vyšli do zahrady. Přiběhli panteři a otírali se o její nohy.

Dlouho šli mlčky pod stromy obsypanými velkými bílými květy. V Malachitovém sále byl Regent odhodlán s ní mluvit alespoň o něčem z toho, o čem přemýšlel, ale teď už nedokázal myslet na nic jiného než na to, že je nablízku ženě, za níž se po léta jako neviditelný příliv táhla jeho touha, ženě, jejíž podoba prostupovala jako vodotisk všechno, na co se díval. Surr se najednou zastavila a obrátila se k němu, poprvé se mu dnes podívala do očí. Řekla jemně: „Tubest ryvirr, umugo guddar, umu bete mi du-ryvu.“ Slunce se lesklo na listoví, Regentovi se zdálo, že zahrada se stala scenerií snu. „Du-ryvest, du-ryvest gadda ili purr,“ říkala Surr, „du-umutu un ollude purrunirr yr ullude dunirr gad-deddori, san gadda ili purr dunade val variga vad tuvoryb og yruna amarra og ullamora kumma, yrunori umunori bazelori ryved dunade val edelomori og umigo vallamala bazelori mir du-umuted ali bazelori bunydade batizanirr, umuzugo ydabudda dunad byggadedda tan begetyd og tubemi om megaru...“

Regent se chvěl, chtěl něco říci, ale Surr mu lehce položila ruku na ústa a pak ho pohládila po tváři. „Tubest ryvirr,“ opakovala, „dunude tanna, umuted kal na ellita ollude dunirr tanna. Ydatudelu olle kutunavima garamadda, ed umas udyr yr kimun sennada, maluvude tanna mannan ygyraman om udyra omulada bazela ed kumitun nedumudad igg lava ali igg lugimaru ulamaru tan bummugaru varunemi ali tan udyraru vanataru lymotunaru, ollude nylanirr ed nylaguda om umuda ed kaveledda patyna udd basela kamabaru dumurraru tan mugemedderu laderu lugamade.“

Tak s ním Surr ještě nikdy nemluvila, bylo třeba dlouhých měsíců bloudění na Druhé straně, bloudění v deštivých ulicích a mezi zlými lesky kovů a skel, říkal si Regent, aby se v ní zrodila taková slova. Uvědomil si, že celý život čekal na tuto rozmluvu, vlastně v životě nečekal na nic jiného. Netušil, že její slova budou poznamenaná světly a dešti z Druhé strany, ale byl za ně i tak vděčný. Panteři se tiše proháněli mezi velkými květy; naslouchal mírnému hlasu Surr jako ve snu.

„Tubest ryvirr, ollude kalubirr ed dyrogytedderu gaveru, uta dumurraru ollade bellomirr dallavan, ollude sirirr ed yllaravimaru laddytaru, uta vatadori og nylarum ollade numirr ed yraru amullemi.“ A pak ještě tišeji, s ústy u jeho tváře: „Ollude taggavadirr am lurr, uta ygorel okitubis ali byrraru nalagaddaru ollade uvimisirr ali uta ludunnaru ollade uggudumirr...“

3

To byly poslední věty, které Ross nadiktoval umělé Winnifred, dál se v počítači našly jen rozhovory šerifa s lékařem nad Rossovým mrtvým tělem a pak slova zřízenců pohřebního ústavu, jež figurína na verandě svědomitě zapisovala. Paul se tedy konečně setkal se záhadným okitubisem, jenže o tom, co to slovo znamená, teď věděl stejně málo jako předtím. Záhadou ovšem nezůstal jen okitubis, Paul vlastně nerozuměl vůbec ničemu, unikal mu smysl prózy, kterou dočetl, stejně jako nemohl najít žádný vztah jejího námětu k tomu, co znal z Rossova života; a měl pocit, že nesrozumitelnost textu nebyla v první řadě důsledkem té nepříjemné okolnosti, že součástí prózy byly dlouhé pasáže ve fantastickém jazyce. Zdálo se mu, že kdyby měl k ruce slovník a gramatiku neznámé řeči, nebyl by na tom o mnoho lépe.

Sluneční světlo teď zalévalo celý pokoj a dopadalo také na monitor, takže text už na něm skoro nebyl vidět. Paul vstal a začal chodit sem a tam prázdným bytem, od velkého světlého pokoje k tichým zadním pokojům, jejichž okna vedla do dvora a jež byly dosud ponořeny do stínu; byla to jeho stálá stezka, vinoucí se mezi otomany, křesly a skříněmi, na níž byl zvyklý přemýšlet. Uvažoval o tom, jaké vlivy mohly na Rosse při psaní prózy působit. Když četl o hrozící válce a o rozkladu, který hrozba zvenčí způsobila v životě země, vzpomněl si nejdříve na román *Pobřeží Syrt* od Juliána Gracqa, spisovatele, který pod svým občanským jménem Louis Poirier kdysi učil jeho otce dějepis na lyceu Clauda Bernarda a o němž mu otec často vyprávěl. Věděl, že Gracqův román byl pod názvem *The Opposing Shore* přeložen do angličtiny – mohl ale Ross tu knížku znát, když údajně nečetl nic jiného než odborné knihy? Paula pak napadlo, že motiv války dvou imaginárních mocností, spojený se

vzrušeným a zároveň mrazivým ovzduším, v němž se lesk automatických zbraní prolíná s nádherou knížecích paláců a mysticismem horských klášterů, mohl Ross najít ve videohráčích, které podle toho, co Paul o profesorovi četl, měl rád; také vylíčení komanda, které se vrátilo z výpravy na Druhou stranu, vypadalo, jako by si autor vypůjčil z nějaké takové počítačové střílečky figury, které se dají ovládat myší (s tím se ovšem poněkud dostávaly do rozporu popisy vnitřního života postav – ale kdo může vlastně vědět, jestli nemají i postavy z počítačových stříleček bohatý vnitřní život?). A aristokratka se samopalem, která nejspíš cvičí karate a střelbu z pistole v rodinném paláci, Paulovi připomněla Laru Croft; zároveň se mu do jejího zjevu promítala podoba Kary Thrace ze seriálu *Battlestar Galactica*.

Ale Paul věděl, že i kdyby počítačová hra byla opravdu tím zárodkem, z něhož vyrostla Rossova próza, neprozrazovalo by to o smyslu prózy a o motivech, proč ji Ross napsal, vůbec nic. Musel myslet na to, co asi šlo hlavou lidem z univerzity, když ten text četli. Byli s to porozumět próze lépe než on? Zahlédli alespoň v nějakém zákoutí textu, ve slovním obratu, v rytmu nějaké věty té melancholické prózy, prosycené úzkostí, tvář svého kolegy, jehož jediným společenským projevem, jak se zdá, byly ironické poznámky a absurdní žerty? Napsal snad Ross text, protože ho k tomu donutila nějaká postava, která po dlouhá léta přežívala v jeho existenci tak tiše, že si jí nikdo, ani sám Ross, nevšiml, a která se najednou začala domáhat slova? Nesouvisela nějak náhlá vzpoura té mlčenlivé postavy s Winnifred, ať už s jejím příchodem do Rossova života, nebo s jejím útekem? Je také možné, že Ross ve chvíli, kdy začal psát, o Vetřelci, který přežíval v jeho útrobach, ještě vůbec nevěděl; třeba jen dostal chuť napsat dobrodružnou fantasy inspirovanou počítačovými hrami, kterými se bavil a pro které vymýšlel programy, a přihodila se mu přitom ta nehoda, že se náhle ve vlnách vět, s nimiž se potýkal, vynořila neočekávaná nestvůra a začala mu přes jeho protesty diktovat svou

vlastní story, příběh, jemuž se Ross mohl vzepřít stejně málo jako figurína, které jej převyprávěl. Anebo je konečně také možné, že Ross byl prostě ve skutečnosti někým úplně jiným, než za koho jej všichni měli, a že sám žil ve světě nejistoty a úzkostného očekávání pádu, ve světě, který se podobal yggurské říši.

S textem byly spjaty i další záhady. Próza byla zjevně fragmentem; způsob, jakým byly představeny jednotlivé postavy, a také ta skutečnost, že vlastně každá srozumitelná věta v ní poukazovala k něčemu, co má teprve přijít a co se ohlašovalo úzkostí a napětím, svědčily o tom, že šlo o začátek delšího celku, nejspíš o první kapitolu románu. Ale Paul se během svého přecházení mezi světlými a tmavými pokoji bytu musel sám sebe ptát, jestli by Ross opravdu pokračoval v psaní, kdyby nezemřel. Nebyl si tím jist, připadalo mu, že autora prózy fascinoval jedině stav očekávání, obrácený k nejisté budoucnosti, jejíž dech probouzí v přítomnosti divokou vegetaci dosud beztvarých možností a zárodků dějů, džungli, kterou pozvolna zarůstají důvěrně známé tvary.

Stejně jako jiní lidé, kteří prózu četli, musel i Paul přemýšlet o tom, jestli věty v yggurštině mají nějaký význam. Vymyslel Ross jazyk, který měl vlastní gramatiku a vlastní lexikon, anebo nechal své postavy jen pronášet nesmyslné shluky hlásek? Paul si všiml, že se v yggurských pasážích často opakují určitá zakončení slov, vypadalo to tedy, že by mohlo jít o deklinační nebo konjugační koncovky – ale dovedl si také představit, že se Ross rozhodl takovým opakováním vylepšit svou mystifikaci a svést čtenáře na falešnou stopu, dokonce mu tahle možnost připadala pravděpodobnější.

Byl však obraz Rosse vtípálka a mystifikátora správný? Copak z celého ladění prózy, kterou Paul právě dočetl, nevyvstával obraz někoho úplně jiného? Rozpor mezi Rossem, jak ho líčil autor jeho životopisu, a tónem prózy, kterou Paul právě dočetl, byl tak nepochopitelný, že skoro probouzel fantastická podezření, že autorem prózy je ve skutečnosti audioanimatronická Winnifred; třeba počí-

tač v jejích útrokách vytvořil vyprávění o výpravě na Druhou stranu na základě nějakého podivného programu... Paul si představil, jak se figurína v noci probouzí na verandě osvětlené venkovní lampou, pozorně naslouchá, a když zjistí, že se z ložnice jejího majitele ozývá pravidelné oddechování, začne psát o svých snech... Lehl si v dosud chladném zadním pokoji na pohovku, odkud viděl oknem jen bílou zadní stěnu domu na druhé straně dvora a malý proužek jasného nebe nad šedivou střechou; přemýšlel o muži, o kterém ráno ještě nic nevěděl, ale o kterém asi skoro nic nevěděli ani jeho spolupracovníci, a snad ani jeho žena. Odhalovala próza pravdu o člověku, který ji napsal, anebo byla jen novou maskou, kterou si autor z rozmaru nasadil přes tu, kterou znali jeho kolegové?

Ale byl mezi tím takový rozdíl? Neodhaluje právě způsob, jakým si někdo klade na obličej masky, pravdu o jeho osobě? Není výběr masky tím nejosobnějším činem? A kdo vlastně masku vybírá, když sami býváme při pohledu do zrcadla překvapeni tím, co jsme si nasadili na tvář? Nevolí za nás masku naše touha, a není tak maska tváří touhy, naším nejskutečnějším obličejem?

Paul zkrátka začínal být Donaldem Rossem posedlý. Vrátil se do předního pokoje, zavřel okenice a hledal na internetu nějaké další zmínky o něm; objevil dost odkazů, všechny se ale týkaly jen jeho odborných publikací, našel také pár Rossových článků, kterým však nerozuměl. Když se podíval na hodiny, bylo půl třetí; kvůli Rossovi, Winnifred, Regentovi a Surr úplně zapomněl na Plótina a podzimní kurs. Bylo mu jasné, že už se toho dne na práci nesoustředí, a tak raději šel do Café Cassette na oběd; pak chodil po ulicích mezi bulvárem Montparnasse a Seinou a v hlavě se mu vybavovaly scénky z Ghentu i z Ygguru.

4

Měl pořád plnou hlavu Rosse a toužil po tom, aby si s někým o něm mohl popovídat, a tak před šestou spěchal do ulice Vaugirard, aby byl doma, až se žena vrátí z práce. Když uslyšel zvuk klíče v zámku, běžel do předsíně a hned začal mluvit o překlepu, který ho k Rossovi přivedl; sledoval Simone do kuchyně, a zatímco si oblékala zástěru a vytahovala z papírové tašky zeleninu, vyprávěl o příběhu, který našli v Rossově počítači po jeho smrti a který byl zčásti napsaný v nesrozumitelné řeči. Nakonec přišlo to hlavní, čím chtěl svou ženu ohromit. „A víš, kdo *Návrat z Druhé strany* napsal na počítači?“ zeptal se Simone, která právě krájela pórek.

„Audioanimatronická figurína,“ řekla Simone klidně, ani se při vyslovování podivného slova nezakoktala, a nasypala pórek na rozpálený olej na pánvi.

Vysvětlila užaslému Paulovi, že si vzpomněla, že už o Rossovi slyšela. Mluvil o něm několikrát Robert, student, s kterým chodila předtím, než potkala Paula; Robert dokonce dva semestry navštěvoval Rossovy přednášky na University of Albany. A Paul se zaraženě nad prskajícím olivovým olejem na pánvi rozpomínal na vychrtlého nervózního mladíka, který doprovázel Simone, když ji uviděl poprvé. Simone mu kdysi vyprávěla, jak se s Robertem seznámila v kavárně, kde ho vídala každé odpoledne, jak se sklání nad tlustým sešitem, do kterého cosi rychle psal, aniž by se ruka s propisovací tužkou někdy zastavila na delší dobu než dvě vteřiny. Později jí řekl, že pracuje na filosofickém díle, ale během jejich známosti, která trvala jeden rok, a pokud Simone věděla, ani nikdy později, žádnou knihu, a dokonce ani žádný článek nevydal. Simone byla dost důvěřivá a snadno propadala obdivu vůči všelijakým lidem, kteří si ho ne vždy zaslouhovali; tehdy byla ještě o něco důvěřivější než dnes,

a tak její obdiv snadno vzbudil i Robert, který pořád pronášel věty, jež jí připadaly hluboké z toho důvodu, že jim vůbec nerozuměla. Ale když spolu začali chodit, byl náladový a často vzteklý, choval se k ní přezíravě a ponižoval ji. Sám žádné přátele neměl, a když seděli v nějakém podniku se Simoninými známými, obvykle celou dobu mlčel; když pak byli sami, vyjadřoval se o všech posměšně. Navíc Simone začínala mít pocit, že příčinou toho, že nerozumí Robertovým myšlenkám, není její nevzdělanost, ale zmatenost jeho myšlení.

V době, kdy potkala Paula, už měla Robertových nálad, jeho naparování a hrubostí dost, i když Robert byl natolik zahleděný do sebe, že si toho vůbec nevšiml. Když mu Simone v jeho tmavém bytě, kde se všude povalovaly kusy oblečení a popsané papíry, oznámila, že má ráda někoho jiného, plakal a vyhrožoval, že se zabije, dokonce jakoby na potvrzení svého úmyslu otevřel okno, třebaže se jeho byt nacházel v prvním patře. Paula pokládal za příčinu svého neštěstí a patrně jej nenáviděl nejvíc ze všech lidí na světě. Když od něho Simone odcházela, bylo jí zle a doufala, že už ho nikdy v životě nepotká.

Robert přitom zřejmě byl dobrým odborníkem v IT a AI, ale svým povoláním pohrdal a styděl se za ně, pokládal je za řešení z nouze do doby, než vytvoří velké myšlenkové dílo. Celý Robertův život byl naladěný do tóniny neštěstí, sebelítosti a vzteku. Když Simone poznala Paula, octla se náhle v jiném světě. Paul nepronášel nesrozumitelné věty, nenaznačoval, že píše převratnou filosofickou knihu, nebyl na ni hrubý a také na rozdíl od Roberta byl doopravdy vzdělaný. Ale ani on za osm let, co byli spolu, nevytvořil žádné velké dílo, jaké od něho patrně Simone očekávala; nevytvořil dokonce ani žádné malé dílo. Po skončení studií začal vyučovat na lyceu a byl se svou prací docela spokojený; bavilo ho provádět studenty myšlenkovými stavbami velkých filosofů a byl smířený s tím, že on sám by nikdy nedokázal takovou stavbu vybudovat. Pokoušel se o to, když byl hodně mladý, ale nakonec si vždycky uvědomil, že

jen nevědomky buduje nepřilíš zdařilé kopie slavných staveb, které vytvořili jiní. Viděl, že Simone, která na něj přenesla svůj obdiv, nejspíš pořád ještě věří v jeho ducha i v jeho budoucí slávu; Paula to dojímalo a trpěl trochu pocitem viny; s lítostí myslel na to, co se stane, až Simone pozná, že znovu podlehla iluzi. Měl svou ženu rád, ale byla to láska, která se narodila z nenápadné kukly přátelství, a zdálo se, že metamorfóza v barevného motýla neproběhla zdárně až do konce.

Bylo také zřejmé, že Simone se nepodařilo přenést svůj obdiv k Paulovi (anebo své iluze o něm) na její rodiče. Pocházela z mnohem bohatší rodiny, než v jaké vyrůstal Paul; a Paulovi bylo jasné, že její rodiče svým zetěm – učitelem na nikterak proslulém lyceu – nejsou nijak zvlášť nadšeni. Ale snažili se mu to nedávat najevo a své dceři patrně její úmysl vzít si Paula ani příliš nerozmlouvali. Od dětství neuměli svému jedinému dítěti nic odepřít; je ale také možné, že poté co jim Simone představila Roberta, byli šťastní, že si nakonec přece jen vybrala někoho jiného; a znali svou dceru natolik dobře, že nechtěli svatbu příliš zdržovat, aby se mezitím neobjevil nějaký nový Robert, který bude u večeře mlčet nebo říkat nesmysly a olizovat omáčku z nože.

Jako svatební dar Paul a Simone dostali byt v rue Vaugirard s vyhlídkou na Lucemburskou zahradu. Paul se přitom necítil moc dobře, a aby utišil svědomí, navrhl Simone, aby dar odmítli. Simone nedalo velkou práci ho přesvědčit, že by rodičům ublížili, kdyby se do bytu odmítli nastěhovat, že děti, které jednou budou mít, si zaslouží žít v hezkém prostředí atd. Paul si brzy zamiloval prostorný byt s vysokými okny, leskem slunce na parketách a přívětivými korunami stromů v oknech, proměňujícími se s ročními obdobími. Jeho nejšťastnější chvíle byly, když se odpoledne vrátil z lycea, byl sám ve velkém bytě, četl si v hlubokém křesle a čas od času zvedl hlavu, aby se podíval na hry světla na nábytku a na parketách anebo pozoroval listí stromů, čechrané větrem.

Paul byl ten den Rossem tak posedlý, že začal naléhat na Simone, aby Roberta pozvala. Simone si dovedla dobře představit, jak trapná by pro všechny taková návštěva byla, a snažila se mu jeho nápad vymluvit, ale Paul byl tak neodbytný, že nakonec Robertovi, s nímž se neviděla od doby, kdy se rozešli, zavolala a řekla mu, že její muž by se od něho rád něco dozvěděl o jeho někdejším americkém učiteli. Paul stál vedle ní a našeptával jí, aby ho pozvala příští den na večeři; Simone doufala, že odmítne, ale Robert pozvání přijal.

5

Bylo to ještě horší, než Simone čekala. Od okamžiku, kdy se Robert objevil ve dveřích, bylo jasné, že je do ní pořád ještě zamilovaný a pořád ještě nenávidí Paula; jistě si po celá ta léta láskyplně pěstoval své utrpení a svou nenávist a teď přišel jen kvůli tomu, aby jim dodal čerstvější potravu než vzpomínky a trýznivé noční představy, kterými je sytil doposud. Paul seděl u večeře naproti němu a pozoroval štlhlé ruce se zpocenými dlaněmi, které se neklidně chvěly na stole. Když Robert mluvil o sobě (a to dělal pořád), bylo vidět, že vidí svůj život jako řadu křivd, kterých se mu bez jeho viny dostalo, a vyčítavě se rozhlížel po velkém, luxusním, vzorně uklizeném bytě, který, jak si myslel, měl být jeho.

Paul se snažil převést rozhovor od Robertova jediného tématu k Rossovi. Nakonec se mu to podařilo, ale výsledkem jen bylo, že poslouchal stejnou historku, jako byly ty, které Robert vykládal předtím (Robertův život se zřejmě skládal z jediného příběhu, který se v různých obměnách a v různém obsazení opakoval): přijel do Albany za Rossem, kterého znal z jeho teoretických knih a obdivoval ho, ale Ross jej nakonec zklamal, tak jako jej zklamala Simone a všichni ostatní; byl to cynik, který si ze všeho dělal jen legraci, nezajímaly ho hluboké otázky, o kterých s ním chtěl Robert debatovat, vlastně to byl primitiv, který se bavil videohrami a sestavováním různých hraček, pro peníze byl schopen pracovat dokonce i pro Disneyland atd.

A tak se Paul nakonec nedozvěděl o Rossovi nic nového. Robert studoval v Albany právě v roce, kdy se Ross oženil, ale ukázalo se, že o jeho manželství zná jen univerzitní drby z té doby, jež navíc částečně zapomněl a částečně pozměnil z nenávisti, kterou ke svému učiteli choval. Odjízďel z Ameriky zklamán a chtěl na Rosse,

který hanebně odmítl být jeho otcem, přestat myslet; přesto dva semestry v Albany nakonec hodně ovlivnily jeho život. Po dokončení studií se Robert pokoušel o kariéru na některé francouzské univerzitě v oboru filosofie vědy, ale kvůli intrikám a nepotismu nikdy nevyhrál žádný konkurs (když o tom mluvil, Simone si představovala, jak Robert udiveným členům komise vykládá své složité myšlenky, kterým nerozuměl nikdo kromě něho). Ale díky tomu, že prošel výukou u Rosse, mu nabídli dobré místo u firmy, která se pokoušela na základě patentů jeho amerického učitele zavádět výrobu audioanimatronických figurín ve Francii. Vydělával tu několikánásobek platu, jaký by dostával jako asistent na univerzitě, ale Paul i Simone viděli, že své zaměstnání pokládá za další prohru, kterou mu uštedřil osud, že svou prací pohrdá a stydí se za ni. Dával také najevo, že nedůstojná práce na velkých hračkách, kterou teď musí kvůli nepřízni osudu dělat, je jen dočasná; až dopíše svou knihu, bude všechno jinak. Byla to zřejmě táž kniha, kterou psal v kavárně, když se s ním před lety Simone seznámila.

Paul se bolestínského stvoření raději nezeptal, proč Rossova práce pro Disneyland byla svědectvím o profesorově mravní ubohosti, kdežto práce, kterou dělal Robert a která byla vlastně táž, o ničem podobném nesvědčila (Robert by patrně uraženě odpověděl, že k takové práci ho proti jeho vůli donutil nelítostný osud). Paul si říkal, že Ross asi musel Roberta dráždit úplně vším – svým úspěchem, svým nadhledem a suchým humorem, tím, že se do něho zamilovala o hodně mladší žena, že práce na audioanimatronických figurínách pro něj byla zajímavou a přitom dobře placenou zábavou, při níž mohl uplatnit své nevšední nápady, zatímco pro Roberta byla pařížská laboratoř, kde se vyráběly pohyblivé figuríny, místem nezaslouženého exilu z vědeckého a filosofického světa, z říše idejí.

Simone svému muži nikdy nic nevyčítala, ale když strastiplná návštěva skončila a za Robertem zaklaply dveře, objala v předsíni Paula a řekla mu: „Prosím tě, tohle už mi nikdy nedělej.“

6

Příští den se Paul probudil brzy ráno. Posadil se na posteli; vedle sebe viděl na polštáři Simoniny vlasy jako lesklý černý vějíř, bílá pokrývka se nepatrně zachvívala v rytmu jejího spánku. Sluneční paprsky se prodíraly do pokoje škvírami v okenicích; rozsvítily na několika místech hladký lak skříní a nakreslily palčivě zářící pruhy na povlácích. Pod okny projel automobil, pak bylo dlouho ticho. A v rozlehlé místnosti, v níž tiše kvetla přívětivá světla a v níž se kromě peřiny, jež se zvedala a klesala jako poklidná vlna, nic nehýbalo, se vynořila otázka, a Paul se podivil tomu, že si ji do té chvíle nepoložil: byla to otázka, proč je Donaldem Rossem vlastně tak posedlý. Umělá písarka byla jistě něco nevidaného, ale nějaká technologická kuriozita přece jen nemohla být příčinou toho, že Paul hodil důležitou práci za hlavu a ještě zařizoval návštěvu bývalého milence své ženy, o jejíž trapnosti měl už předem představu, která vcelku odpovídala tomu, co se pak stalo. Paul si uvědomoval, že příčinou takové posedlosti nemůže být úžas nad něčím zcela novým a neznámým; při setkání s Rossem se spíše začalo probouzet něco, co v něm dřímalo už dříve, ozýval se nějaký hlas, který jako by znal z jakési země, v níž kdysi dávno pobýval a na niž zapomněl. Přemýšlel, kdy ten znepokojivý a vášnivý hlas předevcírem zaslechl poprvé, a měl pocit, že to bylo na samém počátku, ještě před Rossem, hned v okamžiku, kdy se Plótinios proměnil v záhadného Okitubise. Paul se teď ptal, jestli to nebyl vlastně ten tichounký, ale přitom už tehdy podivuhodně mocný hlas, co mu zabránilo napravit omyl, jehož se dopustil, a pokračovat v práci. A ten hlas se znovu a silněji ozval, když četl nesrozumitelná slova, pronášená Regentem, Tyrem a Surr. Rozhodl se, že tomu přijde na kloub. Šel v pyžamu k psacímu stolu, zapnul si počítač a ještě jednou pročetl Rossovu prózu, znovu

a znovu se vracel k nesrozumitelným promluvám. Napadlo ho, že je to třeba šifra, která skrývá nějaké důležité poselství, jež se týká jeho života a jež je určené jen pro něj. Vzpomněl si na Poeovu povídku *Zlatý brouk*; ale postup, který Poe popisoval, se v tomto případě nedal použít; pokud vůbec promluvy v Rossově próze mají nějaký význam, jde zřejmě skutečně o fiktivní řeč, ne o skutečný jazyk, jehož písmena by byla podle určitého klíče převedena do značek, tak jak tomu bylo ve zprávě o pirátském pokladu, kterou luštil Poeův hrdina. Přesto se Paulovi kupodivu v jedné chvíli zdálo, že se blíží k smyslu yggurských promluv, i když zatím neuhodl význam ani jediného slova. Měl divný pocit, že v příštím okamžiku neznámé řeči porozumí – že jí porozumí najednou, bez složitého luštění. A nový smysl se neohlašoval za slovy, ale jako podivná záře neznámých slov, jako jakási všudypřítomná aura vycházející z jejich písmen.

Vyrušily ho úderý otevíraných okenic; ucítil čerstvý, dosud chladný vzduch z ulice. Simone se už probudila; za chvíli se objevila v noční košili a zezadu jej objala; když na obrazovce uviděla Rossovu prózu, jen si povzdychla. O včerejší návštěvě při snídani raději nemluvili. Paul byl netrpělivý, připadalo mu, že brána ke smyslu neznámého textu se pootevírá a že se brzy zase zavře. A bylo to opravdu tak; jakmile Simone odešla do práce, běžel k počítači, ale na obrazovce teď už zase byly rozesety jen nesrozumitelné, do sebe uzavřené shluky písmen; aura, kterou písmena svítila za časného rána, pohasla.

Paul se postavil k otevřenému oknu, díval se na třept rosou na trávnicích Lucemburské zahrady a na fasádu paláce ve slunci a měl pocit, že mu čisté ranní světlo pomůže. Rychle si vytiskl Rossovu prózu, hodil papíry do tašky od laptopu a vyběhl na ulici. Na chodníku, jehož záře se mu vpalovala do očí, ležely dlouhé stíny luceren a stromů. Vstoupil do zahrady vchodem z rue Guynemer; v parku bylo v tu dobu málo lidí; na lavičkách sedělo několik studentů, kteří se dívali do skript a mhouřili oči, po světlém písku okolo bazénu se honili tři psi.

Posadil se na lavičku a poněkolkáté se začel do slov velitele Tyra na papíru, po němž přelétal sem a tam stín listí.

A zvláštní pocit, že textu je snadné porozumět, který ho překvapil ráno, se zvolna vracel; připadalo mu, že šátrá rukama ve tmě, že někde tu musí být vrátka, už cítí závan vzduchu z druhé strany... Pomalu si začínal uvědomovat, v čem zvláštní rozumění, které se usazovalo v jeho mysli, spočívá: překérní skutečnost, že neznal význam ani jednoho slova z promluv, které pročítal, mu zřejmě umožnila uvidět cosi, co je sice v řeči – v každé řeči – přítomno a něco důležitého sděluje, ale co obvykle zakrývají právě známé významy slov: zahlédl podivuhodné tělo řeči a jeho snové pohyby, němý tanec slov, jeho rytmy a gesta, které jindy neviděl, protože byly zakryty významem, tak jako chodec, který se ptá na cestu, nevnímá ruku, která mu ukazuje směr, ale dívá se na vzdálené místo na konci ulice. Teď poprvé uviděl proud, z něhož se hlásky a slova usazují jako písčné naplaveniny a který je zároveň rozestírá do konstelací a figur, jejichž poslední tajemství si uchovává jen on sám.

To ještě nebylo všechno. Zázračný proud, jehož hlas zaslechl v řeči, se rozléval jako povodeň, nebylo možné ho uzavřít jen do území slov. Paul viděl, že řeč je jen jedním z ramen spletité delty s mnoha rameny, do níž se proud rozestupoval, delty, kterou nicméně vyhloubil a kterou protékal *jeden jediný* proud. A Paul se v tom okamžiku stal svědkem toho, jak město, jež ho obklopovalo, prochází zázračnou metamorfózou. Všechny věci a bytosti kolem něho vyvstaly jako zářící krystaly, jež se zformovaly z jediného proudu; vše bylo z jediné světelné látky; a jako první zmizel rozdíl mezi slovy a věcmi, vše bylo tělem a zároveň písmenem: vše bylo utvářeno a oživováno proudem, bylo jím prosáklé, a zároveň vše bylo hieroglyfem, znakem, který vyprávěl o rytmech proudu, jimiž byl vytvořen a jež navždy usnuly v jeho tvarech, o tajemství svého zrození, o svých láskách a síti podivných příbuzností, jež prorůstaly kosmem.

Když se Paulovi zjevila velká šifra světa, které teď nebylo možné nerozumět, ztratilo smysl zabývat se dál luštěním promluv Regenta, Tyra a Surr, a Paul na Rossovy postavy zapomněl. Nemohl už vydržet na místě, dal si tašku s papíry přes rameno a vydal se po cestičkách ze světlého písku k bulváru Saint-Michel. Slova neznámého jazyka v něm probudila nové oči, kterými se teď díval, a zároveň novou schopnost rozumět jazyku, kterým svět mluvil. Všechny věci se proměnily, vydechovaly vůně proudu, který jimi protékal. Viděl město jako hieroglyfický text, který všude kolem něho bzučel své sdělení, a zároveň jako velkou fontánu svažující se zvolna k Seine kaskádami ulic, záračný proud byl pod tvary věcí vidět tak zřetelně jako voda jarního potoka pod lehkým ledovým příkrovem. Zdálo se mu, že mřížoví zahrady před ním právě vytrysklo ze země a tato událost v jeho tvaru ještě doznívala, špice tyčí se před jeho zrakem zhmotňovaly ze slunečního světla, bulvár Saint-Michel se vzedmul od Seiny až k Montparnassu v tiché extázi jako slastná vlna, karosérie automobilů hravě lovily nebeské světlo, i fasády domů se před malou chvílí rozpučly do oken v jakési horečnaté slasti, větve stromů byly písmem, jímž byla napsána zpráva, která Paula seznamovala s jeho skrytými myšlenkami, skvrny oprýskané omítky vyzařovaly tajuplný děj chátrání, jednu z mnoha záračných melodií světa, asphalt vozovky se hlásil k přibuzenství se všemi lesklými věcmi, s hladinami jezer a s leskem školních lavic z doby dětství. Tváře chodců byly prosáklé prostory pokojů, jimiž v minulých letech proplouvaly, životem těžkých tmavých skříní a tichou hrozbou zaprášených koutů, vepsaly se do nich úžiny nocí a břehy rán; Paul pozoroval, jak rytmus chůze rozestírá kolem každého člověka na bulváru jedinečný labyrint, z něhož chodec nedokáže uniknout: lesní cestu, kolonádu, rozlehlý venkovský dům, nekonečný most nebo poušť...

Paul poprvé v životě *uviděl*, co vyjadřují slova, která denně používal, viděl, co je to *tyčit se*, *spočívat*, *kývat se* nebo *viset*, a poznával,

že to jsou rytmy magického proudu, a zároveň vzorce kosmické gramatiky. Věci přestaly být něčím hotovým a odděleným od sebe navzájem neprostupnými hranicemi povrchů, skutečnost se stala hučící spleť mnoha dramata růstu, budování, ustalování, rozkládání, splývání a rozpadání, třepení a srůstání, odpadání a míšení, pohlcování a proměny, přibližování, tuhnutí a praskání, chátrání, vytékání škvírami a tajného vstřebávání, vzednutí sil a upadání... A Paul byl sám součástí této spleti, děje, který byl starší než člověk, který si člověka vytvořil jako novou figuru ve své věčné hře; cítil nesmírné štěstí a vděčnost za to, že se mu dostalo daru být divákem a účastníkem té úžasné hry, která se odehrává současně ve všech částech vesmíru od okamžiku, kdy vesmír vytryskl.

A pak si zase připadal jako kuchař v pohádce, který ochutnal kouzelného hada. Slyšel útržky vět, které vyplouvaly z šumu bulváru jako krásné básně nějakého příliš štědrého čínského básníka a zase se v něm rozpouštěly, vracely se k materii šumu, z níž se zrodily, a neštítily se přitom žádného z jejích hlasů, ani zvuku motorů nebo hulákání opilého clocharda. Svět se přestal rozpadat na důležité a nedůležité věci, důležité a nedůležité tvary, zvuky a vůně. Najednou bylo důležité úplně vše, protože vše bylo vytvořeno proudem a vše bylo šifrou tohoto proudu: stejně podstatné sdělení nesly obrysy věcí i tvary skvrn a síťové prasklin na jejich povrchu, stejně důležité byly slova, zvuky a šumy – bylo to sdělení o slastném proudu, o jeho proměnlivosti a jednotě.

Paul pořád ještě stál na chodníku bulváru Saint-Michel; před ním se vznášela kupole Pantheonu z páry, chystala se odpoutat od sloupoví, jež ji neslo, a poletovat nad městem jako bílý balon. Paul se nejdřív vydal směrem k ní, ale cestou ho zlákal mírný svah ulice Saint-Jacques, a tak zahnul doleva a sestupoval dolů podél prázdných automobilů tiše stojících u chodníků, podél zadních stran rozlehlých budov Sorbonny, které mu vyprávěly příběhy o tajemství *zadních traktů*, v nichž se hromadí nebezpečné a přehlížené

šťávy života domů a pracují tu v tichu na zkáze nebo znovuzrození příbytku, scházel podél zdí, přes něž se skláněly větve vydechující do ulice staré mýty o vnitřních zahradách. Viděl kolem sebe svět nepřetržitých metamorfóz, jež však nebyly pouhým chaosem, ukazovaly mu jakousi syntax, která byla stejně neúprosně přesná jako zákony aritmetiky a geometrie a kterou bylo možné studovat (a sám chaos byl jen jednou z figur této syntaxe, jež nebyla o nic horší než ostatní figury). Paul najednou věděl, že je to syntax, která utváří věci, bytosti a prostory světa tím, že věčně vyslovuje jen sebe samu, a přitom se jako mytický had, zakusující se do svého ocasu, sama ze svých vyslovení rodí a proměňuje, vytváří své nové podoby – a věděl, že i jeho existence byla ovládána touto velkou gramatikou. To poznání projelo celým jeho tělem; musel se zastavit, dlouho stál na chodníku v místě, kde ulici Saint-Jacques křížila rue du Sommerard, před modrým štítem jakéhosi hotelu. Pak se mu znovu vrátila vize říční delty z Lucemburské zahrady: viděl teď útvar s příkými i klikacími se rameny, s příčnými rameny a rameny vracejícími se zpět, s blátivými rameny zarostlými travou, v nichž se tok takřka zastavuje, se slepými rameny se zahnívající vodou... A celá ta síť koryt vedla proud, který jí protékal v mnoha různých proudech a rytmech, a přitom byla tímto proudem proměňovaná, proud a břehy spolu hrály nekonečnou slastnou hru, z níž se rodila božstva a světy.

Znovu se dal na cestu; uvědomoval si, že to, co prožíval, nebyl zážitek bez kořenů, že setkání s nesrozumitelnou řečí Rossovy prózy jen uvolnilo něco, co se v něm připravovalo a co zrálou dlouhou dobu, co se mnohokrát krátce ozvalo v jeho mysli při náhlých setkáních, kdy přistihl věci v okamžiku, kdy si ještě nestačily obléknout navykklé významy, anebo zase ve chvílích nudy a ospalosti, jež přicházely za některých odpolední v rue Vaugirard nebo v jeho kabinetu ve škole, ve chvílích, kdy se mu zdálo, že slyší jakoby z velké dálky magickou hudbu, která však byla příliš tichá, než aby mohl rozpoznat

její melodii. Už sešel dolů k Seině a teď přecházel třpytící se řeku po liduprázdném mostě Tournelle, před ním svítily fasády domů na nábreží ostrova Svatého Ludvíka. V Paulovi vyvolávalo proměněné vidění slast, která byla tak intenzivní, že až přecházela v bolest; do té doby netušil, že tak silný pocit štěstí vůbec může existovat. Bylo obtížné pojmenovat, co prožíval. Byl to svátek, jakýsi převrácený karneval, jehož účastníci náhle snímají šedé masky, které nosí po celý rok, a obnažují fantastické barevné tváře. Ale karnevalový rej byl zároveň počátkem jakéhosi systému a jakési logiky, byl s nimi podivně spřízněný, věci propojené spleťtými rameny proudu prozrazovaly svá nečekaná příbuzenství, a zakládaly tak nové rody, třídy a druhy, vybízely k nové klasifikaci, v níž se obejme přísná systematičnost se snem.

Paul věděl, že to, co prožil, nemůže jen tak nechat minout, věci ho vyzývaly, aby zapsal, co mu říkaly – ne proto, aby zastavil proud, který jimi protékal, ale naopak proto, že proud vytvářející metamorfózy vybízely k novým proměnám věcí, ke zrodu nových tvarů. Věci mu zjevily, že k jejich bytí patří jakási štědrost, a že ani on si nemůže nechat pro sebe dary, kterých se mu toho dne dostalo. Věděl také, že si nemusí lámat hlavu s tím, jestli text, který už začínal klíčit v jeho mysli, bude vědecká studie, nebo báseň, nebo obojí dohromady a třeba ještě leccos jiného, byl si jist, že proud, který poznal, si nalezne vlastní formu.

Začal se z přemíry slasti cítit vyčerpaný. Na Île Saint-Louis se posadil do kavárny, pil kávu, díval se na poklidný proud řeky a na střechy výletních lodí, které míjely ostrov. Vytáhl z brašny papíry s Rossovou prózou, ale už se nepodíval na její text, obrátil první list a začal na prázdnou zadní stranu psát drobným písmem první poznámky. Když se vracel domů, těšil se, že bude vyprávět Simone o novém světě, který objevil, a o knize, kterou určitě napíše. Ale než došel do rue Vaugirard, změnil názor; začal se bát, že by jeho pohled zase pohasl, kdyby musel někomu vysvětlovat, v čem proměna svě-

ta vlastně spočívá, a tak se nakonec rozhodl, že své ženě prozatím nic neprozradí – tím větší radost bude Simone mít, až bude kniha hotová, říkal si. Další dny chodil po městě se sešitem a díval se; věci a prostory mu o sobě vyprávěly, hovořily o svém životě a o svých snech, mýtech, náklonnostech a příbuzenstvích; Paul si vždycky po čase sedl do nějaké kavárny a zapisoval do sešitu všechno, co mu věci a prostory řekly, pak pokračoval ve své výpravě.

III

Claire

(Paříž, Nantes)

1

Paul byl už dlouho zvyklý promýšlet látku, kterou vykládal na lyceu, na cestách po městě (když odcházel na takovou pracovní procházku a nechával Simone doma samotnou, občas na omluvu citoval Nietzscheho slova, že nesmíme důvěřovat vysezeným myšlenkám). Měl své území, svůj lán, na kterém sklízel myšlenky: málokdy překročil bulvár Montparnasse a málokdy přešel řeku, stejně jako se obvykle na východě nedostal za Jardin des Plantes a na západě za bulvár Invalidů, zato uvnitř prostoru vymezeného těmito hranicemi znal všechny ulice, všechny kavárny, a patrně dokonce i všechny výlohy obchodů. Teď když se naučil dívat na město jinýma očima, se jeho zamýšlené procházky proměnily v průzkumné výpravy. Simone odjela na týden na pracovní cestu do Bruselu, a tak se jeho cesty často protahovaly až do noci. K tomu, aby nacházel stále nové objevy pro knihu, kterou psal, nepotřeboval rozšiřovat své teritorium, a tak ani teď obvykle nepřekračoval jeho ustálené hranice.

Měl rád jeden krámeček v rue Gracieuse, na samém východním okraji území procházek, krámeček, který byl zároveň antikvariátem a starožitnictvím, anebo spíš trochu lepším bazarem. Kdykoliv se Paul dostal až do těchto míst, zastavil se a prohlížel si knihy a předměty na dně úzké výlohy – vyřezávané japonské figurky necuke, zprohýbané krabičky od čaje s obrázky Číňanů s povislými řídkými vousy a bambusovými slunečníky, staré lodní hodiny hou-pající se na řetízku, který byl připevněný ke kovovému stojánku, porcelánovou postavičku černocho v černobíle pruhovaném obleku a v psích dečkách, zaklánějícího se dozadu při hře na trubku. Byly to stále tytéž předměty, posněžené světlým prachem, i když čas od času některá věc zmizela a zůstala po ní jen tmavší skvrna na papíru slonovinové barvy; Paul myslel na dobu, která snad nebyla

příliš vzdálená, kdy ve výloze zbude jen vybledlý papír se skvrnami, na něž jistě bude tvrdohlavá paměť ještě nějaký čas rozestavovat přízračné předměty. Také knihy ve výloze se za dlouhé měsíce, kdy se Paul zastavoval u výlohy, neměnily; na svého kupce tu trpělivě čekaly Racinovy spisy z edice Pléiade ve zpuchřelé kazetě a jakýsi cestopis z konce devatenáctého století, otevřený na dvojstraně s titulem a frontispisem, na němž byla mědirytina zobrazující pomalované černochoy v sukénkách před chýšemi přikrytými velkými palmovými listy. Když Paul přiblížil tvář tak blízko k výloze, že se čelem a nosem dotkl skla, zmizel odraz domů na protější straně ulice a Paul matně viděl malou tmavou místnost s poličkami, na nichž se kupily předměty, které nebylo možné v přítmi rozeznat; nikdy však nevešel dovnitř.

Jednoho odpoledne, dva týdny poté co vstoupil v Lucemburské zahradě do nového světa, jej čekalo překvapení: výloha krámků se proměnila. Knihy a figurky byly posunuty dozadu a do stran a na uvolněném místě teď leželo asi deset různých minerálů, obracejících se vyhlazenou lesklou stranou do ulice. Zpod každého kamene vyčníval proužek papíru, na kterém bylo napsáno jméno nerostu a jeho cena. Paul se trochu v minerálech vyznal, a tak věděl, že ve výloze nejsou žádné vzácné kusy; ceny napsané na cedulkách tomu odpovídaly. Dlouho si prohlížel kresby na vyhlazených plochách, díval se na ně novým pohledem, vycvičeným na skvrnách a spletích, kterých si všímal od doby, kdy se proměnily v písmena velkého textu, která nebylo radno přehlížet; obrazy na kamenech teď líčily fascinující dramata hrotů, oblín a třásní, uzavírajících se nebo otvírajících se útvarů, dramata pronikání, ustupování, třepení a srůstání, která mu připadala stejně poutavá jako alžbětinské tragédie.

Obrazy na kamenech byly stejně jako věty v nesrozumitelném jazyce z Rossovy prózy nebo třeba jako skvrny na omítce domů zjevením samotného proudu a jeho vírů. Z toho důvodu kameny Paulovi připadaly jako emblémy nového světa, ve kterém teď žil,

a zatoužil alespoň jeden si koupit. Tak se stalo, že poprvé v životě vstoupil do krámků. Zacinkal zvonek nade dveřmi; na konci prostoru, který připomínal trochu větší komoru se starými krámy ve venkovském domě, seděl v křesle stařec s hustými bílými vlasy a jasným obličejem a držel v rukou knihu, na jejíž stránky dopadalo světlo lampy stojící na kulatém stolku vedle skleničky s červeným vínem. Starý pán jen krátce vzhlédl a pokynul mlčky hlavou na pozdrav, pak se znovu sklonil ke své knize. Paul zjistil, že výstava uvnitř pokračuje, další kameny byly rozloženy na komodě stojící u zdi. Hlazené plochy minerálů se leskly v šikmém proudu světla, jež pronikalo výlohou do místnosti a v němž pomalu vířil prach. Předměty na policích u stěn tonuly v přítmí; Paulovi připadalo, že tu jsou tak dlouhou dobu, že srostly do jediné masy. Pak se obrátil ke komodě; i tady byly u minerálů cedulky se jménem a cenou. Zvedal kameny jeden po druhém a prohlížel si barevné obrazy, díval se zamyšleně na sny kamení v hloubce země – na fantastické město v ohni zapadajícího rudého slunce, tyrkysového draka požírajícího šarlatového anděla, palác s tisíci věžemi, prales bez konce, blankytné peklo a oranžový a fialový ráj. Mezi minerály ležel dvojarch papíru, potištěný na všech stranách drobným písmem, zřejmě doprovodný text k výstavě. Nebylo tu dost světla, aby mohl rozeznat malá písmenka, a tak se Paul s papírem v ruce postavil k výloze.

Text mu nepřipadal moc zajímavý a zpočátku jej četl nepozorně, přeskakoval slova a věty. Neznámý autor se zřejmě vyznal v přírodních vědách a to se bohužel projevilo tím, že napsal suchopárné vědecké pojednání, ve kterém dával najevo své znalosti, podrobně líčil geologické děje, při nichž jednotlivé minerály vznikaly, a dokonce uváděl chemické vzorce. Paula takové poučování moc nebavilo, obzvláště když už zapomněl, co znamená většina chemických značek, které byly rozesety po všech rádcích; už chtěl se čtením skončit a papír zase vrátit na komodu, když narazil na větu, která

ho znejistila. Bylo to dlouhé spletité souvětí, které autor přetížil vědeckými termíny a do něhož se mu podařilo vložit hned několik chemických vzorců, avšak z toho suchého kmene najednou začaly vyrůstat podivné šlahouny vedlejších vět, jež na svém začátku ještě zachovávaly vědecké dekorum, ale jak se rozvíjely a protahovaly do pořád větší délky, jejich obsah se poznenáhlu proměňoval, stále více se v nich zjevoval jakýsi nový jazyk – a byl to jazyk, v němž Paul s údivem rozpoznával příbuznost s řečí, které se v posledních dnech sám učil. I tyto věty promlouvaly jazykem proudu, který vše rozestírá a vše prostupuje; vyprávěly o toku metamorfóz, o tuhnutí tekutého a tavení tuhého, o rození, převrácení a ohýbání vrstev, a vyprávěly o tom jako o velkém kosmickém baletu. Z těchto vět už nedočkavě rašily trsy dalších vět a ty už ani nepředstíraly, že mluví řečí vážné vědy, popisovaly velké theatrum sil a látek, hučící mnoha hlasy, a samy byly jeho součástí; samy jako by byly utvářeny stejnými erupcemi, sedimentacemi a zlomy, jaké líčily. Pocit, jaký měl Paul při čtení toho potměšilého souvětí, se podobal pocitu někoho, koho solidní gentleman pod důvěryhodnou záminkou vyláká do temné uličky, a tam se promění v lupiče.

Paul s napětím četl dál, ale po nečekaném výtrysku lávy z podzemí se text opět rychle zklidňoval, a po třech nebo čtyřech výstředních větách se zase vrátil k suchému vědeckému jazyku svého počátku; ke konci se ještě objevilo několik chemických vzorců – bylo to, jako by někdo přešel z bdělého stavu do světa snu a pak se zase probudil. Jméno autora nebylo nikde na listu uvedeno. Když Paul text dočetl, dlouho se díval přes výlohu na prázdnou ulici, kde se v poledním horku nic nehýbalo. V posledních dnech se Paulovi zdálo, že ho nemůže nic doopravdy překvapit, neboť v proudu, který se mu zjevil, byly přítomny všechny existující i neexistující tvary – co úplně nového by mohl ještě uvidět? A teď tu stál užaslý nad něčím, co nečekal – nad tím, že se objevil někdo, kdo zřejmě zažil něco podobného jako on a kdo mluvil podobným jazykem.

Uvědomil si, že neznámý autor je možná jediným člověkem, který by rozuměl světu, do něhož vstoupil v Lucemburské zahradě, jediným člověkem, kterému by o svém zážitku mohl vyprávět. I neznámý viděl stejně jako on tvary světa jako usazeniny velkého proudu, jehož vůně věci pořád vydechují; byl tu však podivný rozdíl, který ještě více zvyšoval Paulův úžas: zatímco v Paulovi pohled na velikou vlnu utvářející skutečnost vyvolával pocit takřka nesnesitelného štěstí, nebylo žádných pochyb o tom, že v autorovi textu stejný pohled probouzel hnus a hrůzu, které se jen chvílemi ztišovaly v melancholickou rezignaci. Možnost, že by proud, který on sám prožíval jako zřídlo slasti, mohl být pro někoho pramenem zoufalství, Paula předtím vůbec nenapadla.

V Paulovi rostla touha poznat člověka, který komentář k výstavě napsal, touha mluvit s ním, i když nedokázal uhodnout, jestli by to byla přátelská rozmluva, nebo rozhovor naplněný nechutí, a možná nenávistí. Vrátil se k nerostům na komodě, vybral si kámen s obrazem připomínajícím modrý ostrov v ohnivém moři a odnesl jej k majiteli krámku. Když mu dával peníze, zeptal se ho na minerály a na autora textu. Dozvěděl se, že kameny přinesla žena, s níž se starý pán léta zná, je to vdova, která bydlí ve stejné ulici o několik domů dál a která se v krámku obvykle zastavuje každý den na kus řeči; při jedné z návštěv se najednou rozpomněla, že doma na skříni leží krabice se sbírkou minerálů po jejím muži, který zemřel před patnácti lety, a napadlo ji, že by za ně mohla dostat nějaké peníze. Zeptala se starého pána, jestli by kameny mohl vystavit ve výloze; ten byl trochu mrzutý při pomýšlení, že bude muset výlohu měnit; Paulovi se zdálo, že i on doufal, že z ní budou pomalu mizet předměty a figurky, snad si myslel, že až bude výloha úplně prázdná, bude to pokyn, aby konečně zavřel krám... Nechtěl ale sousedku zklamat, a tak nakonec souhlasil s tím, že pro krabici s kameny pošle.

Paul se také dozvěděl, že starý pán si zvykl žít v místnosti za krámem a svůj byt, který není daleko od Sorbonny, už léta pronajímá

studentům. Peníze za pronájem byly jeho hlavním příjmem – byly ve skutečnosti jeho příjmem skoro jediným; do krámku málokdy někdo vešel a ještě méně často si někdo koupil nějakou věc nebo knihu; starý pán však zřejmě miloval vysedávání v křesle, kde popíjel své víno, miloval pohled přes výlohu na ulici, kde se skoro nic nedělo, zvuky tlumené sklem, návštěvy staré paní ze sousedství, po nichž si ještě více mohl vychutnat samotu... Mluvil klidným, příjemným hlasem, na kterém bylo poznat, že léta uzrával v tichu krámku, kde jediným pohybem byly pomalé tance zrníček prachu v šikmých sloupcích světla a kde za slunečných odpolední často nebylo dlouhé hodiny slyšet nic jiného než šelestění obrácených stránek.

„A autor textu?“ připomenul Paul starému pánovi, který se rozpovídal o klidném štěstí svých dnů strávených v krámku. Dozvěděl se, že v bytě majitele krámku teď bydlí dívka, která studuje přírodní vědy, a starého pána napadlo, že by ji mohl požádat, aby roztřídila a pojmenovala kameny a aby napsala k výstavě několik slov. A Paul se podivil, že není překvapen, že text napsala žena. Zároveň cítil, že rozhovor s ženou bude zcela jiný, než jak si jej před chvílí představoval; bude obtížnější, ale možná významnější a plodnější: jestli dojde ke sporu o povahu velké řeky, s níž se dívka stejně jako on setkala, bude muset čelit námitkám přicházejícím z neznámého území, námitkám, jejichž nejzazší prameny nezná, a vůči nimž proto nebude snadné obhájit svět, který v posledních dnech našel. Cítil, že jeho nový svět by se tak mohl octnout v nebezpečí, a chvíli váhal, ale pak přece jen požádal o adresu studentky. Starý pán se poprvé zarazil a začal se ošívát, protože mu nepřípadalo vhodné, aby prozrazoval jméno a adresu své nájemkyně cizímu člověku; když Paul nepřestal naléhat, vypořádal se nakonec se svým svědomím tak, že Paulovi vyhověl jen napůl: sdělil mu, že křestní jméno studentky je Claire a že ji teď o prázdninách zastihne každý den od jedenácti hodin dopoledne do večera v Café de la Nouvelle Mairie na náměstí Estrapade blízko Pantheonu.

2

Paul se vydal vzhůru ulicí Tournefort a za chvíli byl na Place de l'Estrapade. Nebylo to vlastně skutečné náměstí, jen prostor s trojúhelníkovým půdorysem, který vytvořila rue des Fossés-Saint-Jacques, když se počala rozšiřovat, aby se rozdělila do jiných dvou ulic, rue Lhomond a rue de l'Estrapade; na jméno náměstí si prostor činil nárok nejspíš několika stromy, malým trávníkem obehnaným nízkým kovovým plotem a asi šesti lavičkami, v jejichž středu stála malá fontánka. Na protější straně Paul uviděl okna kavárny zastíněná tmavofialovými plachtami; na chodníku před okny stálo několik stolků, u nichž nikdo neseděl. Prošel parčíkem a vstoupil dovnitř; takřka prázdnou místnost zalévalo bílé světlo, které ochladila úzká rokle náměstí, světlo pronikalo dovnitř skleněnou stěnou táhnoucí se po celé délce kavárny, leželo na stěnách a rozsvěcelo chladný lesk na deskách stolů. Vzadu u zdi seděli dva pánové, oba v šedivém saku, ale každý u jiného stolku; četli noviny, u nohou jednoho z nich ležel s hlavou na předních tlapách velký chlupatý pes. Claire musela být hubená, brýlatá dívka s dlouhými světlými vlasy, v džínách a černém tričku, která seděla u okna a skláněla se s tužkou v ruce nad tlustou knihou. V místnosti zvučelo přátelské ticho, upředené z šelestění novin, oddychování psa a cinkání nádobí, které se ozývalo z místnosti za výčepním pultem.

Paul chvíli stál u vchodu a blaženě tichu naslouchal. Posadil se blízko studentky a díval se přes lesklé desky dvou stolů na soustředěnou, zamračenou tvář, sledoval rty, které čas od času neslyšně vymodelovaly některé ze slov, jež dívka četla, jako by ještě potřebovala ověřit si slovo a rozhodnout o jeho váze tím, že se lehce dotkne jeho těla, pozoroval neklidnou ruku rýsující hrotem tužky do vzduchu neviditelné čmáranice a pak rychle vylétající vzhůru a usedající na rozevřené stránky knihy jako nedočkavý ptáček, kterému otevřeli

krmítko. Pozoroval ten tichý život těla, k němuž patřilo i vlnění záhybů na volném tričku, a musel přitom myslet na Nil úzkosti, jehož obraz v něm vyvstal v rue Gracieuse při čtení textu o minerálech. Je možné, ptal se sám sebe, že tahle drobná dívka, soustředěná na svou práci, je člověkem, který dokáže plout v lehké lodičce po pochmurném kalném veletoku? A musel si říci: ano, je to možné, právě život jejího těla, který dívce unikal a navazoval vztahy se světlem na zdech a na stolech, s tichými zvuky a s chvěním listí stromů za okny, byl svědectvím o čistých silách, jež nenápadně působily na dně její existence a jež se mohly stavět na odpor nebezpečným proudům.

Z kuchyně se vynořil číšník; Paul si objednal kávu. Začal přemýšlet, jak má dívku oslovit; nakonec se rozhodl pro nejjednodušší cestu, i když znamenala zradu na majiteli obchodu: šel k dívčinu stolu a tiše, aby neroztrhl tkaninu šelestů, jí řekl, že našel její text mezi barevnými kameny v krámku a že uprosil starého pána, aby mu prozradil, kde najde jeho autorku; jako by tím chtěl potvrdit pravdivost svých slov, vytáhl z kapes kámen, který sem přinesl zezdola z rue Gracieuse. Dívka k němu překvapeně zvedla hlavu, dívala se, udiveně a nedůvěřivě, střídavě na Paulovu tvář a na kámen, který držel v ruce, bylo vidět, že je jako napůl probuzený spáček pořád ještě ponořená do prostoru knihy, na jejíž stránkách Paul viděl jakési složité rovnice.

V Paulovi rostly pochyby, že dívce, jejíž mysl se zřejmě stále ještě vymotávala ze spleti dlouhých rovnic, dokáže vysvětlit, proč ji vlastně oslovil. Stál vedle jejího stolku a připadal si jako žák před katedrou, mluvil o svém zážitku z Lucemburské zahrady a o tom, jak byl překvapen, když zjistil, že se text, který četl v krámku, zvláštním způsobem vztahuje k tomu, co prožil, ale hned mu to připadalo nedostatečné a snažil se svá slova vysvětlit, přitom se zaplétal stále více do svých vět, pak si zase řekl, že bude nejlepší, když se vrátí na úplný začátek, a vyprávěl o zvonění mobilu na ulici, které způsobilo, že položil prsty na nesprávné klávesy, o Rossovi, jeho umělé

písařce a záhadném Okitubisovi, takže po tom všem vysvětlování studentka, která se na něj stále zezdola zkoumavě dívala, už patrně nerozuměla vůbec ničemu. Když došel ke konečnému přesvědčení, že dívka z jeho řeči nepochopila ani slovo, rozhodl se, že to vzdá. „Promiňte, nemá to asi smysl,“ řekl. „Nezlobte se na mne, že jsem vás vyrušil.“

V tu chvíli dívka zavřela knihu, třebaže ještě nechala mezi stránkami prst, a řekla: „Nebojte se, myslím, že jsem vám rozuměla docela dobře: našel jste poklad a bojíte se, že o něj kvůli mně přijdete.“

Paul chvíli přemýšlel a pak přikývl. „Ano, myslím, že jste to vyjádřila celkem přesně.“

„Musím se tedy omluvit spíše já vám,“ řekla Claire. „Ten nešťastný text k výstavě jsem vůbec neměla psát. Někdy se mi stává, že se nechám unést slovy; chci je zkrotit, ale pak mám najednou pocit, že na to nemám právo, protože mi ta slova nepatří... Měla jsem předtuchu, že to, co jsem napsala, způsobí potíže, ale uklidňovala jsem se tím, že se nemůže nic stát, když text bude ležet na komodě v krámku, kam kromě jedné staré paní nikdo nechodí.“

Kdyby se v mém životě nevynořil Okitubis, také bych tam nikdy nevstoupil, pomyslel si Paul.

3

Paul si přenesl ke Claiřině stolu svůj šálek a začal znovu od začátku vyprávět, co se mu přihodilo v posledních dnech, jak se v jeho životě objevil Okitubis a potom Ross, jak ho překvapila Simone tím, že věděla o Rossově podivné domácnosti, vyprávěl o Robertově návštěvě, o Regentovi a Surr, o výpravě na Druhou stranu, o kosmické řece, jejíž proud pocítil v Lucemburské zahradě, a o proměně Paříže. Dívka mu teď pozorně naslouchala; v jedné chvíli její prst vyklouzl z knihy a ta se definitivně zavřela. Když mluvil o knize, kterou píše při cestách po městě, přerušila ho, dotkla se přes stůl jeho paže a řekla, že si potřebuje koupit učebnici u Giberta na náměstí Saint-Michel; bude ale ráda, když Paul půjde s ní a bude jí po cestě dál vyprávět.

Ale Paul už vlastně v kavárně řekl všechno, co chtěl, a tak když scházeli úzkou uličkou Montagne Sainte-Geneviève, vyprávěla zase Claire o nejdůležitější události svého života, o zkušenosti, jež byla opačná než ta, kterou Paul zažil v Lucemburské zahradě, a přece s ní byla zvláštním způsobem téměř totožná, byla odrazem Paulovy extáze v temném zrcadle. „Stalo se to v lyceu v Nantes, kde jsme bydleli,“ říkala. „Bylo mi patnáct let, měli jsme zrovna hodinu dějepisu, vzpomínám si, že učitel vykládal o Vídeňském kongresu, já seděla v lavici u okna a vůbec jsem nebyla připravená na to, co se stane, jen několik vteřin předtím, než to začalo, jsem najednou měla pocit, že přichází cosi nestvůrného, pocit, jaký asi uchvacuje lidi v domech na pobřeží, když se blíží tsunami, ale dosud ještě není vidět, jen se stahuje voda zpátky do moře – a v příštím okamžiku se vše proměnilo, učitelův hlas, jeho tvář a tváře spolužáků, prasklinky na zdech a na bílém stropě, listí stromů za oknem i obraz knížete Metternicha na obrázku v učebnici, která ležela otevřená přede

mnou... Všechny tvary najednou vyvstaly jako nesmyslné vlny na hladině kalného proudu, zdálo se mi, že cítím jeho mdlý, nasládlý pach, který stoupal ze všech věcí a těl, a že slyším jeho strašný monotónní šum, v němž jako víry na hladině vystupovala učitelova slova a zvuky automobilů na ulici... Viděla jsem, jak se proud od počátku vesmíru pořád jen tupě valí kupředu a cestou vytváří všelijaké naplaveniny a zase je rozbíjí a spojuje do stále nových podivných konfigurací, do atomů a molekul, hvězd a galaxií, kamenů, rostlin a živých bytostí, národů a říší, uměleckých a vědeckých děl... V jediném okamžiku jsem pochopila, jak je absurdní, že lidé po celá tisíciletí dávají některým konfiguracím, které se opakují častěji než ostatní, názvy jako smysl, cíl, hodnota, anebo názvy jako stůl, tužka, kapesník...“

I Claire si podobně jako Paul později uvědomila, že její zážitek nebyl tak náhlý, chystal se ve skutečnosti od jejího narození. Už v dětství cítila odpor k měkkosti a tekutosti – a dětství bývá plné všelijakých kaší a mazlavých věcí –, jako by tušila, že jednou změkne a zvlhne celý vesmír. Proud už tehdy hučel v podzemí a hledal si cestu na povrch; a dítě, kterým byla, lekaly věci, které ho připomínaly a které ohlašovaly jeho konečný výtrysk. „Představa podzemní řeky,“ řekla Claire, „je v Nantes víc než jen metafora; možná víte, že po regulaci Loiry protéká několik jejích původních ramen pod zemí...“

„Rodiče si brzy všimli, že se mnou není něco v pořádku. Začali mě vodit k psychiatrům,“ pokračovala, „a já sama jsem to, co mě zachvátilo, tenkrát ještě pokládala za nemoc a byla jsem tak naivní, že jsem se lékařům snažila vysvětlit, co se mi stalo, že jsem poslušně brala jejich léky a pokoušela se řídit podle jejich rad: měla jsem sportovat, chodit mezi lidmi... Doteď si vybavuju jejich obličej, které se tvářily chápavě, příkyvující hlavy... Myslím, že mě všichni podezírali, že beru drogy... Trvalo mi nějakou dobu, než jsem pochopila, že to, co jsem prožila, nemá s psychiatrií nic společného; jestli je to nemoc, pak je to nemoc kosmu, nemoc, z níž se kosmos zrodil...“

Pocit, že vše je naplaveninou temné vesmírné řeky, už ji pak nikdy neopustil, i když počáteční děs se časem proměnil v melancholii, která provázela všechny chvíle jejího života. Zvykla si, temný tok o sobě sice pořád dával vědět, ale většinou už jen tichým šumem. Paul dívce udiveně a zamyšleně naslouchal; vyrozuměl z jejího vyprávění, že šumy a vůně kalného toku jí nezabraňovaly v tom, aby cestovala, četla, studovala a chodila na výstavy, aby lyžovala a lezla po skalách, aby měla přátele a milence... Bylo to v obdobích, kdy se šum temné řeky ztišoval? Anebo naopak tehdy, kdy byl tak silný, že se jej pokoušela přehlušit všemi možnými hlasy světa? To bylo obtížné rozhodnout; Claire také o událostech svého života příliš nemluvila – kromě té jediné z nantského lycea, k níž se zato vracela pořád. Vzdorem proti kalnému proudu si Claire v sobě zřejmě vypestovala zvláštní sílu, které si Paul všiml, už když ji pozoroval nahore v kavárně; ale zdálo se, že vůbec nejúčinnější zbraní, kterou se naučila používat proti temné moci proudu, se stal zvyk, provizorní sestava návyků, kterou si Claire vybudovala a která se vzdáleně podobala souvislostem smyslu, jejichž pomocí spojují věci a vnášejí do světa pořádek ostatní lidé; byl to lehký vor, na němž klouzala po své řece; nedělala si o jeho pevnosti přehnané představy, ale po většinu času jí sloužil uspokojivě.

Přešli bulvár Saint-Germain, proplétali se tmavými uličkami u Seiny s vůněmi kebabu a hranolků a po chvíli se vynořili na náměstí Saint-Michel u knihkupectví Gibert Jeune; Claire vběhla dovnitř a za několik okamžiků byla zase venku s balíčkem v ruce. Zamířila vzhůru po bulváru Saint-Michel a pokračovala ve vyprávění; Paul nevěděl, kam Claire vlastně jde, ale nechal se vést. Mluvila o tom, proč se rozhodla studovat matematiku a přírodní vědy; nedělala si sice v té době už o exaktních vědách iluze, že by ji mohly přenést do říše idejí, která není pošpiněna kalným proudem, věděla předem, že se bude seznamovat jen s půdorysy labyrintů, jež proud rozestřel. „Ale přece jen exaktní věda pro mě byla...“ Claire

se zastavila uprostřed chodníku, snad hledala správné slovo, anebo překonávala stud, který jí bránil v jeho vyslovení; nakonec řekla: „... byla snem o čisté zemi, snem o křišťálovém městě tyčícím se nad blátivou řekou.“

Svěřila se Paulovi, že má matematické útvary ráda, možná nejraději ze všech věcí na světě, protože jsou pro ni pořád obrazem jejího snu, stejně jako má ráda krystaly a lastury a z lidských výtvorů přísně symetrické stavby a náměstí s kolonádami. Poslouchal ji a nepřestal se divit, s jakým klidem mluví o svém životě v blátivé říši, do níž ji přenesl démon, když jí bylo patnáct let, v zemi, kde všechny tvary vznikly jen tím, že se proud bahna na čas zastavil, a kde všem tvarům hrozilo, že se každou chvílí zase roztečou. Claire však zřejmě byla na tuto krajinu zvyklá; dobře ji znala, byl to už její domov, zdálo se, že jí dokonce skýtá zvláštní jistotu – nebylo nesnadné tu předpovídat, co bude zítra a pozítří: bude stejná přehlídka blátivých tvarů, jaká byla dnes. Paul si také povšiml, že dívka s ním jedná se zvláštní ohleduplností, jako dospělý s dítětem; bylo zřejmé, proč tomu tak je: domnívala se, že to, co Paul zažil, je počátkem cesty, na jejímž konci se stane obyvatelem stejné země, v jaké žije ona. Její výklady tak měly trochu didaktický ráz, chtěla Paula připravit na život, který ho čeká.

4

Když došli k Lucemburské zahradě, Claire zahrnula po rue Soufflot k náměstí Pantheonu a Paul šel poslušně vedle ní. Nakonec se znovu octli na Place de l'Estrapade; ukázalo se, že dívka bydlí v domě naproti kavárně. Bylo toho ještě hodně co říci, a tak vystoupili po prostorném schodišti do dívčina bytu ve druhém patře. Ten tvořil, kromě kuchyňky s oknem do dvora, jen jeden nevelký pokoj; na bílý závěs táhnoucí se přes celou stěnu a sahající až k podlaze se promítal stín zakrouceného ornamentálního zábradlí balkonu, nalevo od stínového ornamentu se před závěsem rýsoval obrys stolu s tmavou obrazovkou počítače a napravo silueta úzkého stolku na třech nožkách, na něm stál květináč, ve kterém rostla květina s tuhými, vějířovitě rozevřenými listy, skoro celou délku protějšší stěny zabírala postel z kovových trubek, u zbylých dvou zdí stály naproti sobě dvě stejné knihovny s pečlivě vyrovnanými knižními hřbety. Claire rozhrnula závěs; vešli na balkon, opírali se rukama o zábradlí a dívali se mlčky na náměstí, které se už ponořilo do stínu, a na kupoli Pantheonu, jež růžově zářila nad tmavými fasádami a střechami; Paul si řekl, že kupole asi patří k těm předmětům ovládaným symetrií, které v dívce vyvolávaly sny o jiném světě. U všech stolků před okny kavárny teď seděli hosté, čas od času zaslechli hlasitější slovo z jejich hovoru.

„Někdy se ale hrůza vrací,“ řekla Claire. „Stane se třeba, že na přednášce poslouchám o tom, jak se v raném vesmíru spojovaly baryony do deuteriových jader, anebo jak atomová jádra zachycovala elektrony, a udělá se mi najednou zle, myslím na hry sil splétající částice a říkám si: jaký obscénní, neomluvitelný děj!“ Otočila tvář k Paulovi: „Vykládají nám o čtyřech přírodních silách, které vládnou ve vesmíru, ale mě tím neoklamou, vím, že to jsou jen jména pro čtyři proudy toku, který dobře znám...“

Paul se díval na její ruce, opřené o zábradlí, a zdálo se mu, že vidí, jak se do nich rozlévá nesmírná únava. Rozsvítily se lampy v parčíku a v ústí ulic svažujících se k Seině i v oknech kavárny se po chvíli objevilo světlo. Claire se zachvěla a řekla: „Je mi zima.“ Vrátili se dovnitř. Paul se rozpačitě zastavil uprostřed místnosti, neviděl v přítmí do dívčiny tváře, byla tu jen tmavá silueta na pozadí bílého závěsu, prosáklého venkovními světly; při pohybu Claiřiny hlavy mdle zasvítíl jeho odraz na sklech brýlí a zase pohasl. Jak je podivné, že se setkali, jediní dva lidé ve městě, kteří rozumí jazyku toho druhého, třebaže přicházejí z jiných světů. Řekl, že už musí jít, i když chtěl zůstat.

Claire mlčky kývla, ale když se pohnul, zadržela ho lehkým dotečkem ruky a znovu začala mluvit. „Když jsi mi vyprávěl, co se ti stalo v Lucemburské zahradě,“ říkala, „na chvíli jsem si myslela, že v tom, co jsi prožil, by mohla být nějaká naděje i pro mne; vlastně jsem si od samého počátku tenkrát v Nantes uvědomovala, že děsivost kosmické řeky je nějak příbuzná s neskutečnou, palčivou krásou a že by se v ni nějakým kouzlem mohla proměnit.“ Claire mluvila tak tiše, že se její slova chvílemi ztrácela ve zvucích automobilů, které byly slyšet z ulice. „Jsou chvíle, kdy si říkám: ty labyrinty jsoucna, které proud rozestřel, jsou přece úžasné... Ale to všechno...“

Claire nedokončila větu; přistoupila k Paulovi o krok blíž a přitiskla se k němu. Ještě něco šeptala, ale nebylo jí rozumět. Paul ji hladil po vlasech; chtěl ji utěšit, ale nevěděl jak. Byl si jist, že řeky, s nimiž se setkali, jsou týmž proudem, a určitě to věděla i Claire, ale uvědomoval si také, že takové poznání k ničemu není, nepřinášelo Claire žádnou naději na vysvobození. Nebylo v Paulově moci proměnit její pohled, a dokonce ani nevěděl, jestli to, co v posledních dnech viděl on sám, nebyl jen klam. Claire byla jistě přesvědčená o tom, že skvělé obrazy, na něž se díval, jsou jen nasvícenými hadrovými kulisami, které před svá doupatá rozestavěly příšery, byla přesvědčená, že kulisy se za čas zhortí a Paul uvidí stejné přízraky, jaké vidí

ona. Snad to tak bude, odpovídal jí v duchu Paul, ale zatím stále ještě žiji v magickém sadu se zářícími plody. Věděl, že to bude trvat ještě alespoň týden, alespoň tři dny; ještě nějaký čas se ulice před ním budou otvírat tak, jako se otvíraly tajemné bagdáské domy a skvělá ostrovní království před poutníky a námořníky z *Příběhů tisíce a jedné noci*.

A nejkrásnější ze všech podivuhodných věcí, s nimiž se ve městě setkal od chvíle, kdy se proměnil jeho pohled, byl tichý, chladný plamen, který vytrvale planul v těle, jež se k němu tisklo, který se jako spadáním suchým listím živil nahromaděnou minulostí, těmi sedmi nebo osmi lety marného boje, rezignace, zoufalství a únavy a který teď v jeho ruce probouzel zapomenuté a zcela nové pohyby. Paul nevěděl, jestli se ho Claire chce zachytit v pádu, nebo jej stáhnout do kalného proudu, aby v něm nebyla sama.

Hledal v přítmí její ústa, jako v houštině večerní zahrady se jeho ruce dotýkaly vlasů, kůže a záhybů látky. Zvláštní bylo, že přítomnost těla-plamene mu nedávala zapomenout na okolní prostor, zdálo se mu, že v dívčiny pohybech se zrcadlí a vyslovuje nejen její minulost, ale také zjevný i tajný život města, jímž Clairino tělo prosáklo při každodenních cestách dolů k řece a nahoru k Pantheonu; uzrál tu v slast, kterou vydechovalo každé místo její kůže. A obraz plamene a zahrady se teď ještě proměnil v obraz fontány, Paulovi připadalo, jako by mízy města vzlínaly všemi uličkami mezi Seinou a Pantheonem vzhůru na náměstí Estrapade a vytryskly jako sladký med v dívčině těle, v dotyku jejích rukou.

Rychle se svlékali; obrazy plamene, fontány a zahrady se slily do jediného proměnlivého a nepojmenovatelného obrazu; Paul pomyslel na to, jak se podivně snoubí se všemi těmi drobnými mechanickými úkony, z kterých se svlékání skládá – s rozepínáním zipů, knoflíků a přezek, napínáním a stahováním gumiček prádla, rozvazováním tkaniček, skládáním a ukládáním brýlí – a kvůli nimž jsou ruce šátrající v přítmí zároveň fosforeskujícími bójemi

na vlnách magického moře i pilně pracujícími zvířátky... Ale právě přátelství mezi vzdálenými obrazy patřilo k rysům světa, který kolem něho vyzval v Lucemburské zahradě; viděl najednou *všechny* tváře bytostí a věcí; ty tváře se chvílemi střídaly, chvílemi spolu zápasily a chvílemi splývaly do jediné nevyslovitelné tváře. A zdálo se, že věci a bytosti nejsou nic jiného než takové spleti obrazů, za kterými se neskrývá nic jiného než jiné spleti, v zašmodrchané síti táhnoucí se donekonečna vesmírem.

Naštěstí na dívčině oblečení nebylo příliš mnoho knoflíků a zipů, a tak za několik vteřin klesli nazí na postel. Paul teď ještě silněji cítil v těle dívky nahromaděný a uzrálý život města; měl pocit, že město ležící pod okny by nemělo zůstat skryté, a tak vstal a rozráhl závěsy; mezi mřížovým balkonem vypluly zářící hlavy luceren, nahoře nad střechami s rozsvícenými okny mansard zalévalo světlo měsíce vysokou bílou kupoli na pozadí oblohy, na níž se třpytilo několik hvězd; byla slyšet hudba a tiché rozhovory z kavárny na protější straně náměstíčka. A Paul rty a jazykem dlouho chutnal slast prýštící z těla, které za několik let pobytu v prostoru, z něhož zmizely pevné věci, ztratilo tíhu a nabylo lehkosti a proměnlivosti vodní rostliny, pohádkového ptáka nebo snu, prozkoumával jeho zákoutí a stačil si přitom uvědomit, že to dělá s podobnou slastí a podobnou důkladností, s jakou v posledních dnech procházel ulicemi, parky a nábřežími města, s pocitem, v němž se mísily opojení, zaujetí cestovatele, odhodlání dobrodruha, zvědavost požitkáře a téměř vědecký odstup – až ho Claire stáhla k sobě a pevně ho obemkla nohama; její tělo se pod ním dál proměňovalo, jako by z tmavého houští vycházely jedna za druhou mlčící bytosti, které ne všechny byly lidské, a zase v něm tiše mizely. Byly chvíle, kdy se její tělo uzavíralo do velké lastury, a pak z ní zase vystupovalo, byly okamžiky, kdy její objetí povolovalo, a Claire klesala do hlubiny své temné řeky, kam za ní nemohl, a tak mu nezbývalo, než aby na ni čekal sám nahoře v hnízdě slasti, dokud nevyplula na

povrch v nové podobě divoké vodní bytosti... Ve chvílích, kdy se od sebe odpoutávali a leželi mlčky vedle sebe, byly slyšet hlasy kavárenských hostů, světlo luceren se lesklo na Claiřině kůži pokryté potem; Paulovi připadalo, že je to svit, který vychází zevnitř jejího těla, jež do sebe vstřebalo městská světla – světla pouličních lamp, oken kaváren a výloh obchodů – a proměnilo je v tu bledou záři, na kterou nikdy nezapomene.

5

Od té noci se Paulův život znovu proměnil, už podruhé v tomto létě. Paul se nevydával už tak často na výzkumné cesty po městě; poznámky v jeho sešitě, plné nedokončených vět, škrťů a vsuvek vpisovaných v nejrůznějších směrech a stále drobnějším písmem, se už začaly podobat divoké vegetaci a Paul se bál, že by se v ní objevy z jeho cest po městě mohly nenávratně ztratit. A tak teď většinou od časného rána seděl u počítače ve svém pokoji v rue Vaugirard, před sebou měl otevřený sešit, který zatížil kamenem z rue Gracieuse, aby v něm průvan nepřevracel listy, a pokoušel se formulovat vzorce tajné gramatiky světa.

Jeho práci přerušovaly jen e-maily, které každou chvíli posílal Claire. Psal jí o své práci, a často od ní dostával odpověď, v níž mu sdělovala, že jeho objev pro ni není ničím novým; vlastně jí byly známy všechny jeho objevy: od zážitku z nantského lycea pro ni vyvstávaly podobné anebo stejné vzorce, jaké teď nacházel a zaznamenával Paul, avšak to, s čím se Paul rozechvěle setkával jako s magickými figurami, jimiž se vyjadřoval čistý plamen bytí a jež rýsovaly poetické příbuznosti mezi vzdálenými věcmi světa, viděla Claire jako depresivní obrazce od věčnosti se nesmyslně pohybujícího kaleidoskopu, jako součásti jakési tíživé, blátivé logiky a algebry tupého spojování a rozpojování, která od chvíle Velkého třesku ovládá a vytváří vesmír a která dokonce ani neskýtá naději, že v příštích vesmírech by tomu mohlo být jinak.

Byl tu ale ještě další důvod, proč se Paul přesunul z ulic k počítači: slastný proud z Lucemburské zahrady, který rozsvěcel věci, začal mizet. Neměnil se v kalnou řeku, jak očekávala Claire: neměnil se v nic, jen vysychal, opouštěl svět, na který vytryskl jakoby omylem, a zanechával po sobě prázdno, jež pozvolna znovu začínala zarůstat

velká a nemilosrdná pavučina starých souvislostí. Do Paulovy mysli se vracely starosti uplynulé zimy a jara. Ale zatím ještě vše nebylo u konce, věci pořád ještě trochu vydechovaly vůně opadajícího toku, a Paul si musel pospíšet s psaním, než zapomene všechna zjevení, kterých se mu od počátku léta dostalo, a než přestane vidět všechny podivné příbuznosti, jež ustavila a udržovala ramena spletené delty, která propojila věci světa. Paul si byl dobře vědom, že jednou z příčin, proč se zázračný proud začal ztrácet, bylo setkání s Claire: když se Claire objevila, nebylo už možné, aby jeho pohled a jeho mysl volně bloudily po pláni tvarů a barev od obzoru k obzoru a hledaly tu magické vzorce; neustále se vracely ke Claire, do jejíž postavy se teď slast světa stáhla.

A ke starostem, jež se s končícím karnevalem znovu ozývaly, se připojily nové. Simone se vrátila z Bruselu, a tak každodenně, když se na náměstí Estrapade prodloužily stíny luceren, se Paul začal pokradmu dívat na hodinky, až mu Claire obvykle řekla „Tak už jdi, potřebuju ještě psát rigorosní práci“, a Paul sbíhal po schodech, proplétal se mezi chodci na rue Soufflot, na bulváru Saint-Michel netrpělivě přešlapoval při čekání na zelenou a utíkal přes Lucemburskou zahradu, aby byl doma dřív, než se vrátí Simone. Stávalo se, že se udýchaný zastavil uprostřed úprku na cestičce vysypané pískem a říkal si: „Pane bože, co se to stalo, co to dělám? Před několik dní jsem myslel, že jsem rozluštil velkou šifru kosmu, byl jsem pyšný, že dokážu číst boží rukopis, a teď se bojím své ženy a bolí mě břicho při pomýšlení, že se s ní mám setkat.“ Aby doma zakryl svůj neklid, začal Simone vyprávět o knize, kterou psal, a mluvil o ní neustále; Simone většinou mlčela. Paulovi se zdálo, že se na něj dívá zkoumavě, ale snad to bylo jen kvůli jeho nově probuzené hovornosti. Po večeři Paul odcházel k počítači a pracoval na knize ještě dlouho do noci.

Na náměstí Estrapade ještě někdy rozmlouvali o svých řečkách. Když Paul mluvil, měla Claire ve zvyku posadit se na posteli, obe-

jmout nohy a položit bradu na kolena, dívala se na bílou kupoli Pantheonu, která byla vidět mezi bílými závěsy, jež se lehce vlnily, na pozadí nebe, které zůstávalo po všechny ty dny bez mraků. Mlčela; nemělo ovšem smysl něco namítat proti Paulovým slovům, oba věděli, že pohled se nedá vyvrátit, ani potvrdit. Jistě nemluvili o svých zkušenostech proto, aby přesvědčili jeden druhého. Hovořili spolu, protože slova, která tiše stoupala z míst, kde pramenily jejich životy, a která byla propletená se všemi jemnými pohyby, jimiž se k sobě přibližovali, patřila k tělu, sbírala se z celého těla, mísila se s dechem, od něhož se nedala oddělit: byla druhem laskání, nejjemnější tělesnou látkou, kterou se jeden druhého mohli dotknout. A slova ve své tělesnosti hladce vplývala do zvuků pokoje a náměstíčka, vpíjela se do jejich jemné látky a zůstávala v ní rozpuštěná i ve chvílích mlčení, kterých postupně přibývalo, ve chvílích, kdy Paul dojatě naslouchal hudbě, která se skládala z Claiřina dechu, tichých šelestů závěsu otírajícího se o obrazovku počítače, jež se podobaly měkkým souhláskám jazyka ze snu, tikání hodin, rozhovorů starých paní na lavičce v parku, z nichž občas vystoupilo nějaké běžné slovo, zaštekání psa, bouchnutí dveří některého z bytů v domě; občas bylo tichounce slyšet troubení nákladní lodi dole na řece a bzúčení třpytícího se letadla, které podivně pomalu přelétalo nad Pantheonem. Ze světa zázraků, který se zjevil v Lucemburské zahradě, už toho zbylo jen málo, Paul však byl vděčen za tuto kouzelnou hudbu a říkal si, že je dostatečnou náhradou za uvadající kouzla. V těch dnech na konci července nedokázal myslet na budoucnost, neuměl si však představit, že by na zasněnou tichou symfonii náměstí Estrapade někdy v životě zapomněl.

Paul zpočátku nechápal Claiřinu lásku, a proto o ní pochyboval, říkal si, že Claire snad klame samu sebe, že jen pojmenovala slovem z románů slepé pohyby úzkosti a touhy, kterým nerozuměla. Ptal se, kam by mohla skutečná láska zapustit kořeny v místech, kde všechnu půdu bere s sebou pomalý blátivý proud, o kterém mu Claire

vyprávěla, proud, který nedovolí založit na jakoukoliv budoucnost. Ale v jednom okamžiku mlčenlivého laskání za doprovodu tiché hudby náměstí mu došlo, jak se mýlil: láska mohla vyrůst a být sama sebou právě tady, v téhle nevlídné zemi. Rašila jako hebký mech na bortící se půdě, v prostoru beze smyslu a bez budoucího času, kde ji nerušily žádné představy, plány a cíle.

Stále častěji opouštěli byt a chodili po ulicích svažujících se dolů k řece; Claire si jistě všimla, že na křižovatkách Paul vybírá vždy cestu, po níž se vzdalovali od bulváru Saint-Michel, od míst, kde by mohli potkat jeho ženu, ale nikdy nic svému milenci neřekla. Chodila také pravidelně na konzultace na univerzitu a do knihovny; Paul na ni čekával v Café de la Nouvelle Mairie a pak, když Claire nechala udělat kopie klíčů, v jejím bytě. Paul si ukládal soubor s textem své knihy mezi rozepsané dopisy ve své e-mailové schránce, a tak mohl pokračovat v práci na knize; čas od času přerušoval psaní a šel na balkon, aby se podíval k ústí rue Clotaire, jestli neuvidí Claire přicházet.

Paul a Simone každý rok trávili od desátého srpna dva týdny ve vile Simoniných rodičů v Nice; rodiče v srpnu cestovali a dům byl prázdný. Paul nikdy nebyl moc statečný a jeho nedostatek odvahy se teď ještě spojil s vyčerpaností, kterou cítil po odeznění slastné horečky z Lucemburské zahrady. A tak se zatím neodhodlal ani říci Simone, že nikam nepojede, ani oznámit Claire, že ji na dva týdny opustí. Zázračný sad z počátku léta mizel v mlze úzkosti. A jeho úzkost ještě vzrostla, když s Claire v jedné z uliček pod náměstím Estrapade potkali Roberta. Paul pak dlouho přemýšlel, jestli se o setkání mohla dozvědět Simone, a pokoušel se to vyzkoumat ze Simoniny tváře; Simone se ho ale na nic nezeptala, a tak se Paul nakonec uklidnil, řekl si, že určitě není žádný důvod, aby se Robert a Simone ještě stýkali, zejména po nešťastné Robertově návštěvě.

6

Claire potřebovala vyřídit nějakou záležitost na úřadu v Nantes a navrhla Paulovi, aby jel s ní; mohli by se vrátit ještě týž den večer. Paul v Nantes nikdy nebyl; byl rád, že jeden den stráví v cizím městě, kde ho možná opustí úzkost a napětí posledních dní. Jeli rychlovlakem z Gare Montparnasse, a opravdu, hned jak za sebou nechali město, jeho pohled pobíhající po krajině se zklidnil, zotavil se z malátnosti posledních dnů a začal se přátelit se stromy a s příbytky za oknem. Věc na úřadě byla hned vyřízená, a tak měli spoustu času, aby Claire ukázala Paulovi rodné město. Z místních pamětihodností Paula zajímala jen jediná, chtěl, aby ho Claire zavedla k rodnému domu Julese Verna. Paul miloval jeho knížky v dětství, pak na něj nadlouho zapomněl, ale teď v létě musel na někdejšího oblíbeného spisovatele zase hodně myslet, protože při výzkumných výpravách po městě se mu po letech vracel pocit, který měl při četbě *Dvaceti tisíc mil pod mořem* nebo *Tajuplného ostrova*, dokonce si ty knihy, které se s ním stěhovaly do všech jeho bytů, vyhledal v málo navštěvovaném koutě své knihovny a položil si je na noční stůl, aby si je znovu přečetl, až na to bude mít čas. Uvědomil si, že Verneovy knížky patřily k semenům, jež tajně zrála na dně jeho vědomí a z nichž vyrostl zážitek v Lucemburské zahradě. Vždycky vlastně hledal v knihách jen dobrodružství a výzkum zázračna; psychologie ho odjakživa nudila, čas od času se pokoušel přečíst si nějaký psychologický román, o kterém mluvili všichni kolegové na lyceu a o němž slyšel na chodbách debatovat i studenti, ale vždycky knihu po několika stránkách odložil a raději si zapnul televizi, kde dávali nějaký americký thriller (Simone nad tím jen vrtěla hlavou). Nejvíce ze všeho se mu ale v Nantes líbil rozlehlý prázdný prostor, který na nábřeží protáhlého městského ostrova

zbyl po zrušených docích; byla to betonová rovina u řeky, kde se tyčily proti čisté obloze dva obrovité jeřáby a kde se proháněl vítr podél řady velkých kovových vrat, které vypadaly, že se nikdy neotvírají, a za nimiž zřejmě odpočívaly jakési opuštěné montážní haly. Paul a Claire nastavovali tvář a těla prudkému větru, který se z nich snažil servat jejich oblečení; v těch chvílích se Paulovi skoro vracelo štěstí počátku prázdnin.

Přešli po látce rameno Loiry a stoupali vzhůru ulicí, která, jak si přečetl na tabuli, se jmenovala rue de la Fosse; na přilehlém náměstíčku si Paul všiml honosného, třebaže trochu oprýskaného portálu, v němž byla vidět rovná chodba osvětlená dvěma řadami žárovek a v jehož horní části byla k několika vodorovným tyčím připevněna velká pozlacená písmena, která tvořila nápis VISITEZ LE PASSAGE POMMERAYE. Zastavil se, v jeho paměti se probouzel jakýsi obraz; a pak si vzpomněl, ano, před lety, ještě v době studií, četl zázračnou povídku, jež se odehrávala právě v této pasáži; vypravěč se tu setkal se záhadnou ženou, jejíž výzvě nebylo možné odolat, žena ho odvedla do zlověstné ordinace, kde jej proměnili v nestvůru, v *aligátora muže*... Když Paul povídku četl, domníval se, že pasáž je jen fantastickým výmyslem autora, a teď měl pocit, jako by stál před chaloupkou na muří noze nebo před obydlím sedmi trpaslíků. Claire mu vysvětlila, že obchodní pasáž z doby Ludvíka Filipa je místní pamětihodnost, o které se píše ve všech průvodcích.

V pasáži nebylo příliš mnoho lidí; Paul a Claire procházeli chodbou, vroubenou po obou stranách mělkými výlohami, ve kterých byly vystaveny všelijaké drobné předměty: hračky, knoflíky, laciná bižuterie, obroučky na brýle, plnicí pera a propisovací tužky, bloky, kalendáře, ozdobné stojánky na fotografie... Na konci chodby se octli na ochozu nepříliš velké haly, osvětlené zároveň kalným světlem, které sem padalo seshora skleněnou klenbou připomínající strop skleníku, a mléčně bílými koulemi lamp. Lampy byly stylizovány do podoby plodů spočívajících na vrcholcích tmavých stvolů, jež

vyrůstaly z podstavců, které byly v pravidelných rozestupech vsazeny do kovového zábradlí ochozu a jen o něco málo je převyšovaly; na každém z podstavců stála socha velikosti desetiletého dítěte, kamenné postavy se dívaly do středu haly a opíraly se přitom zády o kovový stvol. Z ochozu bylo vidět do spodní, trochu temnější části pasáže; obě části spojovalo široké schodiště; i ono bylo opatřeno zábradlím, jehož součástí byly další sochy s lampami.

Procházeli po ochozu a prohlíželi si sochařské výtvary; Paul si pamatoval z povídky, že to mají být alegorie různých bohulibých lidských činností, a skutečně podle atributů, o které se postavy opíraly, nebylo nesnadné rozpoznat, že sochy mají být oslavou vědy, umění nebo obchodu... Ošuntělá ošklivost soch, jejich skřetovská velikost i jejich podivné umístění – sochy se obracely k návštěvníkům zády, takže na úzkém ochozu nebylo možné uniknout dotěrné blízkosti baculatých nahých hýždí a stehen – vyvolávaly v Paulovi lehkou nevolnost a zároveň příjemný pocit, že se octl na jednom z těch nečekaně se vynořujících nábřeží světa, kde se skutečnost dotýká snu.

Sešli po schodišti do spodní části galerie. Tam se na delší dobu zastavili u výlohy, kde byly vystaveny různé hračky, které zřejmě měly společné to, že je všechny bylo možné uvést nějakým způsobem do pohybu, třebaže tu teď stály nehybně, jen hlava mexické želvy, vyřezané ze dřeva a pestře pomalované, se trochu chvěla v průvanu. Byli tu motocyklisté z pospojovaných kousků barevného plechu, medvídci připravení bubnovat paličkami na bubínek, řetízkový kolotoč, byly tu hračky na klíček i na baterky, hračky z plechu i z umělé hmoty, repliky předválečných francouzských hraček i čínská a tchajwanská zvířátka z plastu na lyžích a skateboardech. Paulův pohled padl na hračku z umělé hmoty v koutě výlohy; byly to dvě postavičky, asi tak dvanáct centimetrů vysoké, na plochém obdélníkovém podstavci, jehož reliéf a barva měly vyvolávat dojem prken podlahy; na jednom konci stál muž v kostkované košili a mod-

rých kalhotách, s šálkem v ruce, na druhém konci seděla u stolku tmavovlasá žena, dívala se na obrazovku počítače a její ruce se vznášely nad klávesnicí. Paulovi to něco připomnělo – a najednou mu došlo, že se dívá na suvenýr, o kterém četl v životopise Donalda Rosse, na hračku zobrazující profesora a jeho umělou písáčku.

Vešli dovnitř, čilý holohlavý prodavač v černém plášti jim vyndal hračku z výlohy; Paul si prohlížel zblízka figurky, které byly příliš malé na to, aby na nich bylo možné vyznačit detaily obličejů, na jejich bocích viděl zbytky míst, kde byly při výrobě spojeny jejich části. Prodavač mezitím našel dvě tužkové baterie, vložil je do otvoru ve spodní části hračky, zmáčkl tlačítko na jejím boku a postavil hračku na pult. Paul s Claire se sklonili nad pultem a pozorovali scénu, která se bez přestání opakovala: Ross přecházel – aniž přitom hýbal nohama – sem a tam (vždycky když došel na konec verandy, trhavě a s tichým cvaknutím se otočil a dal se na cestu k druhému konci), umělá Winnifred pravidelně pohybovala rukama ke středu klávesnice a pak zase k jejím okrajům (je pravda, že ten pohyb se příliš psaní na klávesnici nepodobal); k tomu se z perforovaného místa mezi oběma figurkami ozýval mužský hlas, diktující pasáž v yggurštině: „Du-ryvest, du-ryvest gadda ili purr; du-umutu un ollude purrunirr yr ullude dunirr gaddeddori, san gadda ili purr dunade val variga vad tuvoryb og yruna amarra og ullamor kum...“ Nebylo to nic moc; v Hongkongu si s mechanismem moc práce nedali, říkal si Paul. Prodavač mezitím pobíhal po krámku, snášel na pult nové a nové hračky, zapínal je a natahoval klíčky, které trčely z jejich zad, takže za chvíli byli Ross a písáčka obklopeni bzučícím houfem tančících, bubnujících, lyžujících a boxujících postavíček a zvířátek. Paul v té době už na Rosse a jeho umělý jazyk moc nemyslel, ale hračku si koupil jako památku na muže, díky němuž se v Lucemburské zahradě setkal se zázračným světem a díky němuž se seznámil s Claire. Ostatní hračky zdvořile odmítli; zvenčí ještě viděli přes výlohu, jak prodavač vrací figurky, svíjející se v jeho prstech jako vyplašení ptáci, na jejich místo na policích.

V Paříži čekaly na Paula neklid a bolení břicha; ozvaly se, už když vlak projížděl předměstími. Hračku z pasáže Pommeraye Claire postavila vedle květináče na stůlek u okna; Paul ji občas zapínal, poslouchal yggurské věty a vzpomínal přitom na slavné dny na začátku prázdnin, které se mu teď zdály nesmírně vzdálené; připadalo mu, že donekonečna se opakující tichý proud slov beze smyslu dobře zapadá do tříště zvuků bytu a náměstí. Třetí den po návratu z Nantes se Paul a Claire vydali na jednu ze svých odpoledních procházek; scházeli po rue Mouffetard k Jardin des Plantes, ale když byli v půli cesty, rozpršelo se, a tak se zase vrátili. Paul otevřel lahev vína, kterou měli schovanou v kuchyni, ale bolest v břiše byla toho dne tak silná, že se nakonec ani nedokázal napít. Claire vypila skleničku a pak řekla, že musí přepracovat jednu kapitulu rigorosní práce. Pršelo pořád víc, ale byl to klidný, monotónní déšť, nerušený poryvy větru. Paul seděl v křesle v setmělém pokoji, díval se, jak Claire píše na počítači u okna, v němž se rozplývaly obrysy Pantheonu a šedých střech, a odhodlával se, že jí řekne, že za pět dnů odjíždí se Simone do Nice. Vstal, neklidně chodil po místnosti; když došel k oknu, zapnul Rosse, chvíli držel hračku v ruce a pozoroval postavičky, pak ji zase postavil na její místo vedle květináče, zabořil se do křesla a poslouchal yggurskou promluvu, pravidelná cvaknutí, která se ozývala, když se figurka otáčela, tichý zvuk počítačových kláves a bubnování kapek dopadajících na balkon. Po chvíli se chystal zase hračku vypnout, když si uvědomil, že z tiché směsi zvuků se vytratilo chřestění kláves. Podíval se na Claire; seděla strnule u počítače, zády k němu, s rukama svěřenýma podél židle. Polekal se a oslovil ji jménem. Claire pomalu vstala a otočila se k němu, Paulovi však připadalo, že ho nevnímá.

Zděšeně se na ni díval; stála nehybně přede dveřmi na balkon, uprostřed mezi svítící obrazovkou počítače a stolkem, na němž miniaturní Ross trhavými pohyby přecházel neustále sem a tam a diktoval své nesrozumitelné dílo. Rysy Claiřina obličeje, které zpočátku vyjadřovaly němý úžas, se rychle proměňovaly, až se zkrivily do výrazu děsu, jaký Paul do té doby viděl jen na tvářích postav v komiksech. Zdálo se, že se Claire octla v nějakém děsivém prostoru, do něhož Paul neměl přístup. Z jejích úst teď vycházelo tiché chroptění a postupně sílilo; vyjadřovalo zároveň hrůzu, tělesnou bolest a hnus vymykající se všem představám. Chvilími se chropot měnil v slova; Paul slyšel prosby o slitování, které znovu přecházely v chroptění a vytí; do toho se stále mísil Rossův hlas, mechanické klepání hračky a šum deště; ve chvílích, kdy Claiřin hlas umlkal, bylo slyšet jen tyto tiché zvuky. Paul vstal, postavil se těsně před Claire a mluvil na ni, ale Claire jej neviděla. Volala teď zoufale jeho jméno a Paul říkal „Jsem tady s tebou“ a prosil ji, aby mu odpověděla, ale při jeho slovech se Claiřiny výkřiky a steny stávaly ještě silnějšími; Paul si uvědomil, že se v její mysli jeho slova proměňují v hnusný hlas nějakého temného trýznitele, v čísi temné výhrůžky a skřeky. A ještě horší bylo, když se jí dotkl; pak slyšel výkřiky nesnesitelné bolesti a děsu, které se mu zarývaly do mozku jako ostrá čepel. Nemohl nic dělat, a tak jen stál a s hrůzou se díval. Claiřino tělo se začalo prohýbat v hrůzném tanci: uhýbalo před jakýmsi postavami, které Paul neviděl, Claire si zakrývala obličej před neviditelnými zuby a drápy; bylo to děsivé, protože prudké změny poloh těla vyvolávaly dojem, že jsou způsobeny vnější silou, že do něho opravdu vrážejí nějakí neviditelní útočníci, že je zraňují a smýkají jím ze strany na stranu, přetahují se o ně, strhávají na zem a kopou do něho z několika stran...

Claire se zhroutila na podlahu, neviditelná monstra zřejmě odcházela, tělo sebou ještě jednou škublo, jak do něho některý z démonů naposledy kopl, chropot utichal. Claire teď ležela přede

dveřmi na balkon, v nichž byla vidět kupole rozmazaná deštěm, docela klidně, se zavřenýma očima; v tiché místnosti se plastový Ross pohyboval sem a tam, bylo slyšet jen jeho hlas, klepání mechanismu a šum deště. Paul si klekl vedle bezvládného těla; pořád se ho ještě bál dotknout, začal na Claire zase mluvit, ale neslyšela ho. Až po nějakém čase ho napadlo, že by měl zavolat záchranku, běžel k telefonu, ale když zvedal sluchátko, viděl, že Claire otvírá oči a pomalu si sedá na podlahu. Posadil se vedle ní a objal ji.

„Už je to pryč,“ říkala nesmírně unaveným hlasem. „Nevím, co to mohlo být, ale nikdy jsem nic tak strašného nezažila. Zbláznila jsem se, Paule?“

Vyprávěla, že nejprve zmizela obrazovka počítače a pokoj zaplavila šedá mlha; když se rozplynula, stála uprostřed rozlehlé místnosti jakéhosi paláce; ve zdech, ozdobených přebujelými plastickými ornamenty, které vyplňovaly každé místočko, byly desítky dveří. „Viděla jsem všechno tak jasně, jako vidím tebe,“ říkala. Všechny dveře byly zavřené, ale za chvíli se začaly otevírat; ve všech se objevovala nepředstavitelná monstra a blížila se k ní, pomalu postupovala kývavou a čvachtavou chůzí, při které se houpaly laloky, odkapával sliz, odpadaly kusy masa, pukaly boláky, ze všech stran se ozývalo chrochtání, funění, syčení, vytí a desítky dalších hlasů, z nichž zvířecí hlasy nebyly ty nejstrašnější. Claire dělala při svém vyprávění dlouhé pomlky, ve kterých se nad jejich hlavami pořád ozýval Ross.

„Jako první ke mně dorazila moucha větší než já; civěla na mne obrovskými složenýma očima, nejprve mi začala zkoumavě ohmatávat tělo a tvář dvěma páry lepkavých nohou (na třetím páru stála), zároveň jsem slyšela nespokojené hučení a chrochtání ostatních oblud, strkaly do mouchy, protože jim připadalo, že zdržuje, i ony si chtěly se mnou užít...“ Claire teď mluvila klidným hlasem, jako by v tu chvíli už spotřebovala všechnu hrůzu svého života. „A tak mě moucha povalila, lehla si na mne a znásilňovala mě, přitom

mi strčila hluboko do úst svůj sosák; k tomu ještě stačila zadním a prostředním párem nohou odhánět obludy, které se už nemohly dočkat a chtěly ji ode mne odtrhnout... Za ní se o mne rvala rozkládající se, páchnoucí mrtvola s velkým červem...”

A Claire vyprávěla Paulovi klidným hlasem o nepředstavitelném mučení, ponižování a hnusu. Zeptala se Paula, jak dlouho byla pryč; řekl jí, že její blouznění trvalo asi dvě minuty. Za tu dobu Claire v paláci prožila půl hodiny a po celý ten čas ji trýznila a znásilňovala slizká, hnijící a lepkavá monstra, rvala se o ni a trhala svými zuby a drápy jedno druhé...

Položila hlavu Paulovi do klína, bála se, že její halucinace je počátkem přicházejícího šílenství. Paul ji hladil po vlasech; myslel na to, že Claire vidina může souviset s její zkušeností z nantského lycea. Claire se v posledních letech domnívala, že se jí podařilo proud temné řeky regulovat, svést jej do podzemního koryta, tak jako to udělali radní jejího rodného města s rameny Loiry, a že tak zabránila alespoň těm nejničivějším záplavám; mezitím se ale zřejmě v podzemí z bahna řeky vylíhla monstra a nerušeně tu rostla a sílila; když obludy dospěly, vylezly na denní světlo. Asi teď bylo opravdu třeba čekat s obavami na to, co budou podnikat dál.

Paula znepokojovalo, že Claire zřejmě nemohla zcela uvěřit, že to, co prožila, byla jen halucinace. „Snad jsem šílená už teď,“ šeptala, „ale to, co jsem viděla, bylo tak živé, že se pořád nemůžu smířit s tím, že to byl jen sen. Viděla jsem póry v kůži nestvůr, červené žilky ve vyboulených očích, kapky potu, tepané ornamenty a divná písmena na jejich čelenkách, viděla jsem bytosti, jaké bych si nikdy nedokázala vymyslet...” A po chvíli dodala: „Vlastně by bylo ještě hrozivější, kdybych ty nestvůry stvořila já, nevím, čeho se mám víc děsit...” Nejvíce ze všeho se ale teď Claire bála, že se její vize bude opakovat a že se znovu octne v děsivém paláci. Toho dne poprvé řekla Paulovi „Prosím, nechod’ ještě pryč“, a Paul zatelefonoval Simone, vymyslel si chatrnou výmluvu a řekl, že se vrátí domů pozdě;

překvapilo ho, jak důvěřivě a bez otázek jeho lži Simone přijala. Musel se svou ženou mluvit před Claire, která poslouchala hloupou historku o setkání s přítelem z dětství, a bylo mu přitom nesmírně trapně; Claire ale pořád seděla na podlaze, dívala se na rozmazaný obraz v okně, a Paul v její tváři nenašel žádný výraz. Vyčerpaná Claire šla brzy spát, několikrát se s výkřikem probudila ze snu, ale zlé kouzlo, které ji odpoledne přeneslo do paláce oblud, se už neopakovalo. Paul seděl na pelesti postele; před půlnocí opatrně vytáhl ruku z Claiřiny dlaně a vyrazil na útěk do rue Vaugirard; Lucemburská zahrada už byla zavřená, a tak ji musel oběhnout po rue de Médicis. Když přišel domů, Simone už spala. Tiše se svlékl a lehl si vedle ní.

Příští den utíkal na náměstí Estrapade, hned jak Simone odešla do práce. Našel Claire, jak sedí vyděšená na podlaze, na místě, kde zápasila s obludami; třásla se a skoro nedokázala mluvit. Paul se bál, že se vrátily její halucinace, stalo se ale něco jiného. Když se Claire trochu uklidnila, vyprávěla mu, že ráno šla nakoupit, a když po půlhodině přišla domů, zjistila, že z bytu zmizela nantská hračka. Prohledala celý byt, ale hračka byla pryč. Na dveřích nebyly žádné známky násilí a okno i dveře balkonu byly zavřené zevnitř. Kromě hračky se neztratilo nic jiného. Paul se zamyšleně díval na Claiřinu ztrhanou tvář; první, co ho napadlo, bylo, že nejpravděpodobnějším vysvětlením tak nesmyslné krádeže je, že Claire hračku odnesla z bytu sama, snad proto, že jí připomínala její strašný zážitek v paláci, a zapomněla na to, anebo vůbec nevěděla, co dělá. To vyvolávalo obavy, že včerejší vidina byla jen prvním zlověstným znamením, že Claiřina mysl se zatemňuje. Zároveň Paul viděl, že Claire se nedovede ubránit obavě, že záhadné zmizení hračky bylo vzkazem od monster: jsme skuteční, jsme nablízku, sledujeme tě a můžeme se k tobě kdykoliv dostat. S úzkostí myslel na to, jak daleko se Claire na cestě k šílenství dostane.

Claire prosila Paula, ať jdou ven; věděla, že ji před nestvůrami nikdo nemůže ochránit a že ji mohou přepadnout kdekoliv, přesto se bála zůstat v bytě, kde se už jednou otevřel průchod do hrůzného paláce. A tak chodili mlčky ulicemi, Claire se blížila ke každému nároží s obavou, že se za ním otevře strašný svět, který poznala včera. Přešli po mostě řeku a octli se v místech, kde spolu ještě nikdy nebyli – čas jejich procházek vymezený Paulovou prací na knize a jeho strachem z manželky, byl tak krátký, že nikdy předtím neopustili levý břeh. V Marais se Claire najednou zastavila před výlohou cestovní kanceláře, kde visely obrázky s malebnými městečky pod modrou oblohou, palmami a písečnými plážemi, pak řekla Paulovi, ať na ni počká. Paul zůstal zmateně stát na chodníku. Když Claire opět vyšla ven, oznámila mu, že si koupila v nabídce last-minute třítydenní zájezd na ostrov Saint Lucia v Karibiku; už zaplatila kartou a odlétá večer: tak nebude muset strávit další noc v bytě, kde je tajný vchod do jiného světa. Musí na čas pryč z Paříže, a když viděla na obrázku ve výloze starý přístav s rybářskými lodkami a s barevnými domky na svazích zelených kopců, napadlo ji, že to je místo, kde ji nestvůry nedostihnou. „A jestli mě najdou i tam, alespoň budu vědět, že pro mne není žádná možnost úniku.“ Řekla Paulovi, že se musí připravit na cestu, a tak se vrátili. Když stáli před vchodem do domu, Claire ho nepozvala dál, a Paul zamířil k rue Vaugirard. Myslel na to, proč Claire, která měla ráda symetrie a geometrické tvary, hledá útěchu u beztvareho moře, ale pak si řekl, že mořská hladina je vlastně tím, co má nejvíce os symetrie a mořský obzor je nejvelkolepější přímkou.

Paul se nedokázal ubránit tomu, aby kromě smutku z Claiřina odjezdu a obav o ni necítil také úlevu, že cesta jeho milenky do Karibiku vyřešila problém s pobytem v Nice, který tak dlouho živil svou zbabělostí a nerozhodností, až z něho vyrostlo tlusté monstrum, jež mu každou noc sedělo na hrudi. Zároveň Paulovi připadalo, že Simone je k němu v posledních dnech ještě vlídnější

než jindy, přecházela mlčky věci, které mu jindy vyčítala, jako třeba věčný nepořádek v pracovně. Nejspíš je to proto, říkal si Paul, že je spokojená, že konečně začal psát knihu, na kterou čekala po celou dobu, co spolu žili. Jenže Paul teď už neměl na psaní sílu, poslední slabé zbytky záře z počátku léta pohasly. Naštěstí byla kniha v hrubých obrysech hotová a Paul doufal, že mu blízká budoucnost přinese několik týdnů klidu, které mu budou stačit na to, aby ji dokončil. Když mu bylo obzvláště zle, říkal si, že kniha ho zachrání, že alespoň trochu vykoupí vinu, kterou cítil vůči Simone i Claire – i když v hloubi duše dobře věděl, že žádná kniha nikoho zachránit a vykoupit z viny nemůže.

Poslední den před odjezdem si Simone vzala volno, chodila po bytě, otvírala a zavírala skříně a skládala šaty, boty, klobouky a knihy do kufrů, které od rána ležely s otevřenými tlamami na podlaze v ložnici. Paul seděl do noci u počítače; na Google-Earth bloudil po ostrově Svaté Lucie a každou chvíli se díval do e-mailové schránky; žádný dopis od Claire se v ní neobjevil. Ráno ho probudila Simone, byla už oblečená a volala na něj „Pospěš si, připravila jsem ti snídani“ a Paul se nasnídal, sjel s kufry výtahem do přízemí a nastoupil se Simone do taxíku, který už na ně čekal a který je odvezl na Gare Lyon.

IV

Simone

(Paříž, Nice)

1

Vila Simoniných rodičů stála na svahu kopce nad starou částí města. Život v Nice měl některá pevná pravidla a jedním z nich bylo, že Paul a Simone večeřeli vždy v půl deváté u stolu, který stál v obývacím pokoji. Obě křídla posuvných dveří, která oddělovala pokoj od terasy, byla otevřená, a tak bylo od stolu přes terasu vidět jako na širokouhlém plátně Zátoku andělů, vroubenou obloukem Promenade des Anglais, na níž už v době večere svítily lampy, až k letišti na druhém konci zátoky a k obzoru, který na pravé straně plátna zvlnilo předhůří Ligurských Alp. Po večeři si Paul a Simone obvykle ještě přenesli židle na terasu, pili víno a dívali se dolů na šikmé střechy starého města a na labyrint uliček, v němž se ztrácela chabá světla luceren.

Když přijeli, Simone střídavě vybalovala věci, ukládala je do skříní, navštěvovala sousedy a připravovala večeři; Paul jí chvílemi pomáhal, chvílemi pro ni zařizoval nákupy dole na tržišti a chvílemi se procházel v uličkách starého města, anebo přešel promenádu, opřel se o zábradlí a díval se na mořskou hladinu, palčivě se třpytící ve slunci. Chvílemi cítil bodavou bolest, když se v jeho mysli vynořil obraz Claire, a chvílemi mu zase připadalo, že jeho pařížská milenka je jen postavou ze snu. Když zašel na terasu, všiml si, že do její podlahy jsou zasazeny jakési mělké drážky, které tu dříve nebyly; netušil, k čemu by mohly sloužit, ale nepřemýšlel o tom. Večer ještě sešel dolů do města koupit víno, vrátil se těsně před půl devátou a posadil se k prostřenému stolu zády k terase; Simone však trvala na tom, že si musí přesehnout na druhou stranu, aby měl výhled na město a moře. A tak Paul seděl čelem k terase a Simone nosila na stůl mísy s pokrmy, které uvařila; nakonec si sundala zástěru a posadila se naproti němu. Paul jedl rybí polévku a díval se na

město, které se za Simoninými zády nořilo do modrého soumraku, zatímco vzadu se ještě táhl oranžový pás mezi tmavým horizontem a tmavými mraky, díval se na pomalu se pohybující oblouky bílých a červených světel na Promenade des Anglais, na lucerny, které osvětlovaly vrcholky palem, na lampy na stolech v zahrádkách hotelů Négresco a Mediterranée, na barevné žárovky věncící lodě na moři.

Simone, která byla celý den nezvykle hovorná, teď mlčela, ozývalo se jen cinkání příborů a hluk automobilů z promenády, ztlumený dálkou. Najednou Paul zaslechl mezi tříští zvuků města tichá slova. Připadalo mu, že je to Rossův hlas z nantské hračky; řekl si, že je unavený a předrážděný a promítá si do večerního městského šumu jeden z několika pařížských hlasů, které mu stále zněly v hlavě. Ale yggurské věty se ozývaly stále hlasitěji a zřetelněji. Už i já trpím halucinacemi?, řekl si spíše smutně než znepokojeně. V příštím okamžiku se ve tmě na pravé straně terasy objevil jakýsi předmět a pomalu se sunul doleva; byl to úzký kulatý stůl, jehož deska sahala do výšky zábradlí, na desce stál květináč, ve kterém byla rostlina s tučnými, symetricky rozloženými listy, a vedle květináče jakási malá věc, jejíž jedna část se pravidelně pohybovala sem a tam. To já znám, to já přece znám, opakoval si Paul v duchu a naslouchal slovům, která slyšel už mnohokrát: „San vanat girravim ogir og nyd-mutyrraru bete damad om umuzego nyrabaggaru, tyrumada ed umuzu senori sin torrero linavateru ed salla...“ Podíval se na Simone, ta však pořád jedla polévku a neotáčela se. Stůl se s jemným trhnutím zastavil napravo za jejími zády.

Paul se už chystal na Simone promluvit, když zpozoroval, že představení na terase pokračuje. Ted' se zleva ve tmě sunul další předmět. Když věc přijela do osvětlené části terasy, Paul uviděl, že je to stůl, na kterém stojí rozsvícená obrazovka počítače, u stolu seděla, zády k Paulovi a Simone, jakási postava. Ještě dříve než v jeho mysli vyvstala zřetelná vzpomínka, ucítil Paul, jak nějaký

strašný lis sevřel všechny jeho vnitřnosti. Vzápětí se stůl zastavil; Paul jej teď viděl nalevo od Simone, která dojídala polévku a dívala se mu do očí. Postava u počítače se pomalu zvedala a pak se otočila. Skutečně to byla Claire, dívala se na Paula stejně nepřítomným pohledem jako na Place de l'Estrapade, a jako tehdy se po chvíli z jejích úst začalo ozývat tiché chroptění. Simone se stále neobracela, opatrně, aby jej nepoškodila, si z alpakového podnosu předávala na talíř grilovaného platýze. Paul vstal jako ve snu a šel na terasu ke Claire; opakoval její jméno, ale postava před zábradlím mu stejně jako v Paříži neodpovídala, z jejích úst pořád vycházel jen chropot. Když se Paul dotkl její tváře, ucítil chlad a poznal, že nesahá na lidskou pokožku. Paulovi trvalo mnohem kratší dobu než Rossovu sousedovi v Ghentu, aby poznal, oč jde. Stál před dokonale vyrobenou audioanimatronicou figurínou, která měla všechny rysy jeho milenky.

A figurína teď před červenobílým světelným pásem Promenade des Anglais, před šňůrami barevných žárovek nad palubami výletních lodí, před lampami utopenými v uličkách starého města, před rozsvícenou bílou pěnou vodotrysků na Place Masséna a před mnoha dalšími světly a světélky rozesetými v tmavomodrém soumraku, do něhož se nořilo město a moře, opakovala táž gesta, na jaká se zděšený Paul díval v bytě na náměstí Estrapade; opakovala i pohyby Claiřiných rtů a z úst, v jejichž vnitřku musel být ukryt nějaký reproduktor, se ozývaly výkřiky, sténání a slova, které tehdy slyšel, jako tehdy Claire volala Paula jménem. A jako tehdy se na květinovém stolku plastový Ross trhavě pohyboval sem a tam a diktoval svou prózu; její záhadná slova se spolu se zvuky automobilů na promenádě a se vzdálenou hudbou z parníku mísila do Claiřina nářku a proseb, jimiž se obracela k monstřům.

Představení se od události, kterou zobrazovalo, neodchýlilo v sebemenším detailu; na jeho konci zůstala figurína ležet na podlaze terasy u Paulových nohou, tak jako tehdy Claire na parketách

ve svém pokoji. Nad nehybným tělem se za obrazovkou počítače, na níž byly vidět stejné rovnice jako v Paříži, za hračkou z Nantes a květináčem stále třpytila světla města; Paul viděl, jak na vzdáleném konci zátoky vzlétá letadlo s osvětlenými okénky. Ross pořád nepřestával chodit sem a tam a diktovat. Po několika vteřinách se ležící figurína a stůl s počítačem začaly sunout do tmy na levé straně terasy, současně stolek s květináčem a hračkou ujížděl na-pravo. Téměř nehlučně se po obou stranách zavřely jakýchsi komor, které tu vloni zcela jistě nebyly. Rossův hlas konečně zmlkl; představení skončilo.

2

„Odpustila bych ti všechno...“ ozval se za Paulem Simonin hlas, jak ho ještě nikdy neslyšel. Otočil se, Simone nechala být platýze a stála teď před jídelním stolem; Paula, který začínal ztrácet rozum, napadlo, že třeba i ona je jen figurína.

„Odpustila bych ti všechno,“ opakovala Simone, „všechno bych ti odpustila, jenom jednu věc ne...“

V té chvíli Paul najednou pochopil všechno, co se kolem něho dělo v posledních týdnech a co vůbec neviděl. „Bože, byl jsem úplně slepý,“ pomyslel si. Simone mu okamžitě začala líčit podrobnosti svého velkého letního podniku, při kterém podřídila každou vteřinu života jedinému cíli. Paul nechtěl nic slyšet, tím spíš, že mu jeho žena neříkala nic, co by si sám alespoň v hrubých obrysech už nedomyslel; utekl z terasy, ale podrobné vylíčení všech fází zásahu proti zrádci zřejmě bylo součástí trestu, a tak Simone běžela za ním a mluvila a mluvila. Paul rychle procházel tmavými pokoji vily, v jejichž oknech se střídavě objevovaly cypřiše na zahradě, moře a světla města; kazetové dveře pokojů v domě byly krémově nalakované a měly chladné zlaté kliky, Paul je otvíral jedny po druhých, ale pořád za zády slyšel Simonin udýchaný hlas, jak za ním utíkala z pokoje do pokoje a chrlila ze sebe věty, které si už jistě dlouho připravovala a mnohokrát přeříkala v duchu. Když viděl, že jí neunikne, vrátil se na terasu, opřel se lokty o zábradlí a díval se na mihotavou skvrnu měsíčního třpytu, jež se teď rozlévala na hladině zátoky, jako by to bílé světlo bylo poslední útěchou, která pro něj na světě zbyla. V příštím okamžiku tu byla Simone, stála těsně vedle něho a stoupala si na špičky, aby její ústa byla co nejbližší jeho uchu; „Neměl jsi ani tušení, co se kolem tebe po celou tu dobu dělo, chudáčku,“ říkala, a Paul cítil na krku její vlhký teplý dech, „někdy mi tě bylo až líto.“

A pokračovala ve svém vyprávění; Paul se nedokázal ubránit tomu, aby sled scén, které líčila, neviděl do všech podrobností jako tragikomický film, za jehož obrazy mizela Zátoka andělů. Simone pojala podezření, že Paul ji podvádí s jinou ženou, v prvních pěti minutách po návratu z Bruselu. Několik příštích dní pozorně a opatrně, jako zvěd na nepřátelském území, sledovala vše, co Paul říkal a dělal; když ležela v noci v posteli a Paul vedle ní spal, vyvolávala z paměti obrazy toho dne a vteřinu po vteřině je rozebírala, znovu a znovu si promítala každé jeho slovo a gesto a přemýšlela o nich; zároveň si říkala: Ne, to přece není možné, aby se něco takového stalo, a obviňovala se, že Paulovi ubližuje. Jedné takové noci si vzpomněla na Roberta, po dlouhém váhání mu příští den zatelefonovala a domluvila si s ním schůzku v kavárně; tam se ho zeptala, jestli by dokázal proniknout do Paulovy e-mailové schránky, když nezná heslo. Robert se jen zasmál, vytáhl z tašky laptop a ani ne za minutu ho přes stůl podal Simone. Dříve než se podívala na obrazovku, dala Simone sama sobě slib, že jestli se její podezření nepotvrdí, přizná se Paulovi a poprosí ho o odpuštění. Když se začala probírat Paulovou schránkou, zjistila, že obsahuje jen uložené varianty jeho knihy a dopisy, které si vyměňovali s Claire.

Simone si teď byla jistá, že Paul a Claire se dopustili činu, který byl v jejím světě tím nejstrašnějším, a byla si jistá také tím, že trest musí odpovídat velikosti provinění. Snad se ani nedalo říci, že toužila pomstít svou potupu, spíše měla pocit, že přísné potrestání vyžaduje řád věcí, za jehož vykonavatelku ji určil osud a jenž jí ukládal povinnosti, kterým se od té chvíle nemohla vyhnout. Její život se proměnil, i ona sama se stala někým jiným. V příštích dnech musela v rámci velké konspirace před Paulem hrát sebe samu z doby před svou proměnou – byla to nesmírně namáhavá hra, ale myšlenka na úkol, který musí splnit, jí dodávala sílu, jež ji samotnou překvapovala. Nejasné kontury Trestu začaly vyvstávat hned v kavárně, kde se setkala s Robertem. Simone se stala soudcem i vykonavatelem

rozsudku, ale její dílo mělo také něco z práce divadelního režiséra. A jako režisér ze všeho nejdřív věděla, že konečné opus, jež bude třeba pečlivě naplánovat a přesně vykonat, musí charakterizovat základní tónina děsu, který se vymyká běžným měřítkům – jen tak mohla vyvstat nutná rovnováha mezi trestem a proviněním. Měla teď k ruce Roberta a věděla, že pro ni udělá cokoliv; tak se zrodilo spojenectví, v němž se Simonino zoufalství a tvrdost zrozená na troskách jejího světa splétaly s Robertovou sebelítostí a mstivostí, s jeho pocitem hořkosti ze ztráty Simone a ze všech proher a křivd jeho života, s jeho nenávisť k Paulovi – a také s možnostmi, které poskytovalo jeho povolání, se všemi kouzly elektronické magie. Od počátku se dalo tušit, že z takového spojení vyrostou podivuhodné plody.

Simone si od počátku byla také jista tím, že spravedlnost, jejímž je vykonavatelem, vyžaduje, aby trest nebyl libovolný, že je třeba, aby nějak vyrůstal z povahy provinění a zrcadlil ji, i když zatím ještě neznala přesný způsob, jak to provést. Především bylo třeba sledovat provinilce. Proniknout do elektronické pošty byl pro Roberta jen začátečnický trik; díky ní se spiklenci dozvěděli, že Paul má klíč od Claiřina bytu; Simone pak jednoho večera pod záminkou, že cosi zapoměla koupit, vzala v předsíni Paulův svazek klíčů, vyběhla na rue des Rennes a nechala udělat kopii všech klíčů, které neznala; díky e-mailům také nebylo obtížné zjistit, kdy bude Claiřin byt prázdný, a nainstalovat v něm miniaturní mikrofony a kamery.

Zařídili si pak v Robertově bytě centrum, které vypadalo jako houstonské Středisko kosmických letů v pomateném nočním snu. Robert byl docela bohatý muž, ale přesto už léta bydlel v žalostné dvougarsonce páchnoucí propocenými povlaky a zvětralým vínem, zatímco se na jeho účtech hromadily desetitisíce eur. Simone si brala každé odpoledne volno v zaměstnání; spiklenci sedávali v tmavém pokoji mezi mastnými krabicemi od pizzy, naskládanými na sebe, ve spleti kabelů, před obrazovkami ukazujícími z různých

úhlů Claiřin byt. To, co dělali, se podobalo jednání šílence a zároveň vědecké práci, postupovali přísně metodicky, rozebírali situaci, zvažovali důsledky různých hypotéz a možnosti dalšího postupu, psali si poznámky a zase je škrtali a pili k tomu kávu z papírových kelímků. V Simonině vědomí přitom patrně vyhasly všechny pocity kromě pocitu povinnosti, její mysl se nejvíc ze všeho podobala ledovci, neúprosně se sunoucímu dolů po horském svahu; Robert cítil slast, jakou ještě nikdy nezažil: díky Simone poznal, kým vlastně je, poznal sám žhavý střed svého života, v němž se slévaly nenávisť, mstivost a posedlost složitými konstrukcemi v triumfální pochod, který bez ustání hřímavě zněl v jeho mysli. Myslel na to, že se vzpomínkami na ty šťastné dny bude jednou umírat.

A přes rozdíly mezi ledovou a žhavou myslí se ve spolupráci mezi spiklenci od počátku projevovalo podivuhodné souznění; nápady jednoho hned zachycoval a rozvíjel druhý a vracel je prvněmu, který už na ně dychtivě čekal... Simone nacházela v provinění zlo, které překročilo všechny hranice; jednota jejich díla, která v sobě měla něco z jednoty uměleckého výtvoru, proto vyžadovala, aby bylo zlo nějakým způsobem stupňováno i v trestu. Z této základní myšlenky se postupně v dialogu mezi Simone a Robertem rodila idea nějakého umělého přípravku, který ovlivňuje mysl a jehož pomocí by bylo možné hranice, uvnitř kterých platí měřítko lidského světa, prolomit. Nakonec Robert našel na internetu psychiatrický lék, který měl ve velkých dávkách vyvolávat úzkostné stavy a halucinace; po jeho požití se ve vědomí měly vynořovat nejhorší podvědomé úzkosti... Oba si na obrazovce četli popisy některých případů, kdy k takovému předávkování došlo, a hned věděli, že to je to, co potřebují. Lék samozřejmě nebyl ve volném prodeji, ale objednat si jej po internetu bylo ještě snadnější než proniknout do Paulovy pošty.

Robert i Simone přitom cítili, že takové řešení není zcela dokonalé; ještě něco chybělo. Nakonec to vyslovila Simone. „Jednou je málo,“ řekla. Rozuměli si už natolik, že ani nebylo nutné myšlenku

dál vysvětlovat. Oba věděli, že nejde v první řadě o množství. Bylo zřejmé, že jednou je málo nejen proto, že nejzazší hrůza se nedá stupňovat, ale jen opakovat, ale i proto, že ojedinělé provedení poznamenávalo trest jakousi nahodilostí, která v jejich konstrukci, kde vše bylo přísným důsledkem viny, neměla co dělat. Robert chtěl něco navrhnout, ale Simone mu dala pokyn, aby mlčel, v její mysli vystávala vize, která jí nejdříve dlouho unikala, ale pak ji najednou uviděla úplně jasně. Obrátila se k Robertovi. „Ještě pracuješ na audioanimatronických figurínách?“ zeptala se. Robert ji opět pochopil okamžitě. Vyskočil ze židle a chodil po pokoji mezi krabicemi od pizzy.

„Ano, ano,“ šeptal přitom jako v extázi. „Takhle to uděláme, bude to dokonalé...“

Čekali, až bude byt na náměstí Estrapade prázdný, pak Robert vstříkl lék injekční stříkačkou přes zátku do lahve vína a umístil do pokoje vedle kamer miniaturní snímače pohybu, které vymyslel Donald Ross a jejichž záznamy se využívají při výrobě a programování audioanimatronických figurín. Cestou domů koupil kávu v kelímcích a žampionovou pizzu; sedli si se Simone před obrazovky a sledovali Clairin zápas s obludami v přímém přenosu. Jejich plán byl narušen jen tím, že toho odpoledne Paul kvůli své žaludeční nervóze nepil víno; ale nakonec se oba shodli, že z hlediska kompozice a vnitřní jednoty jejich díla je vlastně lepší, když v dramatu, jež se mělo stát centrálním bodem trestu, budou od počátku role rozděleny tak, že Claire bude vystupovat jako herec a Paul jako divák.

Simone cítila povinnost vyprávět Paulovi úplně všechno a se všemi podrobnostmi, které jí ulpěly v paměti, bylo však vidět, že podrobná líčení v ní zároveň vyvolávají slast, že by v nich nejraději pokračovala bez přestávky celé dlouhé týdny. Nevynechala nic, ani scénu, která se toho dne, kdy Claire bojovala s nestvůrami, odehrála v Robertově bytě a kterou by asi jiné ženy zatajily, ale v Simonině mysli teď nebylo místo pro stud. Robertova zuřivá vynalézavost byla

plodem nenávisti k Paulovi a lásky k jeho ženě, jež se za dlouhá léta proměnily v jed, který otrávil všechny myšlenky a činy, ale neučinil ho ve vztahu k Simone o nic odvážnějším. Velký úspěch, kterého dosáhl s inscenováním Claiřiny agonie, ho však povzbudil alespoň natolik, že se poprvé od jejich rozchodu neobratně pokusil Simone políbit. Ta měla za to, že si Robert zaslouží za svou pílí a oddanost odměnu, která bude zároveň vhodnou součástí Paulova trestu, a tak mlčky vstala a svlékla se; strávila pak zbytek odpoledne nahá na Robertově posteli, kde se do ní Robert několikrát bez úspěchu pokusil proniknout; Simone ho nakonec alespoň uspokojila rukou. Po celou tu dobu necítila nic kromě spokojenosti, že věci se vyvíjejí správným směrem. Když skončila práci v posteli, umyla si ruce, oblékla se a šla se opět posadit k monitorům. Za chvíli se k ní přidal Robert; podruhé už svůj pokus o svádění nezopakoval.

Členové týmu vyrábějícího audioanimatronické figuríny pracovali často doma, a tak Robertův šéf neměl žádné námitky, aby si Robert vypůjčil jednu z figurín. Vyrobit pro ni v laboratoři na základě dat ze snímáče Claiřinu tvář bylo poměrně snadné a obtížné nebylo ani přeměnit tyto údaje v program umožňující přesné opakování pohybů, jež Claire dělala během dvou minut, po které trvala halucinace. Pět dnů, které zbývaly do Paulova a Simonina odjezdu, Robertovi stačilo nejen na to, aby figurínu připravil, ale aby s umělou Claire v kufru automobilu odjel do Nice a ve vile, která byla od počátku srpna prázdná, připravil terasu pro večerní představení. Robert jen litoval, že není čas na to, aby mohl vyrobit pohyblivé figuríny monster, která ve chvílích halucinace Claire viděla a o kterých pak vyprávěla Paulovi, a pojmout scénku jako realistické ztvárnění jejího imaginárního utrpení...

3

Paul naslouchal hlasu Simone, která se k němu u zábradlí terasy tiskla stále těsněji, plazila se po něm vzhůru k jeho uchu, s rostoucím děsem – ale také s rostoucím zájmem, už se od jejího vyprávění nedokázal odtrhnout, sám se k ní skláněl, musel vyslechnout příběh až do konce, musel se dodívat na film, který si promítal na plátno nočního města. Teprve když příběh a film skončily, vzpamatoval se, šel mlčky do svého pokoje, položil na postel kufr a začal do něho házet své věci. Ve víru pocitů se ozval pocit uvolnění od dlouhého napětí, který se proměňoval v stále rostoucí spokojenost, že se vše konečně vyřešilo, že zmizel, třeba bez jeho přičinění, parazit Strachu, který mu v minulých dnech užíral vnitřnosti. Koutkem oka viděl, že za ním přišla Simone, opřela se o rám dveří s rukama založenýma na prsou a pozorovala jej.

Řekla: „Ještě nic neskončilo, můj drahý, je potřeba, abys tu zůstal. Jednou je málo, ale ani dvakrát není ještě dost.“

Tím se Paul vůbec nehodlal zabývat, a tak jen beze slova pokračoval v hledání svého prádla.

Simone k němu přistoupila blíž. Paul cítil touhu otočit se a uhodit ji do obličeje, ale ovládl se. „Myslíš, že jsme se nepojistili proti tvému odjezdu, když jsme všechno tak pečlivě připravili?“ řekla mu Simone a zasmála se.

Paul poprvé od večere promluvil; aniž se na Simone podíval, řekl: „Nevím, jak bys mě mohla přinutit tu zůstat.“

„To jsme s Robertem dlouho probírali, ale nakonec jsme našli řešení.“ Udělala pomlku a pak řekla: „Vzali jsme ti tvou knihu. Když odjedeš, už ji nikdy neuvidíš.“

Paul užasle stál s rukou na víku kufru, který se právě chystal zavřít. Horečnatě přemýšlel. Měl text knihy uložený ve své e-mailové

schránce a na několika jiných místech na harddisku a v síti. V první chvíli chtěl jít k počítači a ověřit zprávu, kterou mu Simone řekla, ale v dalším okamžiku od toho upustil. Bylo to zbytečné; pro Roberta bylo jistě hračkou ukrást mu všechny soubory.

Pootočil se k ní. „Co ode mne vlastně chceš?“ řekl, pořád s rukou na víku kufru.

Simone odcházela z místnosti; ve dveřích se ještě zastavila a pronesla tónem, jakým asi mluví instruktor na skautském táboře ke svým svěřencům na začátku pobytu: „Zůstaneš tu po celou dobu, kterou jsme si naplánovali. Přes den si můžeš dělat, co chceš, v noci ostatně také, ale od půl deváté budeš se mnou jako vždycky večeřet v obývacím pokoji. Nesmíš odejít před devátou. Během každé večere se bude opakovat představení, které jsi dnes viděl poprvé, uvidíš tedy ještě třináct repríz. Pak ti vrátíme knihu a můžeš si jít, kam chceš. Doufám, že už tě nikdy v životě neuvidím. Jestli zmeškáš jediné představení, jestli při něm nějak poškodíš figurínu, jestli přijdeš o minutu později nebo jestli jedinkrát odejdeš od večere předčasně, text tvé knihy navždycky zmizí ze světa. Dobrou noc, Paule.“

Simone s Robertem tedy přišli na prostředek, který ho mohl zadržet ve vile, jediný prostředek na světě. Paul dlouho stál nad otevřeným kufrem. Znovu se nedokázal rozhodnout. Jestli zůstane a přijme svou úlohu v šíleném a hanebném představení, přinese mu to opakovanou bolest při pohledu na umělou Claire a nesmírné ponížení. Pak se mu Robert bude moci plným právem vysmívat a pohrdat jím. Kromě toho by tím zrazoval a ponižoval Claire, a znamenalo by to asi také, že by Claire s konečnou platností ztratil. Jenže Claire už asi ztratil tak jako tak, a byl si v tu chvíli jist, že knihu už znovu nikdy nenapíše, a nejen to, byl si jist, že už nenapíše nikdy ani žádnou jinou knihu. Kniha teď byla jedinou cennou věcí v jeho životě, jedinou věcí, která mohla jeho život zachránit – a za to je jakkoliv velké ponížení ještě slušná cena, řekl si. Koneckonců jde jen o necelé dva týdny. A výčitky, že ubližuje Claire, nakonec odbyl

tím, že si řekl, že jednání nikoho jiného, ať třeba jakkoliv ubohé, se jí přece nemůže dotknout. V jednom zákoutí své mysli věděl, že jeho logika není úplně bezchybná, raději však o tom už nepřemýšlel.

Musel ale aspoň nějak oznámit Claire, že její strach z přicházejícího šílenství byl zbytečný. V domě nemohl vydržet, seběhl mezi zahradami dolů do města; třeba se Claire rozmyslela a nikam neodletěla, říkal si, a tak našel na promenádě automat a vytukal Claiřino číslo. Ale nikdo telefon nebral; Paul stál pod průhlednou stříškou automatu z umělé hmoty, oslňován reflektory nekonečné řady automobilů, které kolem projížděly, a představoval si, jak telefon vyzvání v prázdné tmavé místnosti na náměstí Estrapade. Zavěsil sluchátko a šel dál po promenádě, až v postranní ulici zahlédl světlý štít internetové kavárny. V malé místnosti vroubené prázdnými židlemi a svítícími obrazovkami seděl jen mladý Japonec. Paul napsal Claire dlouhý dopis; přiznal se, že je se Simone v Nice, a vylíčil, jak je Simone a Robert sledovali a zaznamenávali každé jejich slovo a každý pohyb; nakonec napsal, že se nemusí bát šílenství, protože její vidiny vyvolala droga. Pak se vrátil na promenádu; když se proud automobilů zastavil na červenou, přešel podél špalíru světel na druhou stranu a tam sestoupil po schodech dolů na pláž. Posadil se na hladké oblázky a díval se, jak se na tmavém moři objevují a zase rozplývají bílé hřebeny vln.

4

Příští den se mu podařilo do večera Simone nepotkat. Bloudil uličkami starého města, v přístavu jachet seděl dlouho v zahrádce kavárny, poslouchal šplouchání vlnek narážejících na molo a pozoroval houští stožárů ospale se kývajících nad hladinou, večer ležel ve svém pokoji na posteli a díval se do okna, v jehož rámu štíhlý cypřiš protínal čaru mořského horizontu; z kuchyně, kde Simone připravovala večeři, byly slyšet zvuky hrnců a talířů. Po osmé hodině začal sledovat hodinky; vůbec nepochyboval o tom, že Simone by splnila svou hrozbu a okamžitě by nechala jeho knihu zmizet ze světa, kdyby nebyl přesně v půl deváté v jídelně. Když přišel, Simone už seděla u stolu, který byl opět plný voňavých pokrmů Jihu, na kterých si Simone zřejmě dala záležet ještě více než jindy. Paul nebyl schopen přemýšlet, proč tomu tak je, posadil se mlčky před prázdný talíř naproti ní a čekal, jeho úzkost rostla. Simone se hned pustila do jídla; Paul si zachoval zbytek důstojnosti alespoň v tom, že se ničeho na stole nedotkl. Po chvíli se ozval Rossův hlas a cvakání hongkongského strojeku; tak jako včera přijel na terasu stolek s hračkou a za chvíli vyjela z druhé strany i figurína sedící u počítače; za zády Simone začalo známé loutkové představení.

Ross mluvil a trhavě chodil sem a tam, Winnifred nesmyslně pohybovala rukama nad miniaturní klávesnicí, Claire chroptěla, bránila se násilí přišer a zoufale volala Paula jménem. Simone se ani jednou neohlédla. Paul seděl s rukama v klíně, nedokázal odtrhnout pohled od toho, co se před ním dělo, díval se chvílemi na postavy na terase, rýsující se proti rudému západu, který toho večera připomínal ohnivě moře valící se zdálky na město, chvílemi na Simonina ústa, mechanicky se pohybující při žvýkání. Nedalo se říci, že cítí bolest při vzpomínce na Claiřin pobyt v pekle, nenávisť k Simone

nebo pohrdání sebou, všechny ty pocity se přetavily v jednolitou hrůzu z nepravděpodobného snu, v němž se octl. V jedné chvíli se v jeho mysli náhle probudila vzpomínka na štěstí, které na počátku léta vytrysklo v Lucemburské zahradě, a hned se zase rozplynula. Paul začal pochybovat, jestli se Simone předešlého dne uzavřel dobrý obchod, když vyměnil svou knihu za sledování třinácti představení Claiřiny pařížské agonie. Teď se mu zdálo, že hrůzný seriál nedokáže přežít se zdravým rozumem. Když umělá Claire padla na zem, neubránil se tomu, aby zasténal; Simone se zabývala na talíři stonky chřestu, které byly polity jakousi světlou omáčkou.

Když velká loutka a dvě malé loutky odjely po kolejničkách v podlaze terasy na opačné strany, zůstali manželé sedět mlčky naproti sobě. Paul se díval na tmavomodrou Nice a na Zátoku andělů, ale viděl jen trýznivé obrazy, jimiž prosvítala světla města: obrazy představení, které právě skončilo, obrazy včerejší rozmluvy se Simone a obrazy z jejího vyprávění; pořád se vracel obraz Simone a Roberta sedících před obrazovkami s mastnými trojúhelníky pizzy v ruce a sledujících jeho objetí s Claire. Když na věži kostela, jež vystupovala nad střechy starého města, odbila devátá hodina, vstal a odešel do svého pokoje. Zbývalo zhlédnout ještě dvanáct představení.

V příštích dnech vstával časně ráno, když ještě Simone spala, a celý den prochodil po městě, bloudil uličkami jeho nejstarší části, stoupal nahoru a dolů po schodech, chodil podél zahrádek restaurací na bulváru, seděl na promenádě na lavičce a díval se na mořskou hladinu jiskřící ve slunci.

Někdy si přitom vzpomněl na červencové procházky Paříží, které byly plné zázračných objevů, a připadalo mu, že to bylo v jiném životě. Když míjel některou internetovou kavárnu, nikdy neodolal tomu, aby zašel dovnitř podívat se na poštu; dopis od Claire v ní však nikdy nebyl. Večer se vracel do vily, v půl deváté se posadil ke stolu naproti Simone a díval se na představení na terase. Zažil

různé večery, večer, kdy na Claiřinu figurínu dopadaly proudy deště, anebo večer, kdy Claiřiny vlasy vlály v prudkém větru a kdy igelitová taška z obchodního domu, která se vznášela vysoko nad zahradami, přistála na obličejí figuríny, přilepila se na něj, a tlumila tak výkřiky a steny. Se svou ženou za celou dobu nepromluvil ani slovo. Tak plynuly den po dni podivné prázdniny na jihu.

Ale ty nejdůmyslněji promyšlené plány, jak víme, obvykle nefungují, a tak si Paul při jednom večerním představení uvědomil, že scény na terase už v něm nebudí hrůzu, neděsila ho tvář Claire z umělé hmoty ani chroptění a potácení figuríny před večerní oblohou; to vše nebylo ničím víc než pohyby a zvuky loutky, jež v něm jen vyvolávaly stesk po Claire; tušil, že ji navždycky ztratil, a věděl, že je to jeho vina. A zároveň se na jeho cestách po městě stávalo, že jeho mysl a tělo náhle prostoupila nová radost, když na něj zavanul teplý slaný dech moře smíšený s vůní horkých zdí nebo když zahlédl na konci některé ulice na starém městě oslnivě se třpytící hladinu, bílou loď; výtrysky té radosti sice byly jen slabé, prchavé a zranitelné, ale přitom nebylo nic v minulosti ani přítomnosti, co by je mohlo potlačit... V Paulovi v takových okamžicích vyvstával pocit viny, pohoršoval se sám nad sebou, že vpouští do svého života radost, když by bylo správné, aby trpěl za to, jak ublížil Claire, a aby byl nešťastný kvůli tomu, že se žena, kterou miluje, ztrácí z jeho života; pak si zase říkal, že odmítat útěchu, kterou mu velkoryse nabízelo moudré moře a laskavý Jih se svými vůněmi, by bylo projevem nevděku a pýchy.

Ale i Simonino chování se měnilo; zjistila, že necítí žádné zadosťučinění z toho, že spravedlnost byla naplněna, teď se úloha soudkyně a vykonavatelky trestu stávaly rolí, kterou se nutila hrát – a bylo to čím dál obtížnější v domě, který byl provoněný sluncem, veselými pachy uliček starého města, prudkou vůní pinií z okolních zahrad a vzpomínkami na třpytivé dny mnoha minulých prázdnin na Côte d'Azur. V prosluněných místnostech a nad oslnivou hladi-

nou se vracely staré myšlenky a pocity, loňská a předloňská gesta a výrazy tváře.

Bylo to při desáté repríze, představení právě končilo, figurína podesáté klesla k zemi a Paulovi zbývaly do vykoupení ještě tři večery, když Simone vstala a šla na terasu, vzala z květinového stolku, který se právě dával do pohybu, nantskou hračku a postavila ji na stůl před Paula.

„Tak už jdi,“ řekla, a Paul si vzpomněl, že ta slova slýchal od Claire v bytě na Place de l'Estrapade... „Zítra budeš mít text své knihy zase na všech místech, kde byl dřív.“ Po chvíli ještě tiše dodala: „A odpusť mi, prosím.“ Sklonila se k němu a nemotorně a krátce ho z boku objala rukama, pak rychle odešla z místnosti. Paul vypnul Rosse, nechal všechno ve vile, dal si jen do kapsy peněženku a vyběhl ven v tričku a v saku, s hračkou v ruce, proplétal se uličkami starého města, pak se vynořil na pěší zóně vroubené po obou stranách zahrádkami restaurací, kde bzučely rozhovory hostů a kde se v jasném světle lamp na mělkých mísách třpytily kopečky ledové tříště, na nichž ležely šedé ústřice.

Chtěl zahrnout po avenue Jean Médecin na nádraží, ale pak si vzpomněl na letiště a zatelefonoval z automatu na informace; dozvěděl se, že letadlo do Paříže letí o půlnoci. Zamluvil si letenku; když zavěsil sluchátko, uvědomil si, že se teď nejvíc ze všeho potřebuje napít, a tak se posadil k prázdnému stolu v zahrádce restaurace, před níž zrovna stál, postavil Rosse na bílý ubrus a objednal si koňak; když mu ho číšník přinesl, vypil ho a hned si poručil další. Trochu se vzpamatoval, ale když se u jeho stolu znovu objevil číšník s koňakem, měl pořád ještě natolik ochromenou mysl i tělo, že se k němu obrátil příliš prudkým pohybem a přitom loktem shodil hračku na zem. Nárazem se spustil její mechanismus: figurka představující Rosse začala chodit sem a tam a diktovat yggursky a figurka představující umělou Winnifred začala zapisovat jeho slova na počítači. Číšník se lekl a uskočil, přitom strčil do druhého číšníka; ten byl

k němu otočený zády, držel v natažené ruce živou langustu, kterou předváděl dvěma mužům v tmavých oblecích a bělostných košilích a dvěma ženám v černých večerních šatech; langusta bezradně hrabala ve vzduchu článkovanými nožičkami a hýbala ocasem dopředu a dozadu a hosté u sousedního stolu odborně posuzovali její váhu a předpokládané stáří. Číšník zavrával a upustil koryše na ubrus, langusta začala zmateně lézt mezi sklenicemi a zanechávala po sobě mokrou stopu, ale než ji číšník stačil chytit, zakončila svou cestu po stole, doprovázenou vyděšenými výkřiky žen, tím, že přepadla přes hranu a s plesknutím dopadla na zem. Zamířila na vratkých nožkách mezi boty hostů, do tmavých míst pod stolem, která jí možná připomněla její podmořské úkryty. Když cestou míjela Paulovu hračku, zarazila se; pohyb Rossovy postavičky ji zřejmě tak fascinoval, že zůstala stát, natáhla dlouhá tykadla a začala jimi jemně, jakoby zamyšleně jezdit po figurce, tykadla Rosse bedlivě sledovala v jeho monotónním pohybu, jako by se langusta bála, že jí uteče, a přitom pohybovala očima na stopkách sem a tam. Hosté u vedlejšího stolu teď scénu s langustou a Rossem se zájmem sledovali, jedna žena si ji nahrávala na mobilní telefon. Netrvalo to dlouho; číšník se vzpamatoval, shýbl se pro langustu a pospíchal s ní pryč. Paul znovu postavil svou hračku na stůl vedle skleničky s koňakem. A když už Ross začal sám od sebe mluvit, nevyprávěl ho.

U vedlejšího stolu se rozvinula debata, která se zřejmě týkala příhody s langustou. Alkohol už stačil poněkud rozleptat kokon snového děsu, v němž byl Paul stále ještě uvězněný; začal trochu vnímat okolí a všiml si, že jeden z hostů, snědý, asi pětadvacetiletý muž s prošedivělými vlnitými vlasy a širokou tváří sedláka, se debaty neúčastní, sedí zamyšleně na židli, a jak se Paulovi zdálo, pošilhává k jeho stolu. Po chvíli muž vstal, šel k Paulovi a zeptal se ho, jakým jazykem figurka vlastně mluví. Paul mu řekl, že je to umělý jazyk a že význam toho, co postavička povídá, asi nezná nikdo na světě. Zdálo se, že tohle sdělení neznámého zaujalo ještě víc, a tak

ho Paul pozval ke stolu a stručně mu vyložil, jak to bylo s Donaldem Rossem, s jeho ženou a s figurínou, s Rossovou pozůstalostí, s yggurštinou a s majitelem hudsonského obchodu s hračkami. Muž pozorně poslouchal, dokonce si dělal poznámky do notýsku, který vytáhl z náprsní kapsy saka, a když Paul skončil, zeptal se ho, jestli by mu hračku neprodal. Ještě než Paul stačil odpovědět, představil se a vysvětlil, proč ho hračka tak zajímá.

Byl to hudební skladatel, Řek žijící v Athénách, a pracoval v té době na symfonii, kterou měl v úmyslu zakončit ženským zpěvem. Pořád však nemohl najít vhodný text. V poslední době uvažoval o závěrečné části Rilkovy básně *Requiem für Wolf Graf von Kalckreuth*, která by byla zpívána v němčině – o části, která začíná slovy *Doch dies ist kleinlich, zu denken, was nicht war* a končí slovy *Wer spricht von Siegen? Überstehen ist alles* –, ale ani s tím nebyl pořád spokojen. Když slyšel hlas plastového Rosse, zdálo se mu, že to je typ řeči, jaký by se do jeho symfonie dobře hodil. Ale teď, když se dozvěděl, že jde o umělý jazyk, kterému nikdo nerozumí, dostal najednou nový nápad, který mu připadal lepší než všechno, na co myslel dříve: text písně by mohl být právě v *neexistujícím jazyce*; obsah a význam by pak slovům zpěvu darovala hudba, jejíž tóny by se samy zase rodily ze setkání s látkou řeči, z meditace nad tím, co vydechují nesrozumitelná slova.

Paul skladateli hračku daroval a poradil mu také, kde se může na internetu dočíst o Rossovi a kde najde celý text jeho prózy. Vzpomněl si přitom na své setkání s yggurštinou a na to, kam ho zavedlo, a napadlo ho, jestli by neměl skladatele varovat, ale pak si řekl, že možná bude lépe, když si skladatel sám vyzkouší kouzla řeči, kterou Ross vymyslel ve svém venkovském domě, a oddá se její magii; ostatně ani Paul si v té chvíli nebyl jist, jde-li vlastně o magii bílou, nebo černou. Bylo vidět, že Řek by si ještě rád o Rossovi a jazyce, který vynalezl, povídal, ale všiml si, že Paulovi dělá potíže soustředit se na rozhovor, a tak ho jen poprosil o vizitku

a slíbil, že mu pošle vstupenku na premiéru. Paul pak pozoroval, jak skladatel u svého stolu všem předvádí Paulovu hračku. Uvědomil si, že adresa v rue Vaugirard, která je na vizitce, už stejně nebude platit; vypil ještě dva koňaky, zaplatil, zamával k vedlejšímu stolu a vydal se na letiště.

V
Irina

(Nice, Paříž, Saint Lucia, Moskva)

1

Šel pěšky po Promenade des Anglais, mezi proudem světla a tmavou hladinou, na níž se objevovaly a mizely bílé hřbety vln. V letištní hale osvětlené zářivkami na něj padla nesmírná únava, mezi skleněnými stěnami, na nichž se leskly bledé odrazy chodeb, se potácel na pokraji spánku, a přece nedokázal usnout ani během letu, díval se do tmavého okénka, dokud se v něm neobjevila světelná pavučina pařížských lamp ve chvíli, kdy letadlo dělalo velký oblouk při sestupu na letiště Charlese de Gaulla. Když se ho taxikář před letištem zeptal, kam má jet, zarazil se, pak řekl: „Place de l'Estrapade.“ Jak očekával, v bytě nikdo nebyl, lehl si do postele a naslouchal rozhovoru nočních chodců před Café de la Nouvelle Mairie, který se za chvíli proměnil v hlasy Claire a Simone ve zmateném a zlém snu; když se probudil, podíval se na fosforeskující ciferník hodinek a zjistil, že nespál ani hodinu. Do rána už neusnul, ležel s otevřenýma očima v prázdném pokoji.

Konečně, konečně se v místnosti začalo rozlévat světlo studeného šedého úsvitu, ze tmy vyplul kus světlého prádla, který Claire zanechala ve spěchu při odjezdu na stole vedle počítače, kupole Pantheonu v mezeře mezi bílými závěsy se na východní straně zbarvila špinavě růžovou barvou. Chvíli stál u okna a díval se na prázdné náměstí s jediným oknem rozsvíceným vysoko v podkroví domu na protější straně; oblékl se, třesoucí se zimou a se zdviženým límcem scházel ulicemi Valette a des Carmes, dosud spícími a zaplavenými šerem, přešel opuštěný bulvár Saint-Germain; vydal se po mostě Tournelle k ostrovu Svatého Ludvíka, kde okna domů nad řekou odrážela ocelové světlo oblohy, a vzpomněl si, jak po tomto mostě šel v den, kdy se přes něj v Lucemburské zahradě jako zlatá tsunami převalila vlna extáze; když prošel prázdnými ulicemi

ostrova, pokračoval přes Pont Marie na pravý břeh. Chvilí bloudil, než našel cestovní kancelář; otvírala až v deset hodin, také všechny kavárny byly ještě zavřené, a tak chodil uličkami v Marais, kde kolem něho projížděly dodávky zásobování s velkými písmeny na bocích a pomalu se sunuly zelené vozy s točícími se obřími kartáči, až narazil na kavárnu, která otevírala v sedm hodin. Vypil tu několik káv; před desátou už přešlapoval před výlohou kanceláře.

Dívka v kostýmku mu prozradila jméno hotelu, kde měli být ubytováni účastníci Claiřina zájezdu, a dozvěděl se od ní také, že večer na Svatou Lucii odlétá letadlo s dalším zájezdem. Paul se zeptal, jestli není ještě volné místo; dívka dlouho hledala v knize a pak řekla, že je vyprodáno. Když však Paul odcházel, zavolala na něj, že se zmýlila: kdosi zrušil rezervaci, a tak přece jen zbylo jedno místo v letadle i v hotelu.

Paul nedokázal jít do rue Vaugirard a nevěděl, co by měl dělat ve městě, a tak strávil celý den na letišti a k odbavovacímu pultu přišel k úžasu spolucestujících v saku a bez jediného zavazadla. Ani monotónní hučení letadla ho při letu přes oceán neuspalo, řekl si, že se na ostrově pokusí sehnat nějaké prášky na spaní. Letadlo se sneslo na přistávací dráhu obklopenou stromy a nízkými budovami, před letištěm už na účastníky čekal autobus a odvezl je po klikaté přímořské silnici do hotelu.

Mladík, který měl bydlet s Paulem, hodil batoh na podlahu pokoje a zmizel v hotelovém baru. Paul ani nevytáhl žaluzie a vydal se hledat Claire. Hotel, v němž měla být ubytovaná, byl hned naproti; s úzkostí klepal na dveře jejího pokoje, otevřela mu ale neznámá baculatá žena v jakémsi duhovém sáří, která mu řekla, že je Claiřinou spolubydlící. Stál pak uprostřed místnosti, poslouchal upovídanou paní a přitom se rozhlížel kolem sebe, rozpoznával Claiřina trička a její knihy povalující se na různých místech pokoje; od spolubydlící se mezi mnoha jinými informacemi – jako že se jmenuje Catherine, že vyučuje francouzštinu na základní škole

v Colombes, že ji před rokem opustil manžel kvůli couře a že se její dědeček narodil v Alžíru – dozvěděl o Claire věci, které ho překvapily a znepokojily. Catherine mu řekla, že vedoucí zájezdu hned první den sdělil účastníkům, že rybáři v nedalekém Castries, hlavním městě ostrova, za pár východokaribských anebo amerických dolarů rádi vezmou kohokoliv na projížďku po moři; zdálo se, že Claire byla jediná, kdo té možnosti využil, ostatní včetně Catherine měli o dovolené jiné, méně náročné představy. Claire se tedy hned druhý den po příjezdu vydala s místním rybářem na moře a od té doby nebývá v hotelu moc často, několik posledních nocí tu už nespala vůbec, jen zatelefonovala, že o ni nemusí mít starost.

Catherine ukázala Paulovi oknem ostrůvek, kterého si všiml už při příjezdu do hotelu. Byla to strmá zelená homole, která vyčnívala z moře asi pět kilometrů od břehu. „Říkali nám, že je to soukromý ostrov, patří nějakému miliardáři a nesmí se tam,“ řekla. „Ale Claire se na ostrov nějak dostala, asi ji tam vzal ten rybář. A prý se na ostrově s někým seznámila, a tak je tam teď skoro pořád.“ Catherine se na chvíli odmlčela a zkoumala, jaký účinek mají její slova na Paula. „Jestli se seznámila s majitelem ostrova, tak věřím, že to tam má lepší než tady,“ dodala pak mnohoznačně a hlasitě si povzdechla; usoudila nejspíš, že Paul je žárlivý manžel nebo milenec, který přijel na kontrolu, a potěšilo ji, že mu může zasadit dobrou ránu a ani si přitom nemusí nic vymýšlet. Vlastně se jí to docela povedlo; když si Paul představil, že Claire bydlí u nějakého karibského Onassise, zachvátil ho tak bolestný pocit žárlivosti, že se musel opřít o obrubeň okna, aby se udržel na nohou.

Paul poprosil recepčního ve svém hotelu, aby mu objednal taxík, pak vyšel ven a díval se na ostrov, na němž je snad Claire; zdálo se, že je celý hustě porostlý stromy, jen na samém vrcholku nad zelené koruny vyčnívalo cosi bílého, nejspíš vrcholek nějaké stavby. Když přijel taxík, nechal se odvézt do přístavu v Castries. Na hladině se poklidně houpaly čluny, na molu sedělo několik chlapců s udicemi,

zarostlé svahy nad přístavem tvořily zelený amfiteátr, kde mezi stromy a keři stály rozptýlené barevné domy na vysokých lehkých pylonech; Paulovi připadalo, jako by se tu jen na chvíli zastavily, aby se podívaly na moře, než zase na svých tenkých nožkách odkráčejí dál... Uvědomil si se smutkem, jak rád by pobýval na takovém místě, kdyby měl v duši a v těle aspoň trochu klidu, jak rád by se každý den procházel přístavem a vdechoval všechny ty neznámé, nesrozumitelné vůně a pachy, které k němu teď doléhaly.

V jedné z loďek starý rybář spravoval potrhanou síť; v brožurce, kterou jim rozdávali v autobuse, se Paul dočetl, že oficiálním jazykem na Svaté Lucii je kromě angličtiny i kreolská francouzština, a tak zkusil rybáře oslovit francouzsky. Ukázal rukou na ostrov v moři a zeptal se ho, jestli by ho tam mohl odvézt. Rybář položil síť, vyskočil a začal cosi rychle drmolit jazykem, kterému Paul vůbec nerozuměl, i když chvílemi zachytil slovo, které připomínalo francouzštinu. Rybář máchal rukama, až rozhoupal nejen člun, ve kterém stál, ale i okolní loďky, ukazoval na ostrov a cosi vykřikoval. Paul na něj raději zkusil mluvit anglicky, a rybář hned přešel na další, stejně rychlou a stejně nesrozumitelnou řeč. Z jeho projevu Paul pochopil jednu věc, totiž že na ostrově je něco podivuhodného; co to bylo, to bylo obtížné z rybářova drmolení a z jeho pantomimy poznat. Když hrozilo, že se loďka převrhne, rybář raději vylezl na betonové molo a pokračoval ve výkladu a v mávání rukama na pevné půdě, jeho výkřiky přivolaly další rybáře z člunů, i několik chlapců opustilo své udice, všichni se kolem něho shromáždili, mluvili jeden přes druhého a ukazovali přitom k ostrovu. Teď už Paul nerozuměl vůbec ničemu. Pomocí rukou se s rybářem smluvili, že Paul přijde zítra v šest hodin ráno do přístavu a rybář ho odveze na ostrov. Paul alespoň doufal, že tohle byl obsah jejich domluvy, i když nemohl ani vyloučit, že rybář mluvil o něčem úplně jiném. To se ukáže zítra, řekl si.

Objednal si na ráno taxík; v noci ležel na posteli v prázdném pokoji, spolubydlící byl na diskotéce, jejíž dunění doléhalo do pokoje otevřeným oknem. Paul prožíval další bezesnou noc, pozoroval listy palem zmítající se ve větru, který se před půlnocí zvedl. Několikrát vstal z postele, šel k oknu a díval se do tmy, do míst, kde by měl být záhadný ostrov, který však neprozrazovalo žádné světlo.

2

Když ráno vycházel z pokoje, potkal na chodbě svého spolubydlíčího, který se vracel z diskotéky. Paul si u recepčního koupil dvoulitrovou plastovou lahev minerálky a dal si ji do reklamní igelitové tašky hotelu. Taxikář už čekal před hotelem; i on mu celou cestu vykládal cosi v řeči, která připomínala francouzštinu, ale které rozuměl asi tak jako Rossově yggurštině. Noční vítr se už ztišil, přístav v Castries byl ponořený do husté mlhy, z níž vystupovaly šedé čmouhy člunů houpajících se na chladné hladině, bylo slyšet tiché šplouchání neviditelného moře. Pak se z chuchvalců mlhy vynořila známá postava mávající rukama a cosi vykřikující ve dvou nesrozumitelných jazycích; rybář pomohl Paulovi nastoupit do loďky a hned zapnul motor.

A tak vyjíždějí do mlhy, v níž se v těsné blízkosti objeví a zase zmizí blikající červené světélko majáku, od hladiny vane chlad. Rybář stojí v jakési otevřené boudičce uprostřed člunu a pořád něco vykládá, mává rukama, které se do boudy nevejdou, jeho hlas zaniká v řevu motoru. Paul se po probdělých nocích dostává do docela příjemného transu, i když se třese zimou. Rybář mu z budky podává lahev s rumem a Paul vypije několik doušků. Za chvíli se hlas motoru ztišuje a loďka začíná zpomalovat. Po několika okamžicích se v mlze před přídí objevují jako šedivé přízraky větve a pokroucené vzdušné kořeny. Motor zcela ztichne a příď loďky s jemným drcnutím dosedne na malou plážičku ze světle šedého písku, obklopenou ze všech stran hustou vegetací. Rybář se domlouvá rukama s Paulem, že se pro něj staví na stejném místě večer po západu slunce. Pak si nespokojeně prohlíží jeho městské oblečení a igelitovou tašku, a posadí mu alespoň na hlavu svůj klobouk.

Paul vyskočil na vlhký písek a otočil se, aby rybáři zamával; v příštím okamžiku se loďka rozplynula v mlze; ještě chvíli stál a naslouchal hlasu motoru, který slábl, až po nějaké chvíli už nedokázal přehlušit tichý šepot moře a šum v Paulových uších. Rozhlížel se kolem sebe, vypadalo to, že ho obklopuje jednoduše, neproniknutelná šedivá masa stromů a křovin. Vzdušné kořeny se natahovaly nad hladinu jako pařáty nestvůrných ptáků. Paulovi se zdálo, že vidí mezi větvemi světlo ztlumené mlhou, i když si tím nebyl úplně jist. Všiml si, že v těch místech se mezi stromy táhne úzká pěšinka. Vydal se po ní, velké tučné listy se mu otíraly o tělo a tlačily jej zpět, z mlhy se ve výšce obličejů vynořovaly liány a jakési vatové chomáče visící seshora z neviditelných korun stromů. Čas od času se u jeho ucha ozvalo hluboké zabzučení brouka, který proletěl kolem, nebo vysoko v korunách prudké třepetání křídel, z hloubky ostrova zazněl skřek nějakého zvířete. Kalné světlo už bylo docela blízko, ukazovalo se a zase mizelo za větvemi a liánami. Konečně se před ním otevřela mýtina, zarostlá jakýmsi kapradím, jehož listy sahaly Paulovi k pasu. Z mlhy před ním vystupovala slabě osvětlená přízemní okna stavení; nedalo se určit, jak je vysoké, protože zeď se nad okny ztrácela v mlze.

Paul se vydal na cestu k oknům, prodíral se vlhkým kapradím. Po několika krocích narazil do něčeho tvrdého. Odhrnul kapradí a s údivem zjistil, že se pod jeho listy skrývá kavárenský stůl s kulatou deskou z falešného mramoru. Prozkoumal okolní kapradiny a našel pod nimi další židle a stolky. Na jednom ze stolků ležel plesnivý sešit v tmavých deskách; jeho promáčené listy plné hnědých a zelených skvrn byly takřka nečitelné, ale dalo se poznat, že je to kavárenské menu.

Budova byla porostlá šlahouny popínavých rostlin, mezi nimi nad okny prosvítalo růžové světlo jakéhosi neonového nápisu, jeho slova však pod hustým listovím nebylo možné přečíst. Paul se prodral kapradím k oknům, aby se podíval do chabě osvětlené

místnosti, a měl docela strach, koho tam uvidí sedět. Přes sklo, takřka neprůhledné, jak bylo ušpiněné usazeninami pylových dešťů, se však díval jen na prázdnou kavárenskou místnost se stolkou a barovým pultem, do níž už zvenčí pronikly rostliny, které rašily v puklinách podlahy, a zdálo se, že se tu pod stoly zabydlela i různá malá zvířátka. Místnost mu připadala povědomá, a pak mu došlo, že vypadá úplně stejně jako Café du Métro na rohu bulváru Saint-Germain a Place Maubert, kam někdy chodil a kde byli několikrát i s Claire. Prodíral se porostem dál, prosklené dveře do kavárny byly za rohem na bulváru, tak jako v Paříži; Paul jimi cloumal, ale dveře byly zamčené. O kus dál vyčníval z kapradin zeleně natřený sloup, který nesl kouli z mléčného skla, bílá koule byla zasazená do stylizovaných litinových listů, a zároveň byla obrostlá skutečným listovým rostlin, které se po sloupu plazily vzhůru, pod ní se sloup rozšiřoval do červené desky, na níž secesní versály vytvářely slovo METRO. Pod lucernou začínaly schody, které vedly dolů; zmatený Paul už začínal věřit, že po nich dojde na stanici ostrovního metra, avšak schody vedly jen do hloubky necelých tří metrů, pak končily v divoké spleti rostlin...

Paul už se ani nedivil, když uviděl na zdi domu nad vchodem do kavárny modrou tabuli s bílým nápisem BOULEVARD SAINT GERMAIN. Za kavárnou se rýsoval další dům, ztrácející se v liánách a v mlze. Postavil někdo v džungli repliku celého Levého břehu? Ne, za druhým domem žádný další nenásledoval, byla tam už jen džungle. Paul obešel fasádu posledního domu a viděl, že je to jen skořápka, jen zeď, za kterou není nic než stromy a křoviny. Vrátil se ke kavárně Métro. Mlha řídla a rozsvěcela se, zářily v ní duhové jiskry rosy, vzduchem začaly pronikat teplé vlhké vůně... Před Paulem se pozvolna zjevovaly fasády domů na protější straně bulváru, nejdříve zkroucené kovové mříže balkonů a obrysy oken, pak i římsy, leženy a štukové konzoly, za chvíli už mohl sledovat, jak se z řídnoucí a stále světlejší mlhy vynořují dvě řady domů stoupa-

jících vzhůru po svahu, ano, byla to rue des Carmes, kudy chodívali s Claire, za ní po chvíli vystoupila z mlhy rue Valette. A nakonec docela nahoře, na samém vrcholku kopce jako velká bílá loď vyplul z mlhy Pantheon.

A Paul stoupal fascinovaně ulicí, kterou dobře znal, byly tu známé obchůdky, restaurace a hotely, občas vzal za kliku dveří, ale žádné z nich se neotevřely; bylo zřejmé, že domy jsou nakaširované, že za jejich fasádami není nic než jen džungle; na mnoha místech bylo sklo oken a výloh rozbité a děrami se tlačily na ulici trsy velkých listů. Jak stouvalo slunce a rozplývala se mlha, džungle se probouzela, ozývalo se stále více zvířecích hlasů, náhlá zavřeštění a skřeky, občas přes ulici rychle přeběhla opice a zmizela v nějakém otvoru ve zdi na druhé straně anebo vyskákala po římsách na střechu domu a odtud Paula zvědavě pozorovala. Paul nic nechápal, ale nepřemýšlel o záhadě domů v džungli, v jeho hlavě se uhnízдила jediná myšlenka: kousek za Pantheonem je Place de l'Estrapade – a kde jinde by měl hledat Claire než tam?

Ale i pralesní Pantheon tvořila jen skořápka té jeho strany, jíž se obracel k ulicím Valette a des Carmes, za ním už byla jen džungle. Paul se jí dlouho prodíral, pořád doufal, že někde v její hloubce přece jen najde náměstíčko Estrapade, ale ani parčík s fontánou, ani Café de la Nouvelle Mairie, ani dům, kde bydlela Claire, se nikde mezi stromy nevynořily. A tak se zase vracel dolů po svahu dvěma nakaširovanými ulicemi; prohlížel si teď domy pozorněji, podle drobných spár ve zdi se zdálo, že fasády byly asi odlity z betonu ve větších dílech, které neodpovídaly skutečnému členění pařížských domů. Vzpomněl si na audioanimatronické figuríny; tohle vypadalo jako město, které někdo postavil pro ně; představil si, jak se tu kopie skutečných obyvatel rue des Carmes a rue Valette pohybují ulicí nahoru a dolů, sedí v replice Café du Métro... Anebo... anebo tu někdo přichystal jeviště pro ještě ďábelštější představení než to, které sledoval na Côte d'Azur? Nepotká tu znovu pohyblivou

figurínu Claire z terasy v Nice? Zamrazilo ho, když pomyslel na to, že Simonina lítost mohla být jen součástí ještě ďábelštějšího pokračování trestu, že právě teď Simone a Robert znovu sedí v Paříži s krabicí pizzy před monitory, sledují ho a chechtají se mu.

Ale žádné figuríny se neobjevovaly, prozatím se zdálo, že jedinými obyvateli ostrovních ulic jsou malé opičky, které vystrkovaly hlavy z rozbitých oken a zase je bleskurychle stahovaly zpět. A přece by tu podle svědectví učitelky z Colombes někde Claire měla být. Zastavil se uprostřed ulice a dlouho volal její jméno; odpovídala mu jen ozvěna, skřek zvířete a třepot křídel ptáka, kterého vyplašil. Cítil se najednou jako postava ze seriálu *Lost*, na který se vloni se Simone dívali v televizi. Pokračoval v cestě dolů, Passage du Clos-Bruneau byla zakončena vysokou slepou zdí, tak jak je tomu v Paříži, zatímco fasády domů na obou stranách rue des Écoles, která v Paříži vede až k bulváru Saint-Michel, brzy končily v džungli. Na dolním konci východní strany ulice des Carmes je rovné vyasfaltované prostranství, které se nachází asi dva metry pod úrovní chodníku, takže se do něho z obou stran – tedy z rue des Carmes a rue de la Montagne Sainte-Geneviève – sestupuje po betonových schůdkách; uprostřed prostranství stojí nízká krychlová budova, v níž jsou policejní kanceláře. Asfaltová plocha byla i tady; když ji Paul míjel, uviděl koutkem oka, že na schůdkách na její druhé straně, před zelenou stěnou džungle, která začínala hned za nimi, v mlžném oparu, který v těch místech ještě nebyl prosvícený sluncem, stojí žena a dívá se na něj. Když k ní otočil hlavu, postava okamžitě zmizela mezi velkými tmavozelenými listy, ale Paul si byl jist, že to byla Claire.

Anebo možná její audioanimatronická figurína, nebo halucinační obraz vyvolaný drogou, kterou mu v hotelu nasypal do pití emisar Simone a Roberta, jenž ho sledoval na Svatou Lucii, anebo jen vize jeho mozku, který se po třech probdělých nocích už nedokázal bránit náporu snů, jež se do něho snažily proniknout. Paul o tom moc nepřemýšlel, okamžitě seběhl po schodech dolů a utíkal přes

asfaltové prostranství k rue de la Montagne Sainte-Geneviève; schody na druhé straně zdolal dvěma skoky a vrhl se do pralesa, v němž neviděl žádnou stezku, prodíral se, pořád s igelitkou z hotelu, houštinou, kde mezi větvemi začalo prosvítat slunce a rozlévat po listoví světelné skvrny, kde cítil omamnou vůni květů smíšenou s pachem hniječích listů. Několikrát se mu stalo, že při svém bloudění narazil na zadní stěnu fasády domu, která se vynořila mezi houštím; čas od času se zastavoval a volal Claire, pak dlouho nehybně stál a naslouchal. Ale neodpověděl mu žádný lidský hlas, slyšel jen bzuzení hmyzu, které s rostoucím vedrem stále sílilo a Paulovi znělo jako fantaskní ukolébavka; několikrát pod ním podklesly nohy, jak usínal za chůze.

A pak se prodral posledním houštím a najednou stál, v roztrhaných šatech a pokrytý krvavými šrámy, v prudkém světle na kraji skalního srázu, v poslední chvíli se musel zachytit větve, aby nesklouzl po drolicí se hraně. Podíval se dolů a uviděl na dně propasti mezi palmami azurové jezírko, do kterého se s hukotem řítí vodopád. Sledoval kamínky, které se uvolnily pod jeho nohama, skákaly po strmém útesu a poté dopadly na hladinu. Teprve po dlouhé chvíli zvedl zrak; okraj útesu tvořil ustupující oblouk, který byl hustě porostlý křovím; na místě, kde se přiblížil šedivé zadní straně domů ulice des Carmes, svítila ve slunci nízká vila, která se zdála být celá ze skla a jejíž zadní část se dotýkala jednoho z domů v ulici; vepředu vila končila rozlehlou bílou terasou, odvážně vysunutou nad propast v místech, kde do ní začal padat vodopád, zatím jen v mírných kaskádách, vytvářejících ve skále několik mělkých jezírek; teprve o kus dál se voda vrhala střemhlav do hloubky.

Křoviny vroubící útes byly tak husté, že po jeho okraji nebylo možné k vile proniknout. Paul zkoumal skálu pod sebou; kdo znal cestu, asi ke skleněnému stavení mohl přelézt po jejích výstupcích, a jestli je Claire uvnitř, zřejmě se do vily dostala tímto nebezpečným způsobem; vzpomněl si, že mu řekla hned první den, kdy se poznali,

že je zvyklá lézt po horách. Ale Paul teď cítil, jak v něm roste nesmírná únava, z dní lucemburské extáze, z pařížské přetvářky, z ďábelských prázdnin v Nice a z několika probdělých nocí, najednou mu připadala jako nesmírná námaha i obyčejná chůze; nebylo pochyb, že kdyby začal lézt k vile po stěně útesu, jeho cesta by brzy skončila pádem do propasti. Zavíraly se mu oči, chtělo se mu lehnout si na slunce na kraj propasti a spát. Ale ještě se vzpamatoval a vymyslel jiný plán. Dobře si vtiskl do paměti tvar domu, k jehož zadní straně byla vila přitisknutá, aby jej poznal i z ulice, a začal se prodírat pralesem nazpátek.

3

Z posledních sil se dostal zpátky na asfaltovou plochu a pak do rue des Carmes; dům, který hledal, poznal snadno. V pařížské rue des Carmes bylo v přízemí knihkupectví; tady byly za výlohou vystaveny plesnivé svazky, pokroucené vlhkem, mezi nimiž pobíhaly malé ještěrky. Zvedl ze země kámen a byl rozhodnutý rozbít výlohu, ale když vzal za kliku dveří, ukázalo se, že není zamčeno. Vstoupil do obchodu zarostlého kapradím, na druhé straně uviděl další dveře. Když je otevřel, octl se na chodbě, která se na obou stranách rozšiřovala do místností se skleněnými stěnami, v nichž byl vidět prales a moře; mezi chodbou a pokoji žádné dveře nebyly a pokoje byly od sebe odděleny jen lehkými příčkami, vše splývalo do jediného světlého prostoru. Vnější zdi byly skleněné a vnitřní zářivě bílé a také nábytek v místnostech byl bílý anebo ze skla a z tenkých kovových trubek, které svítily ve slunci.

Uprostřed jedné z místností stála bílá tabule popsaná modrou křídou; vstoupil dovnitř a viděl, že na tabuli jsou složité rovnice podobné těm, jaké vídal na monitoru Clairina počítače. Šel dál, v další bílé místnosti, která byla zřejmě kuchyní, stál u pracovní desky důstojný starší muž v černém obleku a v brýlích s obroučkami z želvoviny a pečlivě vykrajoval z manga složitý umělecký výtvar; Paul se na něj chvíli díval a unaveně přemýšlel, koho mu připomíná, pak si vzpomněl: Batmanova komorníka Alfreda Pennywortha z filmů Tima Burtona. Muž zvedl hlavu a podíval se na Paula, aniž dal najevo nějaké překvapení; zdvořile ho francouzsky pozdravil a pak se zase věnoval své práci. Jak se Paul blížil k terase, slyšel stále hlasitěji hukot vodopádu; po chvíli však v něm začal rozeznávat ještě jiný hlas, byla to hudba, píseň, kterou zpíval tichý, jakoby unavený mužský hlas za jednoduchého doprovodu

akustické kytary. Hudbu bylo slyšet stále zřetelněji a Paul poznal, že zpěvák zpívá rusky. Trochu rusky uměl, a tak naslouchal slovům písně.

„Ты течешь, как река. Странное название!
И прозрачен асфальт, как в реке вода.
Ах, Арбат, мой Арбат, ты – мое призвание,
ты – и радость моя, и моя беда.“

O Arbatu něco slyšel, měl za to, že je to ulice a městská čtvrť v Moskvě, ale nebyl si tím jist. Skleněnou stěnou viděl, že na terase leží na lehátku mladá žena v hedvábném županu a čte knihu. Její tvář a vlasy byly skryté pod širokým slaměným kloboukem, ale Paul byl přesvědčen, že je to Claire. Píseň se ozývala z přehrávače, který stál vedle lehátka. Rus zpíval:

„Пешеходы твои – люди невеликие,
каблуками стучат – по делам спешат.
Ах, Арбат, мой Арбат, ты – моя религия,
мостовые твои подо мной лежат,“

a do jeho zpěvu se mísil křik ptáků z džungle. Chvíle, kdy se setká s Claire, se blížila; Paul nespěchal, nepřemýšlel o tom, co jí řekne, poslouchal melodii, která lehce stoupala a klesala, zpěv se příliš nelišil od mluvené řeči a Paulovi připadalo, že do ní může každou chvíli přejít. Ted' stál v poslední místnosti, už mu nic nebránilo ve výhledu, díval se skleněnou stěnou, před níž stály štíhlé kovové sloupky, které nesly tíhu stavby, na bílou terasu, rozpálenou sluncem a čnicí nad propastí. Po obou stranách terasy vybíhaly k moři stěny útesu porostlé křovím a stromy, mezi nimi byla vidět tmavomodrá hladina.

„От любви твоей вовсе не излечишься,
сорок тысяч других мостовых любя,
ах, Арбат, мой Арбат, ты – мое отечество,
никогда до конца не пройти тебя.“

Paul vstoupil na terasu. „Claire,“ řekl, ale jeho hlas zanikl v hučení vodopádu, a tak zavolał znovu a hlasitěji.

Žena na lehátku k němu otočila hlavu a Paul uviděl tvář, která mu Claire připomněla, byla to však tvář někoho jiného. Žena řekla Paulovi: „Claire odešla, ale možná byste ji ještě dostihl.“ Stejně jako Pennyworth, i ona s ním mluvila francouzsky. A Paul se otočil, aby se vrátil a pronásledoval Claire po pralesní ulici des Carmes, ale žena odložila knihu, vypnula přehrávač a vstala, vzala jej za ruku a dovedla beze slova k zábradlí terasy.

Docela dole uviděl Paul postavu s batůžkem na zádech. Claire musela slézt po strmé, téměř svislé stěně útesu. Ted' seskakovala po posledních kamenech k místu, kde do jezírka dopadal vodopád; na břehu tůně se ohlédla vzhůru, a když uviděla Paula, zůstala stát, napůl otočená k vile, napůl stále mířící k moři. Byla tak vzdálená, že Paul nemohl rozpoznat výraz její tváře. Z jezírka vytékal potok, nad který se skláněly velké zelené listy, a po několika metrech se vléval do moře. Vedle ústí potoka byl k malému můstku z dřevěných kůlů přivázaný motorový člun. Paul věděl, že když nepřeleze zábradlí po straně terasy a nevydá se dolů po skalní stěně, Claire nasedne do člunu a odjede a Paul už ji pravděpodobně nikdy neuvidí. Opravdu po něm Claire chce, aby podnikl tak riskantní cestu, ta Claire, která byla v Paříži tak ohleduplná, že mu ani nevyčítala, když se každé odpoledne díval na hodinky a prchal od ní ke své ženě? Ale ted' nebyli v Paříži, ale v Kari-biku, a také spravedlnost konce léta byla zřejmě jiná než spravedlnost v červenci, a Paul nemohl pochybovat o tom, že Claire na něj dole čeká. Najednou si vzpomněl na novelu, kterou před lety četl v jakési literární revui, už nevěděl, kdo ji napsal, byl to nějaký spisovatel ze

střední Evropy, snad Polák nebo Maďar; na konci novely vyžaduje žena jako důkaz lásky po svém milenci, aby skočil přes širokou trhlinu, kterou vymlela voda v horské cestě nad propastí kdesi v Alpách. Už si nevzpomínal, jestli hrdina novely skočil, nebo ne...

Paul začal očima hledat cestu ve skalní stěně, zvažoval různé možnosti sestupu, ale zároveň se musel ptát, jak by jeho cesta vypadala, když se cítí tak unavený a ospalý, že ho vyčerpává pouhé přemýšlení a přelévá se každou chvílí do snu. Claire se pořád nehýbala. Paul dlouho přemýšlel o trase cesty po útesu, až se Claire otočila a šla podél potoka k moři, aniž se ohlédla. Odvážil by se Paul přelézt zábradlí terasy, kdyby jeho milenka dole vydržela o několik vteřin déle? To nikdo nevěděl, ani sám Paul. Zdravý rozum říkal, že ve svém stavu Paul neměl skoro žádnou šanci sestup přežít – ale zdravý rozum nemusí mít vždy pravdu, a můžeme si představit, že by odvaha zplodila sílu a zručnost; to ale nahoře u zábradlí nebylo možné rozhodnout.

Ať už by se stalo cokoliv, teď už Paul mohl jen stát na terase a dívat se, jak Claire nasedá do člunu, jak loďka prudce vyráží na moře a zanechává za sebou bílou stopu. V tom okamžiku jako by se stavidla, která do té chvíle ještě zadržovala spánek a strašnou únavu, protrhla a všechen tíživý, beztvary a otupující kal, do něhož se rozpustila hrůza a bdění posledních dní a nocí, zaplavil jeho tělo do posledního místečka a jeho mysl do poslední myšlenky a pocitu, Paul už nemyslel na Claire, ani nepřemýšlel o tom, kde se vlastně octl, nemyslel na nic a necítil nic než jen strašnou touhu spát. Dopotácel se k jednomu z křesel, která stála na terase, a klesl do něho; okamžitě se mu zavřela víčka a v hlavě mu vyvstala spokojená myšlenka, že jestli obyvatelé vily budou vůči jeho spánku mít námitky, budou ho muset vynést ven na ulici mezi opičky i s křeslem. Ale nezdálo se, že by jeho dřímota někomu vadila; Paul slyšel v polospánku tichá ruská slova; podařilo se mu na chvíli otevřít oči a uviděl, jak se nad ním starostlivě sklání žena v klobouku a komorník Pennyworth.

Zavřel zase oči, a jak klouzal po toboganu do spánku, stačil ještě říci na omluvu: „Jsem strašně unavený.“

Uslyšel, jak žena říká: „Já vím. Musíš teď hodně odpočívat, hodně spát.“

„Nemohl jsem jít za Claire,“ blábolil usínající Paul se zavřenýma očima, „nemohl jsem, opravdu ne...“

„Já vím,“ opakovala zase žena, „není to tvá vina, nemysli na to.“

Pootevřel ještě na chvíli trochu oči a přes řasy viděl, jak k němu komorník spěchá s obrovským slunečníkem a roztahuje ho nad jeho hlavou; když se nořil do spánku, cítil ještě, že palčivé paprsky slunce slétly z jeho obličeje, že někdo opatrně spouští opěradlo křesla a někdo mu zvedá nohy a pokládá je na měkkou podpěru.

4

Probudily ho ostré paprsky, které se propalovaly přes zavřená víčka. Otevřel oči a viděl, že rudé slunce sestoupilo pod okraj slunečníku a blíží se k mořské hladině. Pokusil se vstát, ale zapotácel se a klesl zpátky do křesla. Hned se odkudsi objevila žena a komorník a oba ho nutili, aby si opět lehl, jako by byl malé dítě, žena Paula zakrývala plédem, jenž ho měl patrně ochránit před lehkým večerním vánkem, který šuměl v korunách stromů, komorník odběhl, za chvíli se vrátil a tlačil před sebou stolek na kolečkách; na stolku Paul viděl talíře přikryté kovovými poklopy, mísu s důmyslně naaranžovaným ovocem, na jehož vrcholku se tyčilo mango proměněné v podivuhodný květ, a orosené sklenice s nápoji, v nichž zapadající slunce rozsvěcelo barevná světla.

Paul se poddal a nechal o sebe pečovat. Pak si najednou vzpomněl, že na něj po západu slunce má čekat rybář, který ho na ostrov přivezl, a zase se pokoušel vstát, ale žena s komorníkem ho opět každý ze své strany vtlačili nazpátek do křesla.

Paul se chabě bránil. „Musím za Claire,“ říkal, „rybář na mne bude čekat, dole u Place Maubert, a vezme mě na Svatou Lucii.“

„Neboj se,“ řekla žena a Paulovi bylo příjemné, že mu tyká jako dítěti. „S tvým rybářem jsem to už zařídila.“

A Claire... Je mi to líto, Paule, ale Claire už na Svaté Lucii není, koupila jsem jí letenku do Paříže. Když jsi ji viděl dopoledne, spěchala do Castries na letiště.“

„Už ji tedy neuvidím?“ zeptal se Paul.

„To já nevím,“ řekla žena jemně. Paul si ji teprve teď prohlédl. Bylo zvláštní, jak byla Claire podobná, i když měla tmavé vlasy, vypadala jako Claiřina sestra, starší o několik let. Věděla asi od Claire všechno, co se v létě přihodilo ve Francii.

„Myslíte...“ začal, ale pak mu přišlo trapné jí vykat, když ona jemu tyká, „myslíš, že mě Claire nenávidí?“

„To já nevím, o tom jsme spolu nemluvily. Neměl by ses ptát na takové věci,“ řekla mírně.

„A ty mě nenávidíš?“

„Ne, jistěže ne.“

„Ublížil jsem Claire. Nechal jsem ji odletět samotnou na Svatou Lucii a deset večerů jsem se v Nice díval na loutkovou hru o jejím utrpení. Víš, tu hru napsala moje žena se svým bývalým milencem, kteří zešleli.“

„Já vím. Claire se na tebe za to moc zlobila a teď tě nechce vidět. To musíš pochopit.“

„Udělal jsem to kvůli knize. Věř mi, prosím, že nebylo nic jiného, kvůli čemu bych to udělal. Ale Simone a Robertovi pomáhal Ďábel a oni přišli na tu jedinou věc...“

Žena mlčela, a Paul pokračoval: „Teď mi ale připadá, že se kniha pokazila tím vším, čím jsem ji vykoupil, že už je bezcenná... Nechce se mi na ni myslet. A kromě toho jsem zjistil, že už jí vlastně nerozumím, nevím, co jsem v ní vlastně chtěl říci. Vyměnil jsem Claire za pár tisíc bezcenných bitů v počítači.“

„Možná že ne,“ řekla žena. „Ta kniha, když jsi ji napsal, ti už nepatří, má svůj vlastní život. Nezdá se ti, že jsi trochu domýšlivý, když si myslíš, že se jí nějak mohou dotknout tvé aféry?“

Paulovi připadalo, že by mu ta slova mohla někdy v budoucnu přinést útěchu, ale teď byl takový lék příliš slabý.

„Pověz mi, jak se jmenuješ,“ řekl.

„Jmenuji se Irina.“

„Irina, porad' mi, co mám dělat,“ řekl bezelstně. Věděl, že Irina ani komorník se mu nebudou za takovou otázku vysmívat.

„Teď musíš hodně odpočívat a spát; nic jiného se stejně dělat nedá. Potom uvidíme.“

Nějakou dobu mlčeli, Paul se s přimhouřenýma očima díval na červené slunce, jež sestupovalo ke svému odrazu, ten se chvěl na

tmavé hladině přesně uprostřed mezi dvěma částmi džungle, které rozdělovala rokle. Zase se mu zdálo, stejně jako v Nice, že moře je jeho velký spojenec a přímluvce. Nevěděl, čím si jeho přátelství zasloužil, ale byl mu za to vděčný. Cítil také, že spánek a rozhovor s Irinou mu dodaly alespoň trochu síly, a tak vstal a šel k zábradlí, dole viděl jezírko rudě zářící uprostřed černého pralesa a magický růžový vodopád. Pak se otočil a opřel se zády o zábradlí, rudá obloha se rozlévala po skleněných stěnách vily. Vrátil se k Irině a posadil se vedle ní, vzal si jednu ze sklenic na stolku, ale Irina mu zadržela ruku.

„Musíš nejdřív něco sníst,“ řekla, a Paul poslušně položil sklenici zpátky na stolec. Komorník mu dal na talíř rybu a jakési neznámé ovoce, Paul se obával, že ho začne krmit, a tak raději začal rychle jíst sám. Nikdy ho nikdo takhle neobsluhoval, ale když viděl, že pro Irinu je to něco samozřejmého, řídil se podle své hostitelky i v tomhle. Prales se ponořil do noci tak rychle, že Paul ani nestačil zaznamenat proměnu. Komorník na terase rozsvítil jen malou lampičku. Všichni mlčeli, Paul poslouchal nové zvuky, které se v pralesě objevily spolu s tmou, smutné a záhadné.

Nechal se ještě od komorníka zavést do koupelny; napadlo ho, že je dvakrát tak velká jako Clairin pařížský byt. A už se mu zase chtělo spát, Irina s komorníkem se chystali, že mu ustelou ve vile, ale Paul je prosil, ať ho nechají na terase, přál si, aby ho uspával hukot vodopádu... V noci ho několikrát probudil skřek ptáka, ale bylo příjemné nechat se probouzet nočními zvuky pralesa pod oblohou plnou hvězd (poté co usnul, komorník zřejmě odnesl slunečník), bylo příjemné pak znovu usínat za zvuků vodopádu. Když otočil hlavu k vile, viděl za skleněnými stěnami modravé světlo noční lampičky a cosi, co připomínalo bílou závěš, to byla asi Irinina postel. Na Claire a Simone nedokázal myslet; jako by už vyčerpал všechny myšlenky a pocity, které se jeho manželky a milenky týkaly. Oddělení jeho mozku, které ty dvě ženy obývaly, bylo jako vyprodaný krám s prázdnými regály.

5

Ráno Paula probudil vlhký chlad, i když zjistil, že je zachumlaný do několika dek, kterými jej zřejmě během noci přikrývala Irina nebo komorník. Na ostrově a na moři už zase ležela mlha, z níž vystupovaly jen obrysy zábradlí a větve nejbližších stromů sklánějící se po obou stranách nad terasu. Proč se letos v létě všechno odehrává na terasách a verandách, napadlo ho. Očekával, že na něj skočí jako dravá zvířátka zlé myšlenky, které přes noc trpělivě čekaly, až se probudí, tak jak tomu bylo v posledním čase ve Francii, ale nic se nedělo, příjemný pocit z noci ho neopouštěl; teď se k němu ještě navíc přidalo to, že si sám připadal jako lesní zvíře v bezpečném pelechu, a tak se začal zahrabávat ještě více do pokrývek, až mu z nich vykukoval jen nos a čelo. Jak se začal hýbat, objevil se hned z jedné strany komorník a z druhé Irina a oba ho pečlivě balili do dek, které z něho padaly na terasu.

Stejně jako včera byl Paul svědkem toho, jak se mlha rozsvěcí a rozptyluje, po chvíli se objevila hladina moře mezi dvěma pralesními houštinami, rozdělenými roklí. Světlo slunce zalilo koruny stromů, i když terasa ještě ležela ve stínu. Během několika minut se udělalo vedro, a tak bylo nutné se rychle vymotat ze všech dek. Irina mu pomáhala, zatímco komorník přivážel na pojízdném stolku čerstvé bagety (mají tu pekárnu? divil se v duchu Paul); k přední části stolku byl připevněný nablýskaný přístroj na espresso, takže celek trochu vypadal jako kovový robotický kentaur na kolečkách. Irina řekla Paulovi, že Boris je ve volných chvílích také trochu vynálezce a stolek s přístrojem je jedním z jeho vynálezů; komorník se stydlivě a polichoceně usmíval. Po snídani Paul usoudil, že teď konečně nastal okamžik, kdy je třeba se vyptat na historii bláznivých staveb na ostrově.

Irina se opřela o opěradlo křesla, poprosila Borise o další kávu a s pohledem upřeným k mořskému obzoru se dala do vyprávění. Jak Paul tušil, Irina byla Ruska; narodila se však před třiceti lety v Paříži, kam její rodiče emigrovali. Studovala přírodní vědy na univerzitě v Nanterre, pak dva semestry v Berkeley. Odmala toužila podívat se do Ruska, po kterém se rodiče sužovali steskem a o kterém jí pořád vyprávěli, ale před koncem Sovětského svazu to nebylo možné a za Jelcina a Putina na to zase pořád nebyl čas; až jednoho večera na tichomořské pláži, v sentimentální náladě při sedmém nebo osmém *mojitu* dostala nápad, že stráví alespoň dva semestry na moskevské univerzitě. To bylo na jaře před osmi lety; ráno ji dost bolela hlava, ale své včerejší rozhodnutí si pamatovala, a tak už na podzim poprvé v životě stála v hale letiště Šeremetěvo.

Většinu velkých objevů ve fyzice udělali vědci v mládí, a tak se Irina nedivila, že profesorovi, který vyučoval na Lomonosovově univerzitě kvantovou mechaniku, bylo teprve třiatřicet let. Zajímavější bylo něco jiného, co se o něm dozvěděla od spolužáků hned první den, totiž že jeho otcem je jeden z nejznámějších ruských naftových magnátů a jeden z nejbohatších oligarchů Ruska. O rodinné impérium se otec staral spolu s dvěma staršími Vadimovými bratry. Nedalo se říci, že by se Vadim úplně odpoutal od rodiny, účastnil se každou neděli rodinných obědů, ale žil skromně a po svém, zajímaly ho jen subatomární částice a vyučování na univerzitě a s rodinným podnikem nechtěl mít nic společného. Zdálo se, že to nikomu v rodině zvláště nevadí, dokonce je možné, že z toho měli tajnou radost; snad pocítovali svůj podnik jako bezvýhodnou past, i když o tom nemluvili a možná si to ani neuvědomovali, a byli rádi, že alespoň někdo z rodiny z pasti unikl, kdo ví. Vadim byl koneckonců tím nejmladším bratrem, který podle ruských pohádek vždy stojí mimo rodinu, je nějak podivně poznamenaný osudem a musí řešit rodinná traumata po svém. Studenti měli Vadima rádi a on s nimi chodil často do hospod, i když i tady se mluvilo větší-

nou o fyzice; zdálo se, že vlastně nedokáže mluvit o ničem jiném. Jednou seděli studenti s Vadimem v kavárně Жан-Жак Руссо na Nikitském bulváru, studenti se postupně vytráceli, až nakonec Irina s Vadimem zbyli sami dva...

Tak tedy další příběh o lásce učitele a studentky, pomyslel si Paul, který si vzpomněl na Rosse a Winnifred. Uvidíme, jak takové příběhy dopadají v Rusku.

„Když mě doprovázel na metro, jako obvykle mluvil o nějakém teoretickém problému, myslím, že o Einstein-Podolsky-Rosenově paradoxu,“ pokračovala Irina, chvíli se rozmýšlela, jestli má Paulovi vysvětlovat, co to je, ale pak to nechala být, „ale příští den ráno jsem měla v e-mailové schránce dlouhý dopis, ve kterém mi vyznával lásku, musel jej psát celou noc. Překvapilo mě to a rozladilo, cítila jsem se nesmírně trapně. Odpoledne jsem za ním zašla do jeho kabinetu a řekla jsem mu, že si ho vážím a mám ho ráda, ale vůbec nepřichází v úvahu, že bych se do něj zamilovala, zkrátka věci, jaké ženy říkají mužům, o které nestojí, a poprosila jsem ho, aby už mi nikdy podobné věci nepsal. Chudák Vadim něco koktal, omlouval se a sliboval, že už to neudělá; cítila jsem se ještě trapněji a raději jsem odešla. To bylo na konci prvního semestru, a já si řekla, že to do léta vydržím, pak se vrátím do Paříže a s Vadimem se už nikdy neuvídím. Ale Vadim byl na tom pořád hůř, na fakultě se mnou vůbec nemluvil, ale když se opil (a to bylo tenkrát dost často), nedokázal přes svůj slib odolat tomu, aby mi zase psal dlouhé zoufalé e-maily. Zkouška u něj na konci semestru byla pro nás oba utrpením.

Ještě před koncem letního semestru náhle zemřel jeho otec. Čtení závěti u notáře přineslo rodině několik překvapení. Především se ukázalo, že otec odkázal velké sumy peněz několika ženám, jejichž jméno nikdo z rodiny nikdy neslyšel, a jejich dětem v nejrůznějším věku. To, že pamatoval na všechny své legitimní děti, žádným překvapením nebylo, ale přítomní se při čtení některých položek začali tvářit dost udiveně. Vadimův otec sice řídil společnost se svými

dvěma syny, ale pořád ještě bylo hodně věcí, které si nechával jen pro sebe. Objevily se jachty s dívčími jmény, neznámé byty v Moskvě a Petrohradě a zámeček v lesích v tulské oblasti. Nikdo z rodiny také netušil, že vlastní neobydlený ostrůvek v Karibiku. Ten odkázal Vadimovi; snad myslel na to, že on jediný by si mohl vědět rady s takovým nesmyslným darem. K čemu byl Vadimovu otci ostrov, na kterém, jak se ukázalo, není ani malá chatka, se už nikdo nedozví. Vadim si myslel, že se v otci možná ozval nějaký dětský sen, který si celý život nechával pro sebe. Velké peníze se podobají alkoholu v tom, že nechávají vyplouvat na povrch takové podivné sny, o kterých se nemluví.“

Slunce už za jejich zády vystoupilo nad střechy a komíny domů ve snové ulici; komorník opět přinesl z vily slunečník a dlouho ho nad Irinou a Paulem nastavoval do nejvhodnější polohy.

„Když skončil letní semestr, vrátila jsem se domů do Paříže, do svého bytu v rue des Carmes. Vadim sice se mnou v Moskvě v posledních týdnech kromě zkoušky vůbec nepromluvil, ale aspoň mě denně viděl na univerzitě, a teď začal trpět steskem. A tak hned týden po mém odjezdu z Ruska zazvonil u mých dveří, vykládal mi, že je v Paříži na konferenci a řekl si, že by se u mne mohl zastavit. Vzala jsem ho do Café du Métro na Place Maubert, seděli jsme tam a nevěděli, o čem si máme povídat, tak jsme mluvili o teorii superstrun, kterou on pokládal za zajímavou, zatímco já jsem jí nikdy nedůvěřovala. Jenže pak se ukázalo, že Vadim má nějakou konferenci, přednášku nebo seminář v Paříži skoro každý týden, a pokaždé mě navštívil. Nezkoumala jsem, kolik z těch podniků bylo skutečných a kolik si jich vymyslel. Bylo mi ho líto; po každém příjezdu vypadal sklesleji; k jeho nešťastné lásce ještě přibyl smutek z otcovy smrti a starosti, co si má počít s absurdním karibským darem, který mu nadělil osud. Nejdřív chtěl ostrov prodat, ale pak si uvědomil, že tím by nesmyslnost daru nezrušil. Vadim byl příliš teoretikem, než aby něco takového nechal být. Měl pocit, že otcův

dar něco znamená, k něčemu ho vyzývá, a bylo třeba přijít na to, k čemu. Byla to rovnice, která mu v té době připadala jen o trochu méně obtížná než rovnice supersymetrického sjednocení, jimiž byl už léta posedlý, a kterou tedy nemohl nechat nevyřešenou. Já si v té době neuměla představit, že bych se do něho zamilovala.

Vadimův život tedy roztrhala na malé kousíčky nešťastná láska, a v tom stavu musel řešit nejtěžší otázky kvantové fyziky i otázku, co s ostrovem v Karibském moři, zarostlým džunglí. Rozhodl se, že se na něj pojede podívat. Letěl na Svatou Lucii, nechal se na svůj ostrov zavést lodkou z Castries a prodíral se pralesem. Za tři hodiny se zastavil a začal se smát, připadalo mu, že se otci povedl dobrý vtip. Za další tři hodiny se ale v jeho hlavě začala rodit nová myšlenka. Jeho tělem začalo probíhat stejné chvění, jaké cítil na univerzitě ve šťastných chvílích, kdy se mu najednou zjevila cesta v houštině matematických vzorců. Napadlo ho, že dvě břemena, kterých se nedokázal zbavit – břemeno nešťastné lásky a břemeno ostrova, který se k ničemu nehodil –, by nějak mohl postavit proti sobě, využít jedno proti druhému. Vlastně to ještě ani nebyla myšlenka, jen nejasný pocit; nezapomínej, že Vadimovou specializací a jeho vášní bylo Velké sjednocení.“

Irina pak vyprávěla, jak se Vadim vrátil do hotelu v Castries; příští den odpoledne měl odletět zpátky do Moskvy. Bylo vedro, večer ležel v posteli, pozoroval točící se větrák na stropě politém barevnými neonovými světly z ulice a pokoušel se proměnit pocit, který se v něm zrodil na jeho ostrově, v myšlenku. Nešlo mu to a nakonec usnul. V noci se ale probudil; pořád bylo horko, vzpomněl si na sen, který se mu zdál: v tom snu se octl na ostrově a viděl uprostřed džungle ulici des Carmes, ulici Valette a úplně nahoře Pantheon; zdálo se mu, že stoupá po chodníku vzhůru, vešel do domu, kde bydlela Irina, po schodech vystoupil do prvního patra a zaklepal na dveře... Probudilo ho napětí, které cítil, když čekal, jestli se dveře otevřou. A Vadim se v propoceném pyžamu posadil

v posteli a řekl si: Ano, můžu přece nesmyslnost otcova daru zrušit tím, že ji udělám ještě nesmyslnější; tím, že ji odejmu osudu, vystupňuji ji a udělám svým vlastním dílem.

A pokud šlo o jeho nešťastnou lásku, Vadim od počátku toužil po něčem, co by bylo hodno ji vyslovit, po Slovu, které by bylo tak hlasité, tak šílené, že by je Irina musela slyšet až ve svém bytě na Levém břehu, musela by na ně odpovědět... Tehdy se Vadim na Sváté Lucii rozhodl, že na svém ostrově postaví ulici, která pro něho byla nejdůležitější ulicí světa, a v ní z obrazů vzpomínek vybuduje byt, v němž se nacházel střed jeho vesmíru. Byl spokojený, objevil jediný důstojný způsob, jak použít peníze, které zdědil a o které nestál: vytvoří za ně v Karibském moři velikou trojrozměrnou koláž spojující Paříž a džungli, koláž, která bude jeho vyznáním lásky. A nezdálo se mu, že ty myšlenky k němu přicházejí jako něco cizího; rodily se z pramene, který znal, který prýštil kdesi v hlubinách pralesa matematiky a jehož hlas asi musel, ve zcela jiných prostorech, slyšet i jeho otec, snad mezi úderý těžebních strojů na Sachalinu, snad mezi cinkáním skleniček na moskevských večírcích. Paul měl pocit, že už ví, proč otec ostrov koupil, a zdálo se mu, že by s jeho plánem souhlasil.

„Vadim byl teoretický fyzik,“ řekla Irina, „a tak všechny své problémy vyřešil tak, že vymyslel rovnici, ve které každý z těch problémů měl své místo, rovnici, která řešila vztahy mezi ostrovem, penězi a nešťastnou láskou. (Později rovnici upravil, aby do ní mohl začlenit komorníka; k tomu se ještě dostanu.) A kvantová fyzika Vadima také naučila mít rád paradoxy, proto ho těšilo, že dílo, které všichni pokládali za *acte gratuite* s kořeny v surrealismu nebo psychopatologii...“

„... bylo vlastně výsledkem přesného výpočtu,“ dokončil její větu Paul.

„Možná se ti také zdá divné,“ řekla po chvíli Irina, „že někdo, kdo se půl roku neodvážil přímo oslovit ženu, do které je zamilovaný, začne organizovat tak monstrózní podnik...“

Ale zrovna tohle se Paulovi divné nezdálo; věděl, že právě ti nejtíšší často nakonec provedou něco, co způsobí největší rámus, a tak nebylo třeba, aby mu Irina něco vysvětlovala. Když se Vadima bratři vypyávali, co bude s ostrovem, řekl jim neurčitě, že tam chce něco postavit. Bratři netušili, že ostrov je kopec v moři porostlý neprostupnou džunglí a že na něm Vadim hodlá postavit fantasma-gorickou kopii Paříže, a doporučili mu moskevského architekta, který byl oblíbený mezi bohatými Rusy. Vadim byl přesvědčený, že architekt moskevské smetánky odmítne vůbec uvažovat o jeho nápadu, ale když mu bratři vyjednali schůzku, přijal jej, snad si jen chtěl vyzkoušet, jak se bude tvářit. Nic architektovi nevysvětloval, jen před něj předložil fotografii ulic des Carmes a Valette, řekl, že má v úmyslu postavit přesně stejné ulice na jednom ostrůvku v Karibiku, pokrytém džunglí, a zeptal se, za jak dlouho by stavba mohla být hotová. Čekal, že architekt užasne, že si bude myslet, že zešlél, že mu bude jeho plán vymlouvat nebo že uraženě odejde. Ale ten si jen nasadil brýle, prohlédl si podrobně fotografii a pak se zeptal, jestli bude chtít zkopírovat přesně i interiéry domů. Vadim nepočítal s tím, že architekt, který už pár let plnil zakázky od *nouveaux Russes*, je zvyklý na ledacos a jen tak něco jej nerozhází. Řekl mu, že bude chtít postavit jen jeden byt, ostatní domy, včetně Pantheonu nahoře, mohou být jen vnější skořápky.

„Pak to bude celkem jednoduché,“ řekl architekt, „do roka by všechno mohlo být hotové, možná ještě o něco dříve. Budu si muset opatřit nějaké přesnější plány obou ulic, ale sehnat je by neměl být problém. Od vás budu potřebovat nákres bytu a jeho umístění.“

Vadim celý příští den seděl doma a popaměti kreslil Irinin byt, jeho rozměry i zařízení měl vtisknuté do paměti skoro dokonale. Byt se nachází na západní straně ulice, mezi rue des Écoles a rue du Sommerard, a Vadim se s architektem dohodli, že v tomhle jediném domě postaví ještě průjezd, schodiště do prvního patra a chodbu.

„Vůbec jsem netušila, co tady na ostrově vyrůstá,“ řekla Irina. „Až když bylo všechno hotové, poslal mi Vadim e-mailem krátké video, které vytvořil tak, že procházel s kamerou od ostrovního bulváru Saint-Germain k ostrovnímu Pantheonu a pak se vracel zpět, na zpáteční cestě vešel do mého domu, vystoupil po schodech ke dveřím mého bytu; neotevřel je však, sešel zase do přízemí a pokračoval na Place Maubert. K videu nepřipojil žádný komentář. A vidíš, Vadim měl pravdu, rovnice, kterou společně vymyslely jeho bláznovství a jeho rozum, vyšla. Bylo to tak hlasité a šílené vyznání, že jsem je musela uslyšet, musela jsem mu odpovědět, obrátit se k němu, proti pařížské ulici uprostřed džungle nebylo možné se bránit, nedalo se proti ní nic namítnout, proti takové obludnosti nebylo možné na druhou stranu rovnice postavit nic jiného než stejně velkou lásku... Letěla jsem prvním letadlem do Moskvy a nechala se odvézt taxíkem na Vrabčí hory na univerzitu, tam mi řekli, že Vadim je se studenty в ЖАН-Жак Рюcco, tak jsem jela na Nikitský bulvár, nechala jsem taxík stát před kavárnou a objevila se tam, Vadim vstal, všichni na mne zírali... Vadim nechal studenty v kavárně, jeli jsme k němu domů. Ukázalo se, že bydlí ve starém jednopatrovém domě na Malé Ordynce v Zamoskvorečí, v bytě s oknem do dvora...“

Irina se odmlčela, dívali se s Paulem na bílou výletní loď, která projížděla kolem ostrova tak blízko, že bylo možné rozeznat postavy na palubě.

„Zakázka, kterou Vadim zadal architektovi, měla jeden nečekaný následek,“ řekla, když loď zmizela za stromy. „Vadim očekával, že ho budou všichni pokládat za blázna. Nepočítal s tím, že normálnost se stala něčím dost nejistým, v Moskvě i jinde na Zemi, a neuvědomil si, že fantastické obsese, které se spolu s jeho rozumem podílely na jeho díle, nebyly ani tak protikladem toho, po čem toužila společnost, v níž se pohybovali jeho bratři, jako spíš frenetickým vystupňováním její touhy. Ti lidé potřebovali zářit, a září to, co je nepraktické, co se vymyká účelu, a co je tedy svým způsobem ne-

smyslné. V Moskvě se vypráví vtip, jak se potkají dva nouveaux Russes; jeden říká: ‚Máš pěknou kravatu, kolik stála?‘; druhý odpoví: ‚Tisíc dolarů‘; ‚Hlupáku,‘ říká první, ‚kdybys šel o dvě ulice dál, mohl jsi ji dostat za dva tisíce dolarů.‘ Jistě, Vadim postavil šílenou stavbu na ostrově z důvodů, které neměly s pohnutkami a sny těchhle lidí nic společného – ale postavil něco drahého, jedinečného, velkého, výstředního a zářícího, a to stačilo k tomu, aby se dívali na Vadima s obdivem a závistí a začali ho napodobovat. Postavit pařížskou ulici v džungli, to bylo ještě lepší než chodit po Rudém náměstí s gepardem na vodítku. Tenkrát se stalo velkou módou stavět repliky staveb ve skutečné velikosti na nejpodivnějších místech, tak se mohlo stát, že se v tajze objevil kus vídeňských Graben, nad nějakou říčkou se tyčil florentský Ponte Vecchio a na kopci nad panelákovým sídlištěm vyrostl kus bílé mykonské Chory. A často to už nebyly jen skořápky fasád, ale celé domy, v nichž jejich majitelé bydleli.

Schválně jsem se Vadima nezeptala, co je za dveřmi mého ostrovního bytu, netušila jsem, jestli za nimi uvidím džungli, nebo třeba jen zeď, nevěděla jsem, jestli tam nepotkám nějakou ostrovní kopii sebe samé... Doteď vzpomínám, jak jsem poprvé vystoupila ze člunu a octla se s Vadimem na ostrovním náměstí Maubert, po kterém skákaly opice, jak přede mnou vystupovaly rue des Carmes s rue Valette až k Pantheonu, jak jsme se vzali s Vadimem za ruce, šli jsme podél důvěrně známých fasád a výloh obchodů a já místo zvuků automobilů slyšela hlasy zvířat, jak jsme se zastavili před dveřmi mého domu... Podívala jsem se na Vadima a on mi řekl, abych odemkla; otočila jsem v zámku klíčem a dveře se otevřely (nebylo to žádné kouzlo, Vadim jen nechal vyrobit zámek, který je možné otevřít každým patentním klíčem), vystoupili jsme po známých schodech a já odemkla dveře bytu, s úžasem jsem procházela místnostmi, kde byl stejný nábytek na stejných místech jako v Paříži, stejné obrazy na stěnách, dokonce tu byly na stejných místech

prodřená díra na manšestrovém potahu křesla, které si Vadim přesně zapamatoval. Pár maličností bylo jinak, a vlastně právě tahle místa, do nichž se vtělily Vadimovy sny, které narušily jeho paměť, mě dojímala nejvíc. V oknech předních místností byly vidět stejné fasády, na jaké jsem se dívala v Paříži, v oknech, která v pařížském bytě vedou do dvora, jsem viděla hustou džungli...

Od té doby jsme byli s Vadimem skoro pořád spolu, střídavě v Moskvě, v pařížské rue des Carmes a v karibské rue des Carmes... Zpočátku jsme na ostrově bydleli v kopii mého bytu, ale jeho magie postupně vyprchávala, a tak jsem navrhla, že si postavíme nový příbytek. Nakonec jsme spolu s jeho moskevským architektem vymysleli tuhle vilu nad vodopádem..."

Irina se obrátila ke komorníkovi: „Mohl bys přinést ještě led, Borisi?“

Když komorník zmizel ve vile, řekla: „Otec odkázal Vadimovi i Borise, který byl jeho dlouholetým komorníkem, anebo spíše odkázal Vadima Borisovi. Vadim samozřejmě nevěděl, co by si měl s komorníkem počít, byl to další z nesmyslných darů, které se na něj sesypaly. Ale Boris se zpočátku domáhal služby u Vadima, na kterou, jak se domníval, měl právo, takřka násilím, Vadim z něho měl strach a prchal před ním. Nakonec jsme si řekli, že tenhle boj pána a sluhy k ničemu nevede, a vyřešili jsme to kompromisem: dohodli jsme se, že v Moskvě bude nechávat Boris Vadima na pokoji a bude žít ze slušné renty, kterou mu odkázal Vadimův otec, a my jej zato budeme brát sem na ostrov, aby nám tu pomáhal. Ze začátku jsme ho přemlouvali, aby nenosil ten legrační oblek; poslechl nás, ale když jsme viděli, jak se bez něho cítí nesvůj a vlastně se stejně chová pořád tak, jako by na sobě oblek měl, tak jsme ho nechali být... Tohle je ostrov podivných snů, a zdá se, že i Boris si tu naplňuje svůj sen.“

To už komorník přinášel led, a tak Irina změnila téma. „Také jsme ovšem společně s Vadimem pracovali na matematické teorii, tu

práci jsme začali už v Moskvě, ale jeho zamilovanost pak nadlouho znemožnila její pokračování. A byla to možná ta nejerotičtější část našeho života. Ty tomu možná nebudeš rozumět, ale nořili jsme se společně do hlubin složitých rovnic jako dva zamilovaní potápěči, kteří se spolu prohánějí v teplém moři mezi korálovými útesy...”

Irina se na chvíli zasnula, zřejmě si představovala, jak se s Vadimem prohání Modrou lagunou nelineárních rovnic. Paul myslel na to, kde je asi Vadim teď. Tón Irinina vyprávění nenaznačoval, že příběh bude mít happy end.

„Vloni v březnu jsem za Vadimem přiletěla do Moskvy. Turistické průvodce moc nedoporučují jezdit do Moskvy v březnu; přesto tu bývá v té době často krásně, ze střech tečou pramínky, které se třpytí ve slunci, jako by podél celé ulice visely šňůry perel... V tu dobu ovšem není v Moskvě moc bezpečno. Na chodnících jsou všude nápisy, které varují, že ze střechy padá led, takže nezbyvá než chodit po vozovce, ale tam se zase řítí strašnou rychlostí automobily a pořád se ozývá kvílení sirén; zdá se mi, že všichni řidiči ve městě si opatřili majáček a mohou si jezdit tak rychle, jak chtějí...”

Irina se zase na chvíli odmlčela. Paul si všiml, že komorník odešel na druhý okraj terasy. Bylo to proto, aby nemusel poslouchat, co Irina řekne?

„Vadim mě měl čekat na letišti, ale nebyl tam, telefonovala jsem mu, ale nikdo neodpovídal. Až konečně se v mobilu ozval cizí hlas a oznámil mi, že se stalo neštěstí. Když Vadim nastupoval do taxíku, sjel ze střechy velký kus ledu a spadl mu na hlavu... Cítila jsem strašnou bolest, ale přitom jsem také pořád musela myslet na to, že osud chtěl dát Vadimovi ještě jeden, poslední absurdní dar, daroval mu nesmyslnou smrt, která nesouvisela vůbec s ničím v jeho životě, která by byla naprosto hloupá, kdyby se kupříkladu objevila v nějakém románu, a kritikové by měli naprosté právo za takové nápady autora ztrhat...”

Pohřeb se konal v jeho rodném městečku někde u Archangel-sku. Já ani nevěděla, že se Vadim nenarodil v Moskvě, a zapomněla jsem jméno toho místa, pamatuju se jen, že hřbitov na bílé pláni za městem byl zapadaný sněhem, ze sněhu vyčnívaly vrcholky křivých dřevěných křížů se sněhovými čepicemi, na které si sedaly vrány... Pohřeb se konal za svítání, k jámě vyhrabali úzkou cestičku v hlubokém sněhu, museli jsme jít v řadě jeden za druhým, byl to podivný průvod, nejdřív zpívající vousatý pop v černém hábitu, po něm rodina, oligarchové, kteří se znali s Vadimovým otcem, kolegové z univerzity... Kolem hrobu bylo tak málo místa, že hrozilo, že někdo spadne do jámy... To jsou poslední obrazy z Ruska, které se mi vtiskly do paměti, pak už jsem tam nikdy nebyla... Po Vadimově smrti jsem dlouho nemohla nic dělat, nemohla jsem nikde žít, protože mi jej všechna místa připomínala, a nemohla jsem pracovat, protože Vadim byl podivně, strašidelně přítomný v některých matematických formulích, jako duch zemřelého v místnostech domu, ve kterém žil... Častokrát mě zamrazilo, když mě řešení problému přivedlo na místa v matematickém prostoru, kde se na mne najednou dívala Vadimova tvář...“

Ukázalo se, že Vadim napsal závěť a odkázal v ní Irině celý svůj majetek včetně ostrova. Byl sice úplně zdravý, ale třeba si uvědomoval nebezpečí, jakým v Moskvě hrozí padající rampouchy a rychlá auta, kdo ví. O komorníkovi se sice závěť nezmiňovala, ale Boris se brzy sám hlásil o svá práva služby.

„Ale právě Vadimovo přízračné zjevování mezi číslicemi mě nakonec přivedlo zpátky k práci a zachránilo mě. Vrátila jsem se k našim rozdělaným výpočtům, abych je dokončila za nás oba, naučila jsem se mít ráda místa, kde se v nich zjevoval Vadimův duch, a těšila jsem se na jeho návštěvy – myslím, že na takovéhle vyvolávání duchů ještě žádný spiritista nepřišel. Postupně jsem pronikala na nová území, na která jsme se nedostali, když byl Vadim naživu. A připadalo mi, že je se mnou i tam, pomáhal mi, naznačoval

mi cestu, kudy bych měla jít; a pořád jsme si rozuměli natolik, že pro mne nebylo obtížné následovat jeho jemné pokyny. Tak jsme pracovali v podivném týmu, mrtvý a živá... A já se měnila, stále častěji jsem se s ním přela, odmítala jsem jej poslouchat, prosazovala jsem proti tomu, co mi navrhoval, vlastní cestu... Zůstala jsem mu v životě věrná, ale zrazovala jsem ho v matematice. Měla jsem však pocit, že Vadim má z téhle mé zrady radost, jeho zjevení a jeho rady přicházely méně často, protože už jsem je nepotřebovala, až skoro ustaly... Nezmysel, spíše se jeho duch tiše rozprostřel po celé zemi čísel, je v ní teď všudypřítomný, ale jen jako tichá hudba v domě nebo jako mírné počasí nad krajinou, a nic mi už neříká..."

Irina nastoupila na místo na katedře teoretické fyziky na univerzitě v Nanterre; každé léto za ní přilétal z Moskvy Boris s kufrem, ve kterém byly tři černé obleky a tučtí bílých košil, a trávili spolu měsíc na Vadimově ostrově, v pralesní rue des Carmes, kde Irina pokračovala ve své práci.

„Mám tady nejraději rána,“ řekla. „Sedím na terase, zabalená do deky, a dívám se do mlhy, čekám, až se v ní začnou vynořovat první šedé čmouhy, pozoruji, jak se pomalu proměňují ve větve stromů. Pro mne je mlha bílý papír, na němž jsou tajným inkoustem napsány rovnice, které se postupně stávají trochu zřetelnějšími, v mlze se zjevují zárodky rovnic, které se ještě nerozpukly do čísel a značek, a já vím, že mým úkolem pro ten den bude pomáhat při jejich zrodu... Na nejdůležitější věci při své práci jsem přišla tady, při pohledu do mlhy... A někdy se z mlhy, uprostřed šedých čmouh větví a halucinativních číslic, vynoří Vadimova tvář, někdy celá jeho postava, vidím ho, jak mi jde naproti po Malé Ordynce, někdy se také mlha změní v zasněženou pláň u Archangelska a já v ní vidím dřevěné kříže se sněhovými čepicemi... Chvíli se na ty obrazy dívám, ale za chvíli je smažu a pokračuji v práci.“

6

Irina vstala, svlékla si plášť, pod kterým měla bikiny, a hodila ho přes opěradlo křesla. Po pravé straně terasy vedly schůdky k přírodnímu bazénku, který tu vytvářel na své cestě vodopád, Irina se celá ponořila do chladné vody, stříkající na všechny strany, za chvíli vystrčila hlavu a zavolala na Paula, jestli se nechce jít také vykoupat. Paul ji místo toho požádal, zda by se mohl podívat na internet. Na skleněném stole u skleněné stěny stál perleťový Apple; ve své e-mailové schránce Paul konečně našel dopis od Claire.

„Paule,“ psala mu, „už se s tebou neuvidím, je mi to líto. To, co se stalo v Nice, se pořád vrací, proti mé vůli, ty představy se mi už tak vtiskly do mysli, jako by to byla vzpomínka na něco, co jsem viděla, a ne jen obrazy, které vyvstávaly v mé hlavě, když jsem četla tvůj dopis. Od té doby jsem se pořád snažila přesvědčit sama sebe, že jsi měl právo udělat to, co jsi udělal, že jsi měl právo bránit svou knihu. Víím, co pro tebe znamenala; a přitom ani tohle asi není to nejdůležitější, protože nejdůležitější myslím je, že ta kniha nepatřila jen tobě, a měl jsi povinnost ji zachránit, obzvláště když cena za její záchranu přece nebyla vysoká, vlastně se podivným způsobem nic nestalo – protože co se vlastně stalo? Byl jsi se svou ženou na jihu a několik dní ses díval na pohyby jakési figuríny, která vypadala jako já, ale věděl jsi, že to já nejsem a že se mě to, co figurína dělá, vlastně nijak nedotýká. Ještě jednou: nestalo se nic; a věř mi prosím, že to říkám bez ironie.

Denně tě takhle obhajují, Paule, a přesto to nemůže nic změnit, pořád víím, že skutečnost je něco jiného a že proti ní všechny dobré důkazy obhajoby nic nezможou; a nezáleží na tom, že v tomhle případě skutečnost vypadá spíš jako halucinace: a ta skutečnost anebo ta halucinace, která se mi zažrala do mozku a do těla, je, že ses proti

mně spíkl se Simone, s Robertem a s příšernou loutkou, tam na jihu jste se společně účastnili ďábelské orgie, v níž jsem byla rituální obětí a v níž mě znovu a znovu znásilňovaly a vraždily obludy... Víím, že jsi mi mohl všechno zatajit, nikdy bych se nedozvěděla nic o tom, co se dělo na terase v Nice, a my mohli být pořád spolu... Jsem ti vděčná, žeš mi všechno napsal, i když jsi musel vědět, jaké následky tvé přiznání bude mít; jistě jsi tušil, že ze lži by vyrostlo něco ještě horšího. Věděl jsi, že je správné to tak udělat, a tvoje rozhodnutí tak může být dobrým začátkem cesty, která nás oba třeba jednou vyvede ven z labyrintu.

Psal jsi mi z Nice, že se nemusím bát šílenství, ale taková slova, Paule, k ničemu nejsou poté, co mě znásilnili červi a obří mouchy. Změnilo se tak moc, když se ukázalo, že k tomu, aby se ty příšery objevily, bylo zapotřebí nějakého léku? S lékem nebo bez něj, ty nestvůry žily ve mně. Myslím dokonce, že by obludy probudilo něco jiného, kdyby to nebyl náhodou zrovna Robertův lektvar, uvědomila jsem si, že jejich spánek byl docela neklidný. Teď jsou tedy vzhůru a asi hned tak zase neusnou. Byl jsi jedním z mála lidí, kterým jsem vyprávěla o tom, co se stalo na lyceu v Nantes...“

Dopis končil v polovině věty a nebyl ani podepsaný; buďto ho Claire omylem odeslala předčasně, anebo už nemohla psát dál.

Paul se vrátil na terasu a zastihl tam Irinu, která se teď sušila na lehátku, a Borise, který seděl uprostřed terasy v podivném přístroji; ten se skládal ze sedátka, které nejspíš pocházelo z osobního automobilu, z jakéhosi motoru, který byl přidělaný k zadní straně sedátka, a kolmé tyče, která trčela z motoru a k jejímuž vrcholku byla připevněná vodorovná vrtule.

„Borisi, ne,“ říkala Irina nezvykle přísným hlasem.

„Nebude to moc vysoko,“ odpovídal zkroušeně Boris.

„Borisi, ne.“

„Jen metr nad terasu.“

„Ne, vzpomeň si, jak to dopadlo posledně.“

Boris smutně vstal a odtáhl věc, která stejně jako jeho stolek měla dole kolečka, do vily. Zřejmě toužil předvést hostovi jeden ze svých vynálezů.

Když Boris zmizel, Irina mlčela, asi tušila, co Paul četl. Po chvíli se jí Paul zeptal, jak se seznámila s Claire, a Irina se dala do nového vyprávění. Byla z univerzity zvyklá psát své rovnice na tabuli, a dělala to tak i doma a tady na ostrově. Po ranní meditaci při pohledu do mlhy, poté co vyšlo slunce, buďto přecházela do pracovny ve vile, nebo Boris přinesl na terasu bílou tabuli, stolek s modrými křídami a houbou a slaměné sombrero. Irina si posadila klobouk na hlavu, vzala do ruky křídu a dala se do práce. Tak jednoho rána byla na terase zabraná do řešení problému, když se jí zdálo, že za sebou slyšela šelest. Otočila se a vykřikla leknutím. Za ní stála v ranním slunci neznámá dívka v baseballové čepici, vítr, který šuměl v listovní džungle, jí přehazoval přes tvář dlouhé světlé vlasy, dívka si je neustále shrnovala z očí. Zdálo se, že Irinu vůbec nevnímá, dívala se jen na rovnice napsané na tabuli. Čas od času někdo připlul na ostrov na loďce a chodil nahoru a dolů po ulici, Irina návštěvníky ze svého ostrova nevyháněla, ale také nikoho nezvala dovnitř do vily. A především nikdo nikdy nevystoupil do jejího příbytku po strmém útesu podél vodopádu. Než stačila něco říci, dívka udělala několik kroků k tabuli, vzala Irině z ruky křídu a na jednom místě se na její rovnici napojila vedlejší cestou, dlouhým řetězcem číslic a znaků, který přímo nepopíral Irinin postup, ale byl vůči němu jakousi hravou a ironickou výzvou... Irina sledovala čísla objevující se na tabuli, pak beze slova vzala křídu z dívčiných prstů, odpověděla vetřelkyni tím, že v nové cestě otevřela nečekanou odbočku, a opět podala křídu neznámé... Celý den spolu rozmlouvaly jen pomocí modrých číslic, značek, osamocených latinských a řeckých písmen, mlčky psaly na tabuli rozpálené sluncem a zase smazávaly rovnice, větvcí se a navracející k počátku, pronikaly jedna druhé dovnitř závorek, společně hloubily babylonské studny mnohapatrových

zlomků, mezi jejichž různými patry vládly znepokojivé vztahy... Čas od času přiletěl velký brouk s lesklými zelenými krovkami a pomalu se procházel po vzorcích. Boris běhal v tmavém obleku z vily na terasu a zase nazpátek, nosil na podnose sendviče a ovocné šťávy a jen vrtěl hlavou. Když se po bílé tabuli začalo rozlévat růžové světlo, řady čísel rostly pomaleji, až Irina přestala psát, položila křídu na stolek a pozvala Claire na večeři. Nevěděla, jakou řečí má mluvit, tak se rozhodla pro angličtinu, ale Claire v jejích slovech rozpoznala francouzský přízvuk a odpověděla francouzsky.

I v dalších dnech víc počítaly, než mluvily, stály v prudkém slunci na terase u horké tabule a podávaly si křídu, občas se před tabulí srazila krempa Irinina klobouku s kšiltem Claiřiny čepice. O svých výpočtech mluvily i večer, když Boris přivezl na kentaurském stolku večeři, později se od čísel dostávaly i k jiným věcem a leccos si o sobě stačily říci, takže Irina věděla o Claiřině kalné řece, o Paulovi, o Rossovi, o Nantes, o nestvůrách v příšerném zámku a o představení na terase v Nice. Paul už ve Francii přemýšlel o tom, jestli budou mít události toho léta nějaké následky pro stav Claiřiny řeky; mohly posílit její proud a způsobit protržení hrází, které by vedlo k potopě, ale mohlo se také stát, že kvůli nim Claire hlas a pachy temné řeky přestane vnímat, možná navždycky. Zeptal se Iriny, co si o tom myslí.

„Nevím,“ řekla Irina. „Nepřipadalo mi, že se s Claiřinou temnou řekou něco změnilo. Je možné, že Claire přestane slyšet její šumění, že se od ní navždycky osvobodí. Ale já si nemyslím, že se to stane. Řekla bych, že představa, že musí nastat buď katastrofa, nebo mír, se ve tvé hlavě zrodila z předsudku, kterým všichni trpíme, z přesvědčení, že věci musí mít nějaký konec. Ale ony nemusí mít konec, ani šťastný, ani nešťastný, a obvykle ho nemají, to jen lidi mají zvyk prohlásit některý okamžik plynutí za konec, protože to takhle je v televizi.“

„Máš asi pravdu,“ řekl Paul, „jen křivdíš televizi. Pověru o konci si dávno před televizí vymysleli spisovatelé románů.“

Za týden se Irina vracela do Paříže a Boris do Moskvy; ostrovní paní říkala Paulovi, ať s nimi do té doby ještě zůstane ve vile, potřebuje si odpočinout po podivném létě. Ale na to byl Paul příliš neklidný, a tak ho nazítří ráno Boris odvezl jedním ze člunů do Castries. Paul by nedokázal vydržet po zbytek pobytu na Svaté Lucii, a také už za několik dní začínalo vyučování, na které v posledních dnech nějak zapomněl, a tak když zjistil, že v letadle, které se s turisty ten den vracelo do Francie, je volné místo, odletěl. Když se letadlo ve vzduchu otáčelo nad Svatou Lucií, díval se z okénka dolů a cítil lítost, že se minul s tím krásným ostrovem a s jeho obyvateli, protože tu celou dobu jen pronásledoval své přízraky... Dal seshora Svaté Lucii slib, že se sem v budoucnu, až se zavřou rány, ještě vrátí a všechno napraví.

V Paříži přespal na koberci ve svém kabinetu ve škole; usínal s myšlenkou, že bude muset zajít do bytu na rue Vaugirard a odnést odtud svůj počítač, své knihy a oblečení. Školník, který v budově lycea vládl několika komorami, o nichž nikdo kromě něho samého neměl přehled, mu slíbil, že si v jedné z nich může na nějaký čas uložit své věci. Bude také třeba si začít hledat byt a zařizovat rozvod, ale na to teď nechtěl myslet; dnešek měl dost na svém trápení. Simone se už určitě vrátila z Nice; Paul nejdříve uvažoval o tom, že pro své věci zajde, když bude Simone v práci, ale pak se zastyděl, zatelefonoval své ženě a domluvil si návštěvu.

Vyděsilo ho, jak Simone vypadá. Když skládal knihy do krabic, které si přinesl, přecházela po místnosti, a Paul se chvílemi potajmu díval na její tvář poničenou letošním létem, hledal v ní známky utrpení, posedlosti a zloby, ale ty už zmizely, proměnily se v nesmírnou únavu. Zmatené pohyby jejího těla vypadaly, jako by se neustále musely vyplétat z nějakého houští, a často z něho nakonec nenalezly cestu ven. A Paul cítil smutek, když v nich chvílemi narážel i únavu a zmatenost stařeckosti, jako by se zvedaly a klesaly s přílivem, který sem dospěl až z daleké budoucnosti.

Když byl skoro hotov a vstal od krabic, Simone k němu poprvé zvedla hlavu; řekla: „Strašně jsme si ublížili, ale teď bych jen chtěla, aby už byl mezi námi mír. Měli bychom oba odpočívat a uzdravit se. Jestli chceš, zůstaň tu do doby, než si najdeš byt, nemůžeš spát na zemi v práci.“ Stál nad krabicemi a rozmýšlel se, nelákala ho jen Simonina slova, vábil ho i dobře známý lesk slunce na nábytku a na parketách. Nakonec přikývl – udělal to z pohodlnosti, ze soucitu, ze zbabělosti, ze znovu se rodící lásky ke své ženě? To nevěděl ani on sám, a tak po tom nebudeme pátrat ani my.

Zbytek dne manželé našlapovali tiše po parketách; už se ve velkém bytě nepotkali, Paul se dozvídal o Simonině přítomnosti ze zvuků vody v koupelně a v kuchyni, z trochu hlasitějšího přivření dveří. Ráno se probudil brzy, ale vstal z postele, až když za Simone zaklaply dveře. Uvařil si kávu a posadil se k počítači. Nazítří už začínalo vyučování a bylo třeba se na ně alespoň trochu předem připravit. A tak se vrátil k práci, kterou na začátku prázdnin přerušil, zapnul počítač a napsal do okénka vyhledavače Plótinovo jméno. Tentokrát předtím, než zmáčkl *Enter*, pečlivě zkontroloval, jestli ve jménu neudělal nějakou chybu.

Epilog

(Paříž, Taormina)

Koncem dubna Paul našel ve schránce dopis, řecké jméno na zadní straně obálky mu nic neříkalo. Když psaní otevřel, zjistil, že je od hudebního skladatele, kterého potkal v restauraci v Nice a na něhož si od té doby nevzpomněl; skladatel splnil slib a zval ho na premiéru své symfonie. Měla se konat v rámci festivalu hudebních skladatelů ze Středomoří ve starém řeckém divadle v sicilské Taormině. K pozvánce a dvěma vstupenkám byl ještě přiložený dopis, ve kterém mu skladatel děkoval. Psal, že Rossův yggurský text, který poznal díky Paulovi, skutečně použil; nerozuměl sice jednotlivým slovům, a přece měl pocit, že to, co říkají Regent, Tyr a Surr, mu není zcela nesrozumitelné, slyšel hlasy všech tří, slyšel v nich tóny naléhání, úzkosti a konejšení, slyšel melodii a rytmus jejich promluv tak zřetelně, že věděl, na která slova dávali důraz a kde dělali přestávky v řeči. Paul se díky yggurštině v Lucemburské zahradě setkal s tělem řeči, jakékoliv řeči; pro skladatele bylo zjevně tělo a život jazyků něčím důvěrně známým. Jeho hudba rozmlouvala s yggurštinou, vnímala její tělo a odpovídala mu; při rozlamování promluv na verše skladatel přesně věděl, kde verš smí mít začátek a kde konec, a nebylo pro něj nesnadné ani najít yggurský název symfonie: nazval ji *Gadda ili purr*. Netušil, co ta slova znamenají, ale věděl, že mají právo být názvem díla.

Skladatel psal, že se přihodily i jiné věci (to ovšem Paula nijak nepřekvapilo, už znal zvláštní vyzařování yggurštiny probouzející obrazy a děje – nebyla yggurská slova podhoubím, z kterého se zrodily všechny události loňského léta, během něhož poznal nebe a peklo?): když skladatel dokončil závěrečný zpěv, začala se tato část symfonie najednou chovat panovačně, odmítala být součástí jednoho díla spolu s ostatními částmi. Skladatel tenhle spor mezi kusy symfonie zpočátku řešil tak, že yggurský part odstranil a chys-

tal se hledat nový text pro závěrečný zpěv, ale pak mu došlo, že své dílo připravil o nejdůležitější část. Teprve teď si uvědomil, že všechny jeho hudební skladby byly průzkumnými výpravami na území, kde se rodí nejen tóny, ale všechny zvuky, a že právě závěrečná část symfonie pronikla na průzkumné výpravě, na níž je vlastně po celý život, nejdál; to byl důvod, proč nechtěla mít nic společného se zbytkem skladby.

A tak skladatel udělal něco jiného, ponechal zpěv v yggurštině a naopak postupně proměňoval ostatní části symfonie – tak, že v nich nechal působit záření, které vycházelo z yggurského zpěvu jako z kusu smolince, a se vzrušením sledoval fantastické proměny, jaké v tónech radioaktivní záře yggurštiny vyvolala. Napsal Paulovi, že nakonec z původní podoby symfonie zbylo jen málo, ale že toho nelituje; při psaní nové verze hudební skladby mu bylo, jako by vstoupil do pralesa se zcela novými, neznámými květy a zvířaty. Pod podpisem bylo ještě připojené P. S., ve kterém skladatel Paula upozorňoval, že na *You Tube* může najít nahrávku langusty a hongkongského Rosse, kterou v Nice pořídila jeho žena mobilním telefonem.

Paul nechal dopis ležet na psacím stole a chodil sem a tam po pokoji. V rue Vaugirard pořád ještě platilo pravidlo, že o ničem, co by souviselo s loňským létem, se nemluví. Bylo teď třeba bránit klid přítomnosti, který pořád nebyl úplně zajištěný, před přízraky z minulosti, také z toho důvodu, že Simone byla čtyři měsíce těhotná. Proto Paul v první chvíli pokládal za samozřejmé, že nikam nepojede a Simone se o dopisu ani nezmíní. Ale hned také pocítil strašnou lítost při myšlence, že symfonii neuslyší. Nebyla to jen obyčejná zvědavost. Rossův text zasáhl do jeho života, ale zplodil v něm pouze krátký prudký výtrysk extáze, za ním pak už jen následoval vpád příšer, které vylezly z podvědomí čtyř lidí a které dodnes ohrožují život jeho rodiny (je pravda, že teď už jsou trochu ochočené, ale ještě nezapomněly na svůj divoký původ a jsou si

dobře vědomy své moci). A Paul cítil touhu poznat, v co se yggurský text, který mu přinesl tolik štěstí, a zároveň byl pro něj tak neblahý, proměnil někomu jinému; i když si to možná nepřiznal, chtěl vědět, jestli tu v létě byla jiná možnost i pro něj samého.

Na druhé straně snad už nebylo zapotřebí tak úzkostlivě střežit přítomnost před obludami minulosti, protože přítomná skutečnost, která se v Nice skoro rozplynula někde na pomezí horečnatého snu a šílenství, od té doby přece jen zesílila a nepotřebovala už tolik ochranu. Upevnění přítomnosti souviselo s různými věcmi, s mocí zvyku, únavou a samovolným zavíráním ran, ale především zase s narozením dítěte – tak dítě, které čekali, bylo důvodem pro cestu na Sicílii i proti cestě. Paul se pořád nedokázal rozhodnout, a tak zatím na *You Tube* vyhledal langustu, zvětšil si okénko přehrávače na celou obrazovku a díval se, jak zvíře na rozmazaných a roztržených záběrech fascinovaně sleduje pohyby plastového Rosse a ohmatává ho neklidnými tykadly. Když se snímek zastavil, šel za Simone a poprvé po dlouhé době začal mluvit o událostech loňského léta, vyprávěl jí o tom, jak se šel v Nice opít, jak se v restauraci seznámil s hudebním skladatelem z Athén, předvedl jí langustu na *You Tube* a pak Simone poprosil, aby s ním jela do Taorminy.

Simone poslouchala a Paulovi připadalo, že je ráda, že natrhl neprodyšný obal, do kterého spolu uzavřeli loňské léto; řekla mu ale nakonec, aby jel na Sicílii sám. A tak za týden Paul seděl pod tmavnoucí oblohou na kamenném stupni amfiteátru, vyhloubeného do skály nad Ionským mořem; otvorem ve zborcené střední části *skéné* byla vidět tmavá hladina, napravo se zvolna zvedaly nad krajinu svahy Etny až k vrcholku pokrytému sněhem. Poslouchal symfonii a připadalo mu, že dobře rozumí slovům, která mu její autor napsal v dopise. Také skladatel zaslechl v Rossově nesrozumitelném textu sdělení, které proudilo do všech částí skladby a ozvalo se už v jejích prvních tónech, ale hlas, jež uslyšel, se nepodobal prudkému výtrysku, který se brzy vyčerpá a uvolní místo přízra-

kům, spíše připomínal šum mořského příboje, tichý, pravidelný a vytrvalý. V programu si Paul přečetl, že se skladatel narodil ve vesničce Apollonas na severním pobřeží ostrova Naxos; dalo se tedy předpokládat, že mu moře od dětství udělovalo lekce z rytmického opakování a z trpělivosti.

Nakonec předstoupila před orchestr žena v karmínových šatech, orchestr se ztišil a žena začala zpívat.

„Tubest ryvirr, umugo guddar,
umu bet mi du-ryvu.
Du-ryvest, du-ryvest gadda ili purr;
du-umutu un ollude purrunirr
yr ullude dunirr gaddeddori,
san gadda ili purr dunade val variga
vad tuvoryb og yruna amarra og ullamora kumma,
yrunori umunori, bazelori ryved,
dunade val edelomori og umigo vallamala
bazelori mir du-umuted
ali bazelori bunydade batizanirr,
umuzugo ydabudda dunad byggadedda
tan begetyd og tubemi om megaru...“

Zpívala jistým, klidným, jasným a jakoby konejšivým hlasem... Paul jí naslouchal s dojetím, připadalo mu, že se zpěvačka obrací k němu, že mu říká, aby přijal minulost a smířil se s ní, aby se smířil sám se sebou, připomínala mu tichý a pomalý čas zrání, v němž věci a děje nabývají jiné podoby než v čase velkých událostí života... Zpěvačka se na nějaký čas odmlčela, zaznívala jen hudba, která ze zpěvu přejala motivy smíření a klidu, lehce si s nimi hrála a přitom vyplavovala kal z Paulova mozku. V jedné chvíli se žena znovu dala do zpěvu:

„Tubest ryvirr, dunude tanna,
umuted kal na ellita ollude dunirr tanna.
Ydatudelu olle kutunavima garamadda,
ed umas udyr yr kimun sennada,
maluvude tanna mannan ygyraman
om udyra omulada
bazela ed kumitun nedumudad igg lava
ali igg lugimaru ulamaru,
tan bummugaru varunemi
ali tan udyraru vanataru lymotunaru,
ollude nylanirr ed nylaguda om umuda
ed kaveleda patyna,
udd basela kamabaru dumurraru
tan mugemedderu laderu lugamade...“

Paulovi se zdálo, že pomalými doušky pije uklidňující lék. Zpěvačka nakonec po krátké pomlce zopakovala slova z počátku písně, její hlas se přitom ztišil.

„Tubest ryvirr, umugo guddar,
umu bet mi du-ryvu.
Du-ryvest, du-ryvest gadda ili purr...“

Paul stále okouzleně naslouchal zpěvu, v němž se tajné poselství yggurštiny prolínalo s šuměním a pohyby moře, které zřejmě už v dětství vstoupily do rytmů skladatelovy krve a jeho života; říkal si, že možná tenhle zpěv dává loňskému létu smysl, osvětluje je tichým světlem, a tím je zachraňuje, přimlouvá se, aby je Paul znovu přijal do svého života. Bylo to možná hodně málo, být ozářen zvnějšku nejistým světlem, které se rozžehlo pro někoho jiného, a v dobách lucemburské extáze, kdy věci palčivě zářily, by takový konec pokládal za prohru beze cti. Ale teď měl pocít, že to stačí; tichý svit, který

vycházel z hudby, jistě nebyl dost silný, aby vyhnal obludy z jeho světa, ale zdálo se, jako by se i ony v tom světle zmírnily, i ony teď zvedly hlavy a poslouchaly hudbu. Vynořila se slova z jakési básně, kterou kdysi četl: *I závistivý Kerberos pije a spí*. Až hudba skončí, možná se obludy po dlouhé době uloží ke spánku.

Byl jsem jako čarodějův učeň, říkal si Paul, zahrával jsem si s magií, a dosáhl jsem toho, že jsem dovedl na pokraj šílenství dvě ženy a sám sebe; to já jsem byl autorem obludného dramatu, scén na náměstí Estrapade a v Nice, to já jsem probudil ze spánku příšery, které přepadly Claire, a já jsem přivedl k životu hrůzného robota, který donekonečna opakoval její zápas nad Zátokou andělů. Paul v životě příliš často při různých příležitostech omlouval sám sebe, a zrovna teď to nechtěl dělat, ale přesto se nemohl zbavit pocitu, že Řekova hudba z něho část viny smývá a že by neměl tuto milost odmítat nebo popírat. Skladatel se stejně jako on vydal na cestu do neznámé země, na území spletené delty, do fantastických bažinatých Benátek, v nichž se pod věčně noční oblohou mísí chaos a počátek řádu, a na rozdíl od Paula se vrátil jako vítěz. Vydal se na cestu díky Paulovi a jeho hračce; to byla možná jen malá Paulova zásluha, ale přece jen nějaká.

Vycházely hvězdy, na vrcholku Etny svítil sních zalitý paprsky měsíce. Skladatel v dopise zval Paula na sklenici vína, ale Paul za ním po skončení koncertu nešel; dlouho do noci chodil kolem temných zahrad nad mořem, které vydechovaly těžké vůně, pak spal v hotelovém pokoji, do jehož oken se hrnuly velké květy, klidným spánkem, až ho probudilo světlo slunce, které už stálo na jasné obloze vysoko nad mořem. Rozhodl se, že pojedje nazpátek vlakem; trať se v Itálii jen málo odchylovala od mořského břehu; Paul stál na chodbičce u okna a díval se na hladinu, na níž se během dne vystřídalo mnoho barev, a když nastala noc, na šňůry světél na pobřeží.

V té době se v rue Vaugirard věci v mnohém ohledu vrátily do stavu, v jakém byly předtím, než Paul na počítači napsal špatně

Plótinovo jméno. Dítě, které Paul a Simone očekávali, ještě před narozením proměňovalo jejich život, ale ta proměna byla spíše navázáním na staré poměry a jejich stvrzením; dalo se očekávat, že upevní jeden z proudů minulosti a ještě více zbaví skutečnosti a promíchá se snem jiné proudy, ty, na které se Paul a Simone snažili zapomenout a které v sobě nosili jako střep z války. A v srpnu čeká na Paula a Simone další zkouška – zvládnou pobyt ve vile v Nice, kde jsou stále ještě v podlaze terasy drážky, které tu vybuďoval Robert pro svůj mechanismus?

Občas Paul přemýšlel o tom, jestli události minulého léta už definitivně skončily, ale obvykle si vždycky vzpomněl na Irinina slova, že konec je něco, co si vymysleli lidé. Nebylo pochyb o tom, že štávy loňského léta prosákly do látky přítomnosti a stále v ní působí; a zdá se, že je možné ještě leccos očekávat, nelze dokonce vyloučit ani to, že se v rue Vaugirard objeví komando loňských přízraků v plné síle nebo že z nějaké komory bude vyzvednuta hlava audioanimatronicke Claire k novým děsivým hrám. Paul nepochyboval ani o tom, že stopy minulosti nebudou bez vlivu na život jeho dítěte. Nezáleží ani tak na tom, jestli se dozví, co jeho otec a matka dělali v létě před jeho početím; stačí, že se bude dotýkat věcí, jež tím létem prosákly, bude dýchat vzduch, který je nasycen prachem minulosti, bude slyšet ozvěnu řeči přízraků v hlasech rodičů a ve zvucích bytu, a možná někde v koutě narazí na příšery, které se tam ukryly a před Paulem a Simone si už netroufnou vylézt na světlo. Paul se bojí, že život mezi takovými strašidly může být pro jeho syna nebo dceru nebezpečný, a předem se o své dítě strachuje, ale také nejasně tuší, že by pro ně mohl být blahodárný – ať už jako vakcína proti nemocem jeho rodičů, anebo jako materiál pro alchymistickou proměnu hrůzy v zázračnost, v jejíž možnost Paul stále věří.

Paul také pořád ještě čas od času pracuje na své knize, ale práce se mu moc nedaří. Je stále obtížnější vracet se k vizím z loňského léta, a kromě toho má Paul z takových návratů docela strach, když

už se ukázalo, s čím vším je pramen z Lucemburské zahrady pod zemí spojený. A tak pořád nevíme, jestli se Paulovi knihu podaří dokončit, jestli přitom z nešikovnosti neprobudí nějaká nebezpečná monstra... Přicházejí okamžiky, kdy Paulovi připadá, že všechno, co mu věci šeptaly na počátku léta, může být jen klamem, který se zrodil v jeho hlavě, a pak pochybuje, jestli má vůbec nějaký smysl v psaní knihy pokračovat. My ale jeho pochyby v tomto ohledu nesdílíme a myslíme si, že kdyby se mu knihu podařilo dokončit, mohlo by vzniknout dílo, které bychom si rádi přečetli. Možná v Paulovi narození dítěte probudí novou sílu a odvalu k tomu, aby se znovu vydal na cestu za zázračností věcí, a možná naopak nebude chtít takovými výpravami narušovat bezpečí rodiny, které po tom, co se přihodilo, už bude navždy křehké. Je také docela možné, že knihu nechá být; jak ho známe, nejspíš nebude mít dost odvahy, aby ji vymazal z paměti počítače, a tak bude soubor se svou knihou kopírovat do všech dalších počítačů, které si v životě zakoupí, aniž by jej otevřel. Ale možná na jeho název přece jen klikne, třeba až po letech, kdy už z textu vyprchají všechny jedy toho divného léta a kdy nastane příznivější čas... A i když se ke knize nikdy nevrátí, přece jen nebude zcela ztracena, její slova a obrazy budou uzrávat ve tmě paměti a zapomenutí – a kdoví, co se z nich zrodí, možná úplně jiná kniha, třeba báseň nebo román, možná způsobí, že se v něm probudí znovu oči, které mu anděl zázračnosti na čas nadělil v Lucemburské zahradě, možná se ty oči jednou zrodí v jeho synovi nebo dceři.

Dodatek

Příběh o Paulovi a Lucemburské zahradě skončil; ani my jsme však, stejně jako Paul, nezapomněli, co o koncích říkala Irina v pralesní rue des Carmes, a proto připojujeme ještě dodatek. Cesta na Sicílii měla za následek, že se Paul po čase zase rozpomněl na Donalda Rosse; jednoho odpoledne ve svém kabinetu v lyceu napsal jeho jméno do vyhledavače a objevil na webu dva nové odkazy. První z nich ho přivedl k textu, který byl umístěn na stránkách University of Albany a který přinášel soupis nově objevené pozůstalosti po Donaldu Rossovi. Zdálo se, že po letech nepříjemné vzpomínky na verandu v Ghentu už natolik vybledly, že se Winnifred konečně odhodlala otevřít několik krabic, které po Rossovi zbyly a které ležely na půdě domku v New Orleansu, kde žila se svou novou rodinou; všechny popsané a potištěné papíry svázala do balíku a poslala do Albany. Článek na webu napsal student, který byl pověřený rozříděním a zpracováním těchto papírů; ten byl i autorem druhého článku, jenž byl věnovaný té části pozůstalosti, kterou tvořily poznámky ke gramatice a lexiku jakéhosi neznámého jazyka. Byly většinou psané na zadní strany všelijakých letáků a účtů a v jednom případě na zadní stranu víka krabice od pizzy. Paul hned pomyslel na yggurštinu; Rossova fantastická próza však asi v univerzitním prostředí nebyla tak známá, alespoň autor článku o ní zřejmě vůbec nevěděl, a tak ani netušil, čeho by se lístky s Rossovy poznámkami měly týkat, nicméně je všechny pečlivě z obou stran oskenoval a uveřejnil na webu.

Prvním z lístků byl účet z ghentského obchodu (zrnková káva, chléb, šunka, cukr, pivo), na jehož zadní straně bylo napsáno obyčejnou tužkou:

Sg. praes. ind.	Pl. praes. ind.
1. <i>mon-u</i>	<i>mon-ude</i>
2. <i>mon-ed</i>	<i>mon-edet</i>
3. <i>mon-ad</i>	<i>mon-ade</i>

Paul si vzpomněl, že s takovými zakončeními slov se v yggurských promluvách setkával; nepochybně tedy šlo o vzor časování yggurských sloves v jednotném a množném čísle přítomného indikativu. Tisk na účtence byl dost slabý, a tak Ross použil i její lícovou stranu a přes jednotlivé položky napsal i časování v minulém čase (napsal jen „past tense“, takže nebylo jasné, o jaký druh minulého času jde):

Sg. ind.	Pl. ind.
1. <i>mon-udu</i>	<i>mon-udelu</i>
2. <i>mon-ede</i>	<i>mon-edul</i>
3. <i>mon-ada</i>	<i>mon-adul</i>

Na rubu účtenky z hudsonského drugstoru (prášky na spaní a proti bolestem hlavy) Ross napsal vzor časování ve futuro:

Sg. fut. ind.	Pl. fut. ind.
1. <i>ollu monirr</i>	<i>ollude monirr</i>
2. <i>olled monirr</i>	<i>olledet monirr</i>
3. <i>ollad monirr</i>	<i>ollade monirr</i>

Na lícové straně bylo jen několik poznámek vepsaných mezi řádky vytištěného textu: „Infinitiv: *mon-irr*; slovesné substantivum: *mon-yb*; imperativ: *mon-est* (2. sg.), *mon-este* (1. pl.), *mon-esti* (2. pl.).“ Poznámky na rubu účtu z prádelny byly zřejmě pokyny pro tvoření nominativu slovesných adjektiv (která

zároveň měla i význam participií) v aktivní a pasivní podobě a v mužském a ženském rodu: „Adj. (= partic.): *mon-el* (nom. sg. m. act.), *mon-elori* (nom. pl. m. act.); *mon-ela* (nom. sg. f. act.), *mon-elaru* (nom. pl. f. act.); *mon-edd* (nom. sg. m. pass.), *mon-eddori* (nom. pl. m. pass.); *mon-edda* (nom. sg. f. pass.), *mon-eddaru* (nom. pl. f. pass.).“ Na lícové straně bylo zapsáno pouze jednoduché pravidlo pasivního časování: „Pass.: příslušný tvar *dunirr* + partic. pass.“ Co znamená *monirr* a *dunirr* ovšem Paul nevěděl.

Pravidla skloňování si Ross zapsal na zadní stranu účtu za pneumatiky:

Nom., gen., dat., instr.	Sg. m. <i>ollizim</i>	Pl. m. <i>ollizimori</i>
Acc.	<i>ollizimen</i>	<i>ollizimorin</i>
	Sg. f.	Pl. f.
Nom., gen., dat., instr.	<i>gallida</i>	<i>gallidaru</i>
Acc.	<i>byge</i>	<i>bygemi</i>
	<i>gallidan</i>	<i>gallidarun</i>
	<i>bygen</i>	<i>bygemin</i>

Yggurská substantiva se tedy zřejmě vyskytují pouze ve dvou rodech, mužském a ženském, a jejich deklinace rozlišuje tvar akusativu od tvaru, který je společný pro všechny ostatní pády. Dolů Ross ještě připsal „Subst., adj., partic., pron. pers.“; to mělo zřejmě znamenat, že toto skloňování se týká podstatných a přídavných jmen, participií a osobních zájmen.

Osobních zájmen se také týkaly poznámky na zadní straně reklamního letáku jakési realitní kanceláře:

Pron. pers.:

Nom. (acc.) sg. m., f.	Nom. (acc.) pl. m., f.
1. <i>umu(n)</i>	<i>umuz(en)</i>
2. <i>umi(n)</i>	<i>umudez(en)</i>
3. <i>um(en), uma(n)</i>	<i>umuzu(n)</i>

Přes barevnou fotografii vilky, před níž stál muž v obleku a blondýna, oba pečlivě učesaní a usmívající se, bylo napsáno: „Pron. pers. + *-(e)go* = pron. possess.; pron. pers. + *-(e)s* = pron. rel.“ Paul chvíli přemýšlel a pak si řekl, že by to mohl být poukaz ke způsobu, jak z osobních zájmen vytvářet přivlastňovací a vztažná zájmena. Na útržku papírového sáčku z pekárny Ross napsal: „Subst. + *(a)vim* = adj.; adj. + *-eto* = adv.“ Šlo zřejmě o pravidla, jak udělat ze substantiva adjektivum a z adjektiva příslovce.

V pozůstalosti se našly i tři nepřilíh obsáhlé části yggurského slovníku. První část byla napsaná na rubu letáku Církve Ježíše Krista svatých posledních dnů, druhá část na obou stranách letáčku upozorňujícího na zvýšený výskyt vztekliny u mývalů a třetí část na zadní straně víka krabice od pizzy Quattro formaggi – ti, kdo by snad chtěli yggurský text luštit, měli štěstí, že si Winnifred zamaštěné víko prohlédla a nevyhodila je rovnou do odpadkového koše.

Yggurská mluvnice nevypadala nijak zvlášť složitě, ale Paul měl hodně práce ve škole a Donald Ross už ho v té době nezajímal natolik, aby se jí učil. Přece jen si ale na webu našel *Návrat z Druhé strany* a zkusil, jestli by se promluvám postav v yggurštině dalo porozumět s použitím všech tří částí Rossova slovníku, zjistil ale, že v nich yggurská slova nejsou seřazená ani podle abecedy, ani podle pořadí, v jakém se vyskytují v textu, a hledat každé slovo zvlášť, anebo si nějak slovník uspořádat se Paulovi nechtělo; ostatně pořád

ještě nebylo jasné, jestli i slovník a gramatika nebyly jen Rossovou mystifikací. Paul byl ale pořád ještě zvědavý, co znamená slovo, které bylo na počátku všeho, co od počátku loňského léta prožíval, a chtěl je najít. A tak si nejdřív na monitoru zvětšil oskenovaný rub mormonského letáku a přečetl jej od začátku do konce:

mega – zed'; lyme – kniha; lymotuna – knihovna; malirr – procházet se; mutumavim – zlý; ita – kdy; byge – deska; elle – všechno; igg – skrze; tabbirr – říkat, mluvit; lumir – lít; yzilida – motel; vynn – schůze; umutirr – vědět, znát; emedd – pod; gemm – daleký; gemmun – dlouhý; mutyrra – poledne; purr – vítězství; batizanirr – narodit se; lurr – moře; ryvirr – bát se; monirr – otevřít; abudysirr – bloudit; tabirr – rozluštit; tam – to; val – jen; vad – k; tudd – šikmý; sigirr – být zdravý; agabanirr – ohlašovat se; bade – kavárna; yrr – zelený; yzita – někdy; ziggirr – bzučet; varan – robot; nylaguda – loďka; edelom – figura, vzorec; edeluggirr – vidět; nyla – loď; nuvid – hnědý; tunn – nyní; nyra – ruka; ellita – vždy; summun – poslušný; oddir – pochopit; kanneto – jistě; pyggad – dnes, dnešní; obite – skříň; salirr – rozpomínat se; yzil – byt; oddanumirr – prodírat se na povrch; edymirr – být rád; tanada – hodina; muzuryd – růžový; linavata – město; tube – skvrna; kegg – anděl; egirra – lesk; dunydirr – vlnit se; dyna – vlak; ed – v; kymin – starý; valladirr – znepokojovat; vanat – tichý; ollemega – průčelí; lugudirr – létat, poletovat; umur – nepřítel; begetyd – písmo; om – na; garamadda – katedrála; olle – před (místně); gemmeb – dále; usume – stůl; uta – kde; na – že; naddumirr – slavit; nalagadda – diamant; yl – než; du, dun – ne, ne-; talubirr – myslet, věřit

Pak se Paul pustil do té části slovníku, která byla na letáku varujícím před vzteklinou:

gamirr – zmuchlat; rysirr – pojednávat; tanna – spolu; ali – a; amarra – dějství; viggumirr – tančit; yrun – nový; sat – pro, na;

latta – žena; yda – štěstí; goggul – vysoký; ydatirr – setkat se; ygyrama – melodie; anaragga – zoufalství; da – co; mann – jeden; tabba – řeč; tabumirr – vyprávět; bazel – který, kdo; riva – tak; salla – džungle; vida – smysl, význam; tenirr – vézt; odd-beget – dešifrant; guddar – milý; mi – také; ydabudda – evangelium; la-gudda – území; bagg – práce; baggan – továrna; baggir – pracovat; syruma – palác; lom – mimo; variga – příležitost; yllara – noc; bunydirr – chtít; nylanirr – plout; begge – nápis; balla – píseň; ballamirr – zpívat; un – jestli; tuvor – začátek; banavirr – předstírat; bege – písmeno; ubitumirr – slyšet; ubite – zvuk; varune – křeslo; vatunirr – uprchnout; oll – před (časově); udyr – velký; bete – už; ymirama – sloup; guddumirr – vládnout; ymudd – král; dur – červený; ullu – ano; bet – u; lugamirr – vznášet se; sigest – buď zdrav (pozdrav); luna – oko; pammun – zrádce; lyn – věta; lys – objímat se; tyrumirr – probudit; vugirr – moci, smět; ymudda – královna; byg – ulice; dumurra – socha; dunirr – být; durre – rozhovor; sin – o; bullisirr – proniknout; bum mug – těžký; millyra – zahrada; olunara – slast; byggadirr – psát; monyla – pravda; mu – za; yr – nebo; yvin – ráno, ranní; byrull – konec; tan – s, nebo znak instrumentálu; ogirrima – zářivka; ullahmor – magický; mullamirr – zapadat; tuvorirr – začít; megadan – omítka; milate – skafandr; lava – les; dunad vug – možná; egirrunirr – lesknout se; ellori – všichni; gadda – porážka; byrullirr – končit; senna – stín; girra – slunce; girrabadogg – svítání; sumirr – sloužit; tavabbirr – pozorovat; ulama – pokoj; bet-lurrer – přímořský; buddirr – věštit; ludunna – hvězda; kaveledd – opuštěný; magguma – slovo; nysirr – číst; og – z, znak genitivu; lugim – prázdný; madde – vítr; byda – mnoho

Při čtení toho, co Ross napsal na letáky, se Paul občas rozpo-
menul na některé ze slov, jež odříkávala postavička z hongkongské
hračky a jež zazněla ve zpěvu, kterému naslouchal v Taormině,
slovo *okitubis* však nenašel. Ještě byla naděje, že bude mezi slovy,

kteřá Ross napsal na krabici od pizzy, a tak Paul pečlivě pročel i poslední část slovníku:

ollizim – nádraží; omigirr – zapomenout; koma – zároveň; umun – bůh; otuna – dům; pal – jak; mir – ještě; ili – i; ilypa – okno; purrunirr – zvítězit; ymiramaguda – sloupek; vallim – stát; lada – tvář; nulubirr – ozývat se; mulludumirr – zaniknout; byrull-vallimer – konečná zastávka; dallava – jih; uze – papír; vigg – tanec; ymiddirr – věřit; ulym – román; kamab – bílý; nalygirr – být možné; omulada – klávesnice; sennirr – spát; danumirr – jít; lomm – muž; nyd – po (časově); bymilirr – malovat, líčit; dammirr – ležet; sen – sen; sotumirr – přivolávat, volat; mullud – zaniklý; dumma – strop; glome – náhle, najednou; patynna – kraj; mugemirr – zavázat; dol – ačkoliv; gulludirr – vzniknout, zrodit se; mutum – zlo; gun – laptop; lome – ačkoliv; gulor – záclona; igama – promenáda; nyddum – pozdní; nyd-mutyrra – odpoledne; lomm-neter – tramvaj; ogir – světlo; imilira – pták; san – ale; doddegirr – blikat; duggirr – drnčet; vanedynirr – oprýskat; kutun – sklo; kuppun – výtah; girromebe – neon; ikunar – nahý; valammala – touha; loggirr – honit; kal – přece; gaddirr – porazit; ivizem – smutný; kylirr – obracet se; lavana – jméno; lom-byggad – překlep; kumitun – večer; lorin – zítra; kalab – dvůr; nyrabagg – nástroj; ogirirr – svítit; sat-da – proč; kiramydirr – proměnit; torr – zlato; mynnyd – vláčný; nedd – prach; udd – nad; munut – unavený; nedumudirr – procházet; ugul – teď ještě; ulyryd – rituál; kumma – drama; ludunna-nyla – kosmická loď; vad-danumirr – přicházet, přijít; umuda – řeka; kit – druh; madane – sál; nomyregud – zrnko; tubirr – přestat; mugirr – dokázat; kimun – ještě; mavida – hala

Ani tady nenašel, co hledal. Třeba měl slovník ještě další část, třeba Ross zapsal, co znamená okitubis, na nějakou účtenku, kterou vzal z verandy vítr a honí ji po Hudsonské pahorkatině. A tak Paul vypnul počítač a dal se do opravování písemných prací.

Michal Ajvaz
Lucemburská zahrada

Ilustrace na obálce z Pixabay.com
Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 24. 1. 2020

ISBN 978-80-274-0428-5 (epub)
ISBN 978-80-274-0429-2 (pdf)
ISBN 978-80-274-0430-8 (prc)